Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. — Nakład 2500 egz. — Str. 76
Nr. 5 i 6. Grudziądz, maj 1930 r. Rok III.

Szkoła Pomorska

Organ Pomorskiego Oddziału Okręg. „Stowarzyszenia Chrześcijańsko Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych"

TREŚĆ NUMERU:

Wszyscy do Gdyni (153). — Program zjazdu w Gdyni (154). **Sprawozdanie roczne za rok kalendarzowy 1929 (156).** — Słowo wstępne (156). — Zjazdy (157). — Działalność Zarządów (164). — Wydział Wykonawczy (166). — Nasze Koła miejscowe (174). — Pogląd na ilość członków (179). — Praca społeczna i kulturalno-oświatowa naszych członków (195). — Sprawy finansowe (208). — **Obrazy na czasie:** Nowe Koła (211). — Walne posiedzenia Kół (212). — Zebrania Naszych Kół (213). — Zestawienie organizacyjne i kasowe za m. kwiecień 1930 r. (215). — **Komunikaty** (219). — **Wskazanie źródeł** (220). — **Kronika** (221). — **Dział literacki** (222). — **Z karty żałobnej** (226). — **Dział ogłoszeniowy** (227).

Czcionkami Głosu Wąbrzeskiego (B. Szczuka) Wąbrzeźno

Do dnia 7 i 21-go każdego miesięca wychodzą regularnie numery o nakładzie 1500 egzemplarzy dwutygodnika

dla dzieci i młodzieży Pomorza

Dziecko Pomorza

Dziecko Pomorza to jedyne pismo, poświęcone młodzieży Pomorza.

Dziecko Pomorza wychodzić będzie 7-go i 21-go każdego miesiąca.

Dziecko Pomorza będzie drukowane na najlepszym papierze, a rozmiary wiersza, wysokość czcionek i odległość pomiędzy literami — zgodne będą z zasadami higjeny czytania.

Dziecko Pomorza zawierać będzie ciekawe opowiadania, bajki, wiersze, komedyjki, rzeczy pouczające, wzory do robót ręcznych i zagadki przeznaczone do nagrody

Dziecko Pomorza będzie szczególnie uwzględniać wszystko to, co związane jest z Pomorzem.

Dziecko Pomorza zwracać będzie baczną uwagę na czystość języka i artystyczną stronę ilustracji

Dziecko Pomorza będzie dawało bezpłatnie swoim stałym prenumeratorom kwartalne premje, a prenumeratorzy całoroczni otrzymają pięknie ozdobioną okładkę.

W każdym domu pomorskim powinno się znaleźć „DZIECKO POMORZA"

Każdy, pragnący dziecku swemu dać godziwą rozrywkę, powinien natychmiast zaprenumerować **„DZIECKO POMORZA"**

Prenumerata kosztuje rocz. tylko 4,80 zł, kwart. 1,20 zł, mies. 40 gr wraz z przesyłką

Wydawca: Pomorski Oddział Okręgowy S. Ch. N. N. S. P.
Redaktorzy: Mieczysław Burka i Albin Nowicki
Redaktor odpowiedzialny: Mieczysław Burka.

Adres Redakcji i Administracji „DZIECKA POMORZA":
GRUDZIĄDZ, Rynek 15, I p.
Konto czekowe P. K. O. Poznań 212.707.

Nr. 5/6. Grudziądz, maj 1930 r. Rok III.

Nauczyciel Pomorski

„Szkoła Pomorska"

Organ Pomorskiego Oddziału Okręgowego
„Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych"

Wychodzi 12 razy w roku — w pierwszej połowie każdego miesiąca. Cena pojedynczego numeru 50 groszy bez przesyłki. Abonament wraz z przesyłką: miesięcznie 0,55 zł, kwartalnie 1,50 zł, półrocznie 2,70 zł, rocznie 4,80. Członkowie „Stow. Chrz. N. Naucz. Szkół Powsz." Okręgu Pom. płacą za numer wraz z przesyłką 25 gr miesięcznie oprócz składek członkowskich i razem z niemi na P. K. O. Poznań nr. 206.133 (Pomorski Zarząd Okręgowy). —

Redaguje Albin Nowicki, Grudziądz. Młyńska nr. 27, z współudziałem Komitetu Redakc. Redaktor odpow. Mieczysław Burka. Adres Redakcji i Administr.; Grudziądz, Rynek nr. 15 p. I. tel. 713.

Wszyscy do Gdyni!

Starym zwyczajem, jak dotąd rok rocznie, w czasie Zielonych Świątek zjeżdżają się delegaci wszystkich Kół naszej organizacji na Pomorzu, aby okiem rzucić wstecz na nasze wysiłki organizacyjne i ich wyniki ubiegłego roku kalendarzowego, celem wyciągnięcia z nich wniosków na przyszłość.

Podobne zjazdy odbywają się w tym samym czasie w myśl uchwały Zarządu Głównego i w innych okręgach; są to przygotowania na mający się odbyć w czasie letnich wakacyj ogólnokrajowy Zjazd Stowarzyszenia w Krakowie dn. 3—5 lipca 1930 r.

Nasz pomorski zjazd okręgowy odbędzie się w tym roku w Gdyni, co niewątpliwie wpłynie dodatnio na frekwencję zjazdu tem więcej, że prócz delegatów Kół mogą brać udział w zjeździe z głosem doradczym wszyscy członkowie Oddziału Pomorskiego, a członkowie ich rodzin mogą korzystać z kwater, zwiedzania miasta, portu i floty oraz z wycieczek morskich narówni z członkami naszej organizacji przy zniżonych opłatach.

Dlatego zachęcamy i wołamy:

„Wszyscy do Gdyni — na zjazd „Stowarzyszenia Ch. N. Nauczycielstwa S. P.!"

Program zjazdu w Gdyni:

PIERWSZY DZIEŃ:

Poniedziałek (II. Święto), dn. 9 czerwca 1930 r.

I. Od rana jest czynne na stacji Biuro Informacyjne, rejestracyjne i kwaterunkowe, które się mieścić będzie w gmachu szkoły powszechnej.

II. Od godz. 10 min. 30 w gmachu szkoły powszechnej posiedzenie Komisji Rewizyjnej, a od godz. 15. tamże posiedzenie Zarządu Okręgowego.

III. O godz. 20. Spotkanie się w restauracji „Hotelu Centralnego".

DRUGI DZIEŃ:

Wtorek, dn. 10 czerwca 1930 r.:

I. O godz. 8 rano: Msza św. w kościele parafjalnym na intencję zjazdu.

Po nabożeństwie:

II. **XI. Walny Zjazd Delegatów** Pomorskiego Oddziału Okręgowego na sali Hotelu Centralnego:

1) Zagajenie i formalności wstępne.
2) Wybór Komisji weryfikacyjnej.
3) Przemówienia.
4) Referat: Ks. F. Żynda: „Misja katolicka a nauczycielstwo katolickie".
5) Dyskusja.
6) Sprawozdania.
7) Dyskusja nad sprawozdaniami.
8) Wybór komisyj:
   a) Matki, b) wnioskowej, c) skarbowej, d) statutowej.

III. Obrady poszczególnych komisyj w gmachu szkoły powszechnej.

IV. O godz. 15: Ciąg dalszy plenarnego posiedzenia **Walnego Zjazdu Delegatów Pomorza:**

Sprawozdania poszczególnych komisyj, dyskusje i uchwały.

Absolutorjum i wybory.

Zatwierdzenia, komunikaty, wolne głosy, zakończenie.

TRZECI DZIEŃ:

Środa, dn. 11 czerwca 1930 r.:

Zwiedzanie grupami portu handlowego, rybackiego i wojennego; wycieczki statkami:

a) do Gdańska, Oliwy i Sopot;
b) na Hel i do Jastarni;
c) do Pucka, Hallerowa i Jastrzębiej Góry.

UWAGI:

1) Karty dla delegatów Kół, uprawniające do głosowania na zjeździe, wysyłamy poszczególnym Zarządom Kół z prośbą o wypełnienie i podpisanie oraz wręczenie wyznaczonym pp. delegatom.

2) Kwatery, możność brania udziału w zjeździe i wycieczkach zapewni się jedynie tym osobom, które albo same, albo sumarycznie przez dane Koło zgłoszą swój udział pod adresem: „P. Mieczysław Ogrodowski, kierownik szkoły, Gdynia III. (Oksywie)", wysyłając równocześnie niezwracalny w razie wycofania się zadatek w wysokości 5 zł. (pięciu zł.) od osoby najdalej do dnia 1-go czerwca 1930 r., z zaznaczeniem, czy reflektują na kwatery oraz w których wycieczkach wezmą udział.

3) Każdy uczestnik zjazdu winien zaraz po przybyciu do Gdyni zgłosić się osobiście najpierw w Biurze Zjazdowem, mieszczącem się przez cały czas trwania zjazdu w gmachu miejsc. szkoły powszechnej, gdzie po dopłaceniu reszty należytości otrzyma druki, programy, kartę uczestnictwa i inne potrzebne druki oraz przydział kwater.

4) Z uwagi na kwatery masowe zabrać ze sobą derę, jasiek i prześcieradło.

5) W zgłoszeniach zaznaczyć wyraźnie, kto reflektuje na kwatery i na jakie, a kto nie potrzebuje kwater, korzystając z gościnności u krewnych lub znajomych.

Grudziądz, dn. 1 maja 1930 r.

Pomorski Zarząd Okręgowy
„Stow. Chrześc. Nar. Nauczycielstwa Szk. Powsz.

(—) **Albin Nowicki**, prezes.

(—) **Aleksander Kwiatkowski**, sekretarz.

Sprawozdanie roczne za rok kalendarzowy 1929

SŁOWO WSTĘPNE:

Jako przygotowanie na nasz tegoroczny zjazd okręgowy w Gdyni, publikujemy w ramach szerokich niniejsze sprawozdanie roczne, nie szczędząc wysiłku i wydatku, gdyż świadomi sobie jesteśmy ważności, doniosłości i skuteczności przedstawienia za pomocą słowa drukowanego zeszłorocznego wysiłku organizacyjnego, który jako rzut oka na dokonane prace odgrywa wcale poważną rolę w życiu organizacji. Taka rejestracja wysiłków, zestawienie pokonanych trudności, policzenie organizacyjnych „strat" i „zysków", zesumowanie nabytych doświadczeń, przeciwstawienie ideałów z rzeczywistością, porównanie poszczególnych wkładów duchowych i materjalnych z organizacyjnemi wynikami pracy, — wszystko to przedstawia dla żyjącej organizacji dużą wartość i ideową i organizacyjną. — Analiza własnej pracy, ujętej w ramy pewnego określonego czasokresu — może stać się dla organizacji punktem zwrotnym w jej działaniu, źródłem nowych pomysłów, motorem nowych zamierzeń, dźwignią nowych poczynań, wytyczną nowych metod, podstawą ewentualnych zmian i reform — w każdym razie rzetelnym krokiem naprzód na drodze ulepszenia i rozwoju ideowych i technicznych stron życia organizacji.

Taki rzut oka i taką analizę przynosi ze sobą niniejsze sprawozdanie, które przedkładamy władzom i społeczeństwu pomorskiemu, wszelkim instancjom naszej organizacji, naszym członkom, a szczególnie kandydatom do stanu nauczycielskiego i tym Koleżankom i Kolegom, co to dotąd jako „dzicy" stoją zdala od życia organizacyjnego, spodziewając się, że troska o dobro szkoły polskiej i stanu nauczycielskiego pobudzi jeszcze szersze rzesze nauczycielstwa do swiętego obowiązku: rzucania najsilniejszych podwalin pod promienną i trwałą przyszłość Ojczyzny!

Zjazdy.

Mają one dla życia organizacyjnego ogromne znaczenie, niejednokrotnie nienależycie doceniane: mają oddziaływać na członków pouczająco i wychowawczo, oświatowo i towarzysko. Dają im obraz znaczenia, potęgi i siły organizacyjnej; uczą ich planowej pracy; mówią o historji organizacji, o przeszłości, podtrzymują tradycję; ustalają stan organizacji, stwierdzając wyniki dokonanej pracy; wysnuwają z przeszłości wnioski na przyszłość przez wyznaczanie i zastosowanie wskazań organizacyjnych do aktualnych wymogów chwili bliższej i dalszej, przez konkretyzowanie planu pracy na przyszłość: bo są hasłem i programem na przyszłość. Zapoznają krajoznawczo i towarzysko. Nauczycielstwo stowarzyszone pragnie godnie odpowiedzieć swemu zadaniu, by współpracować harmonijnie z całem społeczeństwem polskiem, z władzami państwowemi i kościelnemi w wielkiej i mozolnej pracy budowania świetnego gmachu Rzeczypospolitej — nietylko z imienia, ale i z ducha i czynu! To też tegoroczne nasze zjazdy, ogólnokrajowy, okręgowe i powiatowe, były przedewszystkiem manifestacjami uczuć narodowych i religijnych.

A) OGÓLNOKRAJOWY ZJAZD STOWARZYSZENIA W POZNANIU.
(VII. Wajny Zjazd Delegatów „Stowarzyszenia Ch. N. N. S. P.").

Z uwagi na „Powsz. Wystawę Krajową" odbył się ten zjazd w Poznaniu i to dnia 8—10 lipca 1929 r. Celem ułatwienia przejazdu z Pomorza do Poznania zorganizowano kilka zbiorowych wycieczek, i tak z Chojnic (dla powiatów Sępólno, Chojnice, Tuchola, Kościerzyna; kierownik: Leon Jackowski), — z Tczewa (dla powiatów: Morski, Wejherowo, Kartuzy, Tczew, Gniew, Starogard; kierownik: Józef Piątek), — z Jabłonowa (dla powiatów: Działdowo, Lubawa, Brodnica, Wąbrzeźno; kierownik: Juljusz Pawłowski), — Grudziądza (dla powiatów: Świecie, Grudziądz, Chełmno, Toruń; kierownik: Cezary Kalinowski). Prócz tego urządziło dużo Kół osobne wycieczki, jak Tuchola, Kowalewo, Gruta, Chełmno itd. To też udział Pomorza w zjeździe poznańskim był ogromny: kilkaset naszych członkiń i członków z Pomorza zjechało się w Poznaniu, aby brać udział w zjeździe, wysłuchać wspaniałych referatów (H. Roztworowski, Barlik), w uroczystych obchodach i zwiedzić P. W. K. i miasto Poznań. Okręg Pomorski reprezentowali na Walnym Zjeździe Stowarzyszenia: koledzy A. Nowicki, R. Wojciechowski — Toruń, A. Kwiatkowski, C. Kalinowski, A. Śpica, F. Zawodziński,, J. Delewski, M. Żyborska, P. Kolasiński — Brodnica, L. Jackowski — Chojnice, M. Ogrodowski — Gdynia III, J. Dzięcioł — Działdowo, B. Noga — Świecie, J. Ossowski — Tuchola, A. Dolecki — Chełmża, St. Wilczewski — Starogard, M. Ryczakowicz; A. Ługiewicz — Wąbrzeźno, L. Krajnik — Pelplin, A. Murawski — Lubawa, Jan Hinz — Gniew, Fałtyński — Kartuzy, K. Gawin — Wejherowo, P. Kalinowski — Sępólno; razem 24 statutowo dopuszczalnych delegatów, którzy mieli głos w Walnym Zjeździe bądź to jako członkowie Zarządu Głównego (Nowicki, Kalinowski, Noga, Dzięcioł), bądź to jako delegaci Pom. Oddziału Okręgowego (za każdą rozpoczętą setkę członków Oddziału 1 delegat). Nasi delegaci brali udział w zjeździe, należąc do prezydjum, pracując w poszczególnych komisjach zjazdowych, biorąc udział w plenarnych posiedzeniach zjazdu, w dyskusji oraz przy głosowaniu i postanawianiu

Pracowali w komisjach:

1) Komisji Budżetowej: A. Śpica i A. Nowicki.
2) Komisji Matki: A. Ługiewicz i C. Kalinowski.
3) Komisji Wnioskowej: A. Murawski i J. Delewski.
4) Komisji Pedagogiczn j: L. Jackowski, Fałtyński i M. Ryczakowicz.
5) Komisji Samopomocy: Fr. Zawodziński, P. Kalinowski i J. Ossowski.

Propaganda Pom. Zarządu Okręg. na rzecz tegoż Zjazdu i zwiedzania P W. K. była tak usilna i skuteczna, że Zarząd Główny ocenił ją w piśmie nr. 3318/29: „Chlubny bardzo wyjątek pod tym względem stanowi jedynie Oddział Pomorski!"

B. ZJAZDY ODDZIAŁU POMORSKIEGO.

I. X. Walny Zjazd Delegatów Pomorskiego Oddziału Okręgowego Chełmno n. W. dnia 20 maja 1929 roku.

Zjazd, rozpoczęty uroczystą Mszą św., celebrowaną przez Ks. prof. Ossowskiego, odbył się na obszernej i pięknie przystrojonej auli szkoły chłopców; wzięło w nim udział: 60 delegatów Kół oraz 19 członków Zarządu Okręgowego i Komisji Rewizyjnej, razem 79 osób uprawnionych do głosowania — jako przedstawicielstwo 60 Kół z pośród 75 Kół Pomorza o 1.810 członkach; (piętnaście Kół nie przysłało swego przedstawicielstwa); prócz tego uczestniczyło w obradach około 80 gości. Gdy się weźmie pod uwagę, że równocześnie odbywały się ćwiczenia Pom. Chóru Nauczycielskiego o ca. 30 śpiewakach, to można powiedzieć, że udział w Walnym Zjeździe Okręgu wynosił: 80 + 80 + 30 = 190 uczestników.

Co do przebiegu, formy i treści zjazdu, odsyłamy do nr. 9, rok II. z czerwca 1929 r. „Nauczyciela Pomorskiego", który był całkowicie niemal poświęcony omówieniu naszych zjazdów okręgowych.

Podkreślamy jedynie, że zjazd ten okręgowy (dziesiąty z rzędu — jubileuszowy) wyczerpał całkowicie w formie wzorowej wszelkie postanowienia statutowe, odnoszące się do zakresu walnych zjazdów okręgowych.

Niemniej zasługują na zadokumentowanie i utrwalenie najlepsza wola, pracowitość, pomysłowość, zapobiegliwość i poświęcenia pełne prace gospodarzy zjazdu, naszego ruchliwego Koła w Chełmnie, najstarszego, (bo pierwszego na Pomorzu!). — Cześć mu za to!

II. Okręgowy Zjazd Jubileuszowy nauczycielstwa pomorskiego Chełmno, dnia 21 maja 1929 roku.

Na miejsce tego zjazdu wyznaczono uroczo położone Chełmno przedewszystkiem dlatego, że od tego miasta i powiatu właśnie wzięła nasza organizacja swój początek w czasach jeszcze groźnego ucisku zaborcy, rozpanoszania się „Grenzschutzu", dławiącego nasze polskie Pomorze, społeczeństwo polskie i w niem nauczycielstwo katolickie i polskie: w czasie Bożego Narodzenia — dnż 26. 12 1918 r. powstała tam nasza pierwsza placówka!

Dla uczczenia tegoż „senjora z pośród naszych Kół", dla utrwalenia historycznego w naszem życiu organizacyjnem wydarzenia, dla przeglądu naszych sił, dla zarejestrowania wyników dziesięcioletniej pracy organizacyjnej na Pomorzu, dla zadokumentowania naszych uczuć, haseł i ideałów państwowotwórczych — narodowych i religijnych, dla radosnego i potężnego uzewnętrznienia ścisłych, mocnych i serdecznych węzłów, łączących szkołę pomorską z Kościołem Katolickim i domem rodzicielskim, t. j. nauczycielstwo stowarzyszeniowe z duchowieństwem katolickiem i rodzicami polskimi, — dla takich celów i zamierzeń zwołaliśmy nasz zjazd jubileuszowy w czasie Zielonych Świątek do Chełmna!

Teraz, z dalekiej perspektywy czasu, przyznać należy szczerze, że zjazd pod każdym względem osiągnął wytknięte mu cele.

Udział J. Eks. Ks. Biskupa K. Dominika, który celebrował był uroczystą Mszę św. pontyfikalną, podniosłe kazanie złotoustego Ks. Kanonika Prof. Dr. Raszeji, rodem z Chełmna (patrz „N. Pom." nr. 9, rok II. str. 2), — udekorowane miasto, tonące w sztandarach, girlandach, napisach, transparentach, bramy triumfalne, — radosne współżycie z nauczycielstwem zjazdowem całego społeczeństwa miasta, gościnnego, szczodrego, życzliwego, przywiązanego do wychowawców młodzieży, — wspaniały pochód, — 3 chóry, jeden doskonalszy od drugiego, — liczny udział członkiń i członków z wszystkich części, krańców nawet i zakątków Pomorza, — podniosły, miły, ciepły, serdeczny nastrój, — tchnące najszczerszą życzliwością przemówienia przedstawicieli władz państwowych, kościelnych i samorządowych, korporacyj, instytucyj i towarzystw, — udałe referaty, żywemi oklaskami przyjęte, kolegów Melchiora Ryczakowicza — Grudziądz: „Współczesne problemy wychowawcze z uwzględnieniem ideologji naszej organizacji" i Albina Nowickiego — Grudziądz: „Dziesięciolecie naszej organizacji na Pomorzu", — przybycie licznych weteranów naszego ruchu i współzałożycieli naszej organizacji na Pomorzu, — wspólna fotografja i wspólny obiad w serdecznym nastroju, — koncert

ogrodowy, zwiedzanie miasta, gwar i ruch na ulicach i w restauracjach Chełmna,— pomysłowa wieczornica z doborowym, bogatym programem pierwszorzędnej wartości, — zabawa taneczna, — a wszędzie humor, dobry duch, koleżeńskość, — dużo słońca i pogody składały się na całość zjazdu, jakich mało. — Co do szczegółów, wskazujemy na nr. 9, rok II. z czerwca 1929 r. „Naucz. Pom.", str. 2—6, str. 18—24.

III. Zjazd Prezesów Kół Oddziału Pomorskiego — Grudziądz, dn. 2. 2. 1929 r.

W celach informacyjnych i sprawozdawczych oraz dla ujednostajnienia pracy organizacyjnej w Kołach miejscowych i powiatowych na obszarze całego terenu Pomorza, jak niemniej dla ożywienia tętna pracy zwołano powyższy zjazd prezesów do Grudziądza. Sroga zima 29 r. odbiła się na frekwencji, uniemożliwiając przedstawicielom odleglejszych Kół przybycie na narady, — ujemnie też wpływała na przebieg zebrania, gdyż duże, zawsze się palące piece zdołały od biedy ogrzać aulę miejscowego seminarjum nauczycielskiego. W zjeździe brali udział: prezesi 30 Kół, członkowie Zarządu Okręgowego, liczni goście, wśród nich gen. sekretarz Zarządu Głównego w Warszawie, kol. Konstanty Synowiec, i generał Kazimierz Ładoś.

Wygłoszono referaty: „Powszechna Wystawa Krajowa, a nauczycielstwo" (gen. K. Ładoś), „Postulaty nauczycielstwa pom. w dobie bieżącej", złożono sprawozdania centrali okręgowej i Kół, omówiono następujące punkty: 1) nasze wydawnictwa, a w szczególności nasz organ okręgowy „Nauczyciel Pomorski", 2) sprawy kasowe, 3) wybory do Rady Szkolnej Okręgowej, 4) Kasa pośmiertna, 5) Chór Nauczycielstwa Pomorskiego, 6) zjazd jubileuszowy w Chełmnie, 7) wybory do rad gminnych.

Szczegółowe sprawozdanie opublikowaliśmy w „Naucz. Pom." nr. 3, rok II., z marca 1929 r., str. 15—17.

C. Zjazdy powiatowe

I. JUBILEUSZOWE ZJAZDY POWIATOWE.

ZESTAWIENIE: 27 uroczystych obchodów jubileuszowych, składających się z Mszy św., pochodów, zjazdów powiatowych, akademij, występów orkiestr nauczycielskich, popisów chórów nauczycielskich, koncertów, wspólnych obiadów wzgl. kolacyj, przedstawień teatralnych, wieczornic i zabaw tanecznych. Prócz przemówień okolicznościowych, licznych składań gratulacyj i życzeń przez przedstawicieli władz, instytucyj i towarzystw, wygłoszono łącznie: 64 REFERATY.

Nie urządziły dotąd obchodów jubileuszowych następujące Koła, założone dziesięć lat temu, w 1919 r.: 1) Lidzbark, 2) Łąkorz (Lipinki), 3) Gdynia, 4) Jabłonowo, 5) Grudziądz, 6) Przodkowo, 7) Stężyca.

Mamy nadzieję, że Koła te choćby w roku bieżącym przygotują swój jubileusz; jest to ze względów organizacyjnych bardzo pożądane!

C. Zjazdy Powiatowe

1. Zjazdy jubileuszowe z okazji dziesięciolecia ich istnienia.

L. b.	Data założenia Koła:	Koło:	Data obchodu jubileuszowego	Charakter obchodu jubileuszowego:	Wygłosili referaty
1	26. 12. 1918 r.	**Chełmno.**	21. 5. 1929 r.	Msza św., pochód. Zjazd jubileuszowy Okręgu Pomorskiego, koncert, zab. tan.	M. Ryczakowicz, A. Nowicki,
2	6. 1 1919 r.	**Toruń.**	10. 2. 1929 r.	Akademja i zabawa taneczna.	St. Buchholz, F. Wierzbicki
3	25. 1. 1919 r.	**Pelplin.**	1. 2. 1929 r.	Akademja i zabawa taneczna, koncert.	J. Piontek
4	18. 3. 1919 r.	**Brusy.**	23. 11 1929 r. w Wielu.	Msza św. Akademja, przedst. teatr., zab. taneczna.	K. prob. Wrycza Wańtowski Czapiewski
5	18. 3 1919 r.	**Wiele.**			
6	11. 5. 1919 r.	**Wąbrzeźno.**	12. 5. 1929 r.	Msza św. Akademja, koncert, zabawa taneczna.	E. Noryśkiewicz A. Nowicki
7	9. 7. 1919 r.	**Gniew.**	31. 1. 1929 r.	Zjazd powiatowy, przedst. teatr., zabawa taneczna.	Jackiewicz A. Nowicki
8	11. 7. 1919 r.	**Tuchola.**	29. 6. 1929 r.	Msza św. Zjazd powiatowy, koncert, zab. tan. orkiestra naucz.	Fr. Woelk A. Nowicki

L. b.	Data założenia Koła	Koło	Data obchodu jubileuszowego	Charakter obchodu jubileuszowego	Wygłosili referaty
9	11. 7. 1919 r.	**Brzozie Polskie.**	?	Posiedzenie nadzwyczajne.	Szulwic A. Murawski
10	14. 7. 1919 r.	**Lubawa.**	26. 10. 1929 r.	Zjazd powiatowy, zabawa taneczna.	A. Nowicki J. Dzięcioł
11	15. 7. 1919 r.	**Brodnica.**	1. 2. 1929 r.	Zjazd powiatowy, chór naucz., zabawa taneczna.	A. Nowicki Delegat Zarządu Główn.
12	23. 7. 1919 r.	**Skórcz.**	9. 11. 1929 r.	Nadzw. posiedzenie, zabawa taneczna.	M. Ryczakowicz B. Grochocki, Sobacki
13	28. 7. 1919 r.	**Chełmża.**	23. 11. 1929 r.	chór, koncert, zab. tan.	M. Ryczakowicz
14	2. 8. 1919 r.	**Kościerzyna.**	1. 3. 1930 r.	Msza św., Akademja, Msza św. zjazd pow., koncert, zab. tan.	J. Cichocki, B. Cmielecki A. Nowicki M. Radomski
15	2. 8 1919 r.	**Świecie.**	9. 5. 1929 r.	Zjazd powiatowy, Akademja, zab. tan.	Makiłła M. Ryczakowicz
16	16. 8. 1919 r.	**Czersk.**	12. 10. 1929 r.	Akademja, zabawa taneczna.	Kośnik J. Glabiszewski A. Nowicki
17	19. 8. 1919 r.	**Kowalewo.**	3. 11. 1929 r.	Msza św., Akademja, koncert, zab. tan.	A. Nowicki
18	21. 8. 1919 r.	**Puck.**	23. 11. 1929 r.	Akademja, koncert, zabawa taneczna.	Błażkowski, ks. Sieg J. Sarnowski A. Nowicki
19	23. 8. 1919 r.	**Nowemiasto.**	31. 11. 1929 r.	Akademja, Chór Naucz., zabawa taneczna.	Michalski Mazerski A. Nowicki

L. b.	Data założenia Koła	Koło	Data obchodu jubileuszowego	Charakter obchodu jubileuszowego	Wygłosili referaty
20	30. 8. 1919 r.	**Lubichowo.**	3. 11. 1929 r.	Msza św. Akademja, wspólny obiad, zabawa taneczna.	Raszeja L. Wieczorek A. Nowicki
21	3. 9. 1919 r.	**Zblewo.**	24. 10 1929 r.	Akademja, wspólna kolacja, zab. taneczna.	Orlikowski A. Nowicki
22	6. 9. 1919 r.	**Sierakowice.**		Urocz posiedzenie, przedst. teatralne, zabawa taneczna.	Marszałkowski Schütz A. Nowicki
23	10. 9. 1919 r.	**Wejherowo.**	14. 9. 1929 r.	Zjazd powiatowy, zabawa taneczna.	B. Wytrążek Chyliński
24	23. 9. 1919 r.	**Sępólno.**	25. 5 1929 r.	Msza św. zjazd powiatowy, orkiestra naucz., zabawa taneczna.	Jasterówna Delewski, Wojnarowska W. Reiter A. Nowicki
25	16. 10 1919 r.	**Tczew.**	2. 2. 1930 r.	Msza św., Akademja, chór naucz., zabawa taneczna.	E. Tkaczyk M. Ryczakowicz A. Nowicki
26	2. 11. 1919 r.	**Nowe.**	7. 11 1929 r.	Msza św., Akademja, chór naucz., zabawa taneczna, wspólna kolacja.	Włoch A. Nowicki
27	4. 11. 1919 r.	**Warlubie.**	5. 1. 1930 r.	Msza św., Akademja, chór naucz. zabawa taneczna	Pozorski Aniszewski A. Nowicki

II. ORGANIZACYJNE ZJAZDY POWIATOWE.

Z pośród w poprzedniem zestawieniu podanych zjazdów jubileuszowych było **10 zjazdów powiatowych.** Prócz nich urządzano serję zjazdów powiatowych dla celów organizacyjnych, zainicjowanych świetnym zjazdem powiatowym w Działdowie (d. 21. 10. 1928 r.) z współudziałem prezesa Zarządu Głównego, kol. Michała Sicińskiego ze Lwowa, prezesa okręgowego A. Nowickiego z Grudziądza. Zjazd ten wzbudził wśród społeczeństwa polskiego Mazur żywe zainteresowanie sprawami Stowarzyszenia, uświadomił o naszych ideach, celach i postulatach, w przeciwieństwie do światopoglądu i taktyki zwalczających Stowarzyszenie organizacyj. Przebieg zjazdu, wywołane nastroje, ujawniające się w odnoszeniu się społeczeństwa mazurskiego do organizacyj nauczycielskich, w sentymencie rodziców, w rozmowach, w czynach, zademonstrowały racjonalność podobnych zjazdów.

Echem tegoż były nasze powiatowe zjazdy jubileuszowe, które zestawiliśmy powyżej i o których pisaliśmy obszernie w numerach naszego organu okręgowego, „Naucz. Pom.". I one przyniosły nam tem donioślejsze rezultaty organizacyjne w postaci spopularyzowania Stowarzyszenia u społeczeństwa polskiego na Pomorzu, — życzliwego i usilnego poparcia naszej organizacji przez duchowieństwo katolickie, władze państwowe i samorządowe, instytucje i towarzystwa, duchem nam bliskie, — godziwej i owocnej propagandy u nauczycielstwa niezorganizowanego, — rozszerzenia naszych szeregów i placówek, — umocnienia na duchu i w swych przekonaniach naszych członków i sympatyków!

Rozszerzeniu zdobyczy organizacyjnych służyły pozatem:

11) zjazd prezesów Kół powiatu świeckiego w Laskowicach — dn. 17. 3. 1929 r. (patrz „N. Pom." nr. 4 i 5, r. II, str. 57): stwierdzono stan organizacji w powiecie świeckim, dano odpowiedź na zapytanie: „Czy i gdzie założyć nowe Koła?", — omówiono sposób ściągania składek, — mający się w Świeciu odbyć zjazd powiatowy z wyborem zarządu powiatowego.

12) Konferencja nauczycielstwa powiatu świeckiego w Laskowicach — dnia 28. 4. 1929 r. (patrz „Naucz. Pom." nr. 6—8, rok II., str. 95): omówiono: budżety szkolne, komasację szkół, wprowadzenie języka obcego, wynagrodzenie nauczycieli z racji szczepienia ospy, sprawę nadwyżki roli oraz opłaty komornego za mieszkania służbowe.

13) zjazd prezesów Kół powiatu świeckiego — w Świeciu — dn. 9. 5. 1929 r.; tematy: szczegóły techniki ogólnego zjazdu powiatowego i wybór zarządu powiatowego.

14) zjazd prezesów Kół powiatu Kartuzy — w Kartuzach — dn. 17. 8. 1929 r. (patrz „N. Pom." nr. 10, rok II, str. 18, 19 20 i 21): zajęcie stanowiska wobec zakusów rozbicia naszej organizacji przez tworzenie „Zrzeszenia Regjonalnego Nauczycieli Kaszubów", ustalenie akcji odpornej i programu postępowania.

15) Zjazd powiatowy w Kartuzach — dn. 2. 11. 1929 r. (patrz „N. Pom." nr. 13 i 14, rok II., str. 26 i 27); obecnych ca. 150 osób; utworzenie prezydjum zjazdowego, przemówienia powitalne; referaty: „Aktualne zagadnienia organizacyjne i zawodowe" (A. Nowicki), „Zrzeszenie Regjonalne Nauczycieli Kaszubów" (J. Sieradski) i uchwalenie jednomyślnie rezolucji, potępiającej zakładanie podobnej nowej organizacji; ustalenie stanu i potrzeb organizacji w powiecie, — wybór zarządu powiatowego.

16) Starogard — zjazd powiatowy pow. starogardzkiego — dn. 16. 11. 29 r. (patrz „N. Pom." nr. 13 i 14, rok II, str. 30); utworzenie Koła powiatowego, — sprawa wyborów do Sejmiku Powiatowego, — sprawy gospodarcze i zawodowe; wieczornica z koncertem, z uroczystem pożegnaniem odchodzącego w zasłużony stan spoczynku długoletniego prezesa Koła, kol. rektora Cesarza, oraz z zabawą taneczną.

17) Walne zebranie Koła Powiatowego Działdowo — tamże dn. 7. 12. 1929 r. (patrz „N. Pom." nr. 1, rok III, str. 28 i 29): sprawozdania, dyskusje, uchwalenie absolutorjum, wybory; uchwalenie statutu Kasy Samopomocy; sprawy organizacyjne, zawodowe, gospodarcze.

ZESTAWIENIE: W 1929 r. odbyło się 17 zjazdów powiatowych, na których wygłoszono 42 referaty!

Z tych 17-tu zjazdów powiatowych było:

a) 10 zjazdów jubileuszowych o 26 referatach;
b) 2 organizacyjne zjazdy powiatowe o 4 referatach;
c) 1 walne posiedzenie Koła powiatowego o 1 referacie;
d) 3 zjazdy prezesów Kół powiatu o 5 referatach;
e) 1 konferencja powiatowa o 6 referatach.

17 zjazdów powiatowych razem o 42 referatach.

Wybija się tu na pierwszy plan powiat Świecie i Kartuzy; to też wzmógł się znacznie nasz stan posiadania w pierwszym powiecie, a w drugim obroniliśmy zwycięsko to, co posiadamy w powiecie, odpierając wrogie zakusy.

Działalność Zarządów

A. CZŁONKOWIE ZARZĄDU GŁÓWNEGO Z POMORZA:

Przed Walnym Zjazdem:

1) Albin Nowicki — Grudziądz — wiceprezes;
2) Cezary Kalinowski — Grudziądz — członek;
3) Celestyn Kamiński — Chełmno — członek;
4) Bronisław Noga — Świecie — delegat Oddziału Pomorskiego.

Po Walnym Zjeździe:

1) Albin Nowicki — Grudziądz — wiceprezes;
2) Cezary Kalinowski — Grudziądz — członek;
3) Józef Dzięcioł — Działdowo — członek,
4) Bronisław Noga — Świecie — delegat Oddziału Pomorskiego.

O posiedzeniach i działalności Zarządu Głównego w Warszawie wydaje tenże obszerne sprawozdanie w osobnej broszurze: **„Sprawozdanie Zarządu Głównego z działalności za rok 1929“.**

B. POMORSKI ZARZĄD OKRĘGOWY.

I. SKŁAD:

Przed Walnym Zjazdem:

1. Nowicki Albin — Grudziądz;
2. Wojciechowski Roman — Toruń;
3. Kwiatkowski Aleksander, Gudziądz
4. Kalinowski Cezary — Grudziądz;
5. Śpica Andrzej — Grudziądz;
6. Zawodziński Franc. — Tuszewo;
7. Szymański Kazimierz — Grudziądz;
8. Delewski Józef — Grudziądz;
9. Żyborska Marja — Grudziądz;
10. Szmelter Paweł — Grudziądz (przy wojsku);
11. Ryczakowicz Melchior, Grudziądz;
12. Kamiński Celestyn — Dąbrowa Chełm.;
13. Kolasiński Piotr — Brodnica;
14. Jackowski Leon — Chojnice;
15. Ogrodowski Mieczysł., Gdynia III.;
16. Dzięcioł Józef — Działdowo;
17. Noga Bronisław — Jeżewo;
18. Ossowski Józef — Tuchola;
19. Dolecki Alojzy — Chełmża;
20. Wilczewski Stefan — Grabowo;

Po Walnym Zjeździe:

1. Nowicki Albin — Grudziądz;
2. Wojciechowski Roman — Toruń;
3. Kwiatkowski Aleks., Grudziądz;
4. Kalinowski Cezary — Grudziądz;
5. Śpica Andrzej — Grudziądz;
6. Zawodziński Franc. — Tuszewo;
7. Delewski Józef — Grudziądz;
8. Żyborska Marja — Grudziądz;
9. Szmelter Paweł — Grudziądz;
10. Ryczakowicz Melchior, Grudziądz;
11. Albin Ługiewicz — Wąbrzeźno;
12. Kolasiński Piotr — Brodnica;
13. Jackowski Leon — Chojnice;
14. Ogrodowski Mieczysł., Gdynia III.;
15. Dzięcioł Józef — Działdowo;
16. Noga Bronisław — Jeżewo;
17. Ossowski Józef — Tuchola;
18. Dolecki Alojzy — Chełmża;
19. Wilczewski Stefan — Grabowo.

II. SKŁAD KOMISJI REWIZYJNEJ:

1. Krajnik Lambert, Pelplin, członek,
2. Raszeja Bolesł., Starogard, członek,
3. Vetter Brunon, Toruń, członek,
4. Grochocki Bernard, Barłóżno, zast.,
5. Stefański Jan, Tczew, zastępca.

1. Krajnik Lambert, Pelplin, członek,
2. Raszeja Bolesł., Starogard, członek,
3. Vetter Brunon, Toruń, członek,
4. Grochocki Bernard, Barłóżno, zast.,
5. Stefański Jan, Tczew, zastępca.

III. DZIAŁALNOŚĆ POMORSKIEGO ZARZĄDU OKRĘGOWEGO:

W 1929 r. odbyły się 4 posiedzenia Zarządu Okręgowego i to:

1) dn. 3. 3. 1929 r. w Grudziądzu, obecnych 18 członków;

2) dn. 19. 5. 1929 r. w Chełmnie, obecnych 17 członków;

3) dn. 21. 5. 1929 r. w Chełmnie, obecnych 10 członków;

4) dn. 9. 7. 1929 r. w Poznaniu, obecnych 19 członków;

4 posiedzenia; brało udział razem: 64 osób i razy; przeciętny udział = 16 członków (od 19!).

Frekwencja bardzo zadawalająca; prócz tego, nieobecni usprawiedliwili każdorazowo swą nieobecność ważkiemi przyczynami.

1) Pierwsze posiedzenie, odbyte dn. 3. 3. 1929 r. w Grudziądzu, załatwiło następujący bogaty porządek dzienny:

1) Sprawozdanie organizacyjne i kasowe Wydziału Wyk. 2) Projekt statutu Kasy Pośmiertnej. 3) Wybory do Rady Szkolnej Okręgowej. 4) „Nauczyciel Pomorski", 5) Składki członkowskie i sprawy kasowe. 6) Walny Zjazd Delegatów Okręgu Pomorskiego i Zjazd Jubileuszowy. 7) Chór Nauczycielstwa Pomorskiego. 8) Postulaty nauczycielstwa wiejskiego. 9) Nasz udział w „Powszechnej Wystawie Krajowej" w Poznauiu. 10) Nasze kursy, oświata pozaszkolna i praca społeczna. 11) Wolne głosy.

Co do przebiegu ożywionych, długotrwałych i wyczerpujących obrad oraz jednomyślnie powziętych uchwał odsyłamy do numeru kwietniowego z 1929 r. (nr. 4 i 5, rok II) „Nauczyciela Pomorskiego".

2) Drugie posiedzenie, odbyte dn. 19. 5. 29 r. w Chełmnie, w przeddzień 2 ważnych zjazdów okręgowych, miało za główne zadanie szczegółowe przygotowanie tych zjazdów, lustrację przygotowań technicznych, zajęcie stanowiska do zgłoszonych na zjazdy wniosków i rezolucyj, obsadzenie kierownictwa i ustalenie składu w poszczególnych komisjach i sekcjach zjazdowych; słowem było poświęcone w lwiej części zjazdom okręgowym. Posiedzenie to było publiczne; przysłuchiwali się obradom i śledzili je przedstawiciele 5 dzienników pomor kich oraz grono przybyłych na zjazd okręgowy delegatów Kół.

3) **Na trzeciem posiedzeniu — dn. 21. 5. 29 r. w Chełmnie** ukonstytuował się Pomorski Zarząd Okręgowy, który na X. Walnym Zjeździe Pom. Oddz. Okręgowego doznał jedynej jednej zmiany personalnej (zamiast p. Celestyna Kamińskiego — Dąbrowa Chełmińska, wszedł Albin Ługiewicz — Wąbrzeźno; (prócz tego, z powodu powrotu z wojska kol. Szmeltera Pawła, uzbyteczniło się zastępowanie go przez kol. Szymańskiego Kazimierza).

Pomorski Zarząd Okręgowy ukonstyuował się na rok sprawozdawczy 1929 w sposób następujący:

L. b.	Nazwisko, imię	urząd	adres	wyb. w rok.
1.	Nowicki Albin	prezes	Grudziądz, ul. Młyńska 27	1927
2.	Wojciechowski Roman	wiceprezes	Toruń, Pl. św. Katarz. 4	1927
3.	Kwia'kowski Aleksand.	sekretarz	Grudziądz, Pl. 23 Stycz.	1928
4.	Kalinowski Cezary	ref. organiz.	ul. Sienkiewicza 47	1927
5.	Śpica Andrzej	skarbnik	ul. Marsz. Focha 9a	1929
6.	Zawodziński Franciszek	ref. Kasy Ubezp.	Tuszewo, p. Grudziądz	1929
7.	Delewski Józef	ref. spraw gospod.	Grudziądz, Lipowa 2/12	1929
8.	Żyborska Marja	ref. prasowa	Grudziądz, Forteczna 23	1928
9.	Ryczakowicz Melchior	ref. spraw. oświat.	Ks. Budkiewicza 26.	1929
10.	Szmelter Paweł	ref. spraw zawod.	Grudziądz, Młyńska 17a	1927
11.	Ługiewicz Albin	członek	Wąbrzeźno, szk. chłopców	1929
12.	Kolasiński Piotr	członek	Brodnica, ul. Paderewsk.	1927
13.	Jackowski Leon	członek	Chojnice, Igielska 3	1927
14.	Ogrodowski Mieczysław	członek	Gdynia-Oksywie	1929
15.	Dzięcioł Józef	członek	Działdowo, szk. powsz.	1928
16	Noga Bronisław	członek	Jeżewo, pow. Świecie	1928
17.	Ossowski Józef	członek	Tuchola,	1928
18.	Dolecki Alojzy	członek	Chełmża, Dojazd 8.	1928
19.	Wilczewski Stefan	członek	Grabowo, p. Pączewo,	1928

4) **Czwarte posiedzenie odbyło się w Poznaniu — dn. 9. 7. 29 r.** podczas VII. Walnego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia celem przydziału delegatów Pomorza do poszczególnych komisyj zjazdowych, dla zajęcia stanowiska wobec projektowanych uchwał oraz dla uzgodnienia sposobu głosowania, zabierania głosu i postępowania.

IV. WYDZIAŁ WYKONAWCZY.

Ponieważ Zarząd Okręgowy składa się z pewnej części członków zamiejscowych, tak że zwoływanie posiedzeń pełnego Zarządu Okr. jest związane z pewnemi i to znacznemi wydatkami, przy tem z wszystkich poczynań publicznie składamy relacje w „Naucz. Pomorskim", główny ciężar i obowiązek stałego i perjodycznego kierowania sprawami organizacyjnemi spoczywał na emanacji Zarządu Okręgowego, Wydziale Wykonawczym, składającym się z członków miejscowych, t. j. zamieszkałych w centrali okręgowej w Grudziądzu, wzgl. w najbliższej okolicy (Fr. Zawodziński w Tuszewie), wskutek czego odbywanie co poniedziałek o godz. 3 min. 30 stałych posiedzeń nie natrafiało na żadnego rodzaju trudności, a zwoływanie nadzwyczajnych posiedzeń można było uskuteczniać łatwo, prędko i tanio.

W posiedzeniach Wydz. Wyk. brali udział z głosem doradczym członkowie Zarządu miejscowego Koła dla podtrzymywania kontaktu między centralą okręgową a największą naszą placówką, Kołem w Grudziądzu, liczącem 86 członków. Nawet w czasie wakacyj nie doznawały zebrania i obrady Wydz. Wykon. żadnego uszczerbku; jedynie niekiedy z powodu wielkich świąt zebrania wypadały, wzgl. zostały przełożone na inne dni.

Świadczy to o stałej, systematycznej pracy, prowadzonej bez przerw, liczba posiedzeń Wydz. Wyk. w roku 1929. Wykazuje ona okrągłe **50 (pięćdziesiąt!) posiedzeń**, to znaczy, że, uwzględniając zwyczajne i nadzwyczajne zebrania, **przypada prawie jedno posiedzenie na każdy tydzień w roku kalendarzowym!**

a) Skład osobowy Wydziału Wykonawczego:

Przed Walnem Zebraniem Koła Gr. — Po Walnem Zebraniu

L. b.	Nazwisko, imię i stanowisko	Nazwisko, imię i stanowisko
1	Nowicki Albin, prezes,	Nowicki Albin, prezes,
2	Kwiatkowski Aleksander, sekretarz,	Kwiatkowski Aleksander, sekretarz,
3	Śpica Andrzej, skarbnik,	Śpica Andrzej, skarbnik,
4	Kalinowski Cezary, ref. organiz.,	Kalinowski Cezary, ref. organiz.,
5	Delewski Józef, ref. spraw gospod.,	Delewski Józef, ref. spraw gospod.,
6	Żyborska Marja, referentka prasowa,	Żyborska Marja, referentka prasowa,
7	Zawodziński Franc., ref. Kasy Ubezp.,	Zawodziński Franc., ref. Kasy Ubezp.,
8	Ryczakowski Melchior, ref. spr. ośw.,	Ryczakowski Melchior, ref. spr. ośw.,
9	Szymański Kazimierz, ref. spr. zaw.,	Szmelter Paweł, ref. spr. zawod.,
10	Szmelter Paweł, ref. spr. zawod.,	Sander Alfons, sekretrz Koła,
11	Sander Alfons, sekretarz Koła,	Porożyński, skarbnik Koła.
12	Hoffmann Józef, skarbnik Koła,	
13	Zientarski, skarbnik Koła.	

b) Ilość posiedzeń i uczestników w 1929 r.:

Miesiąc	Zebrań	uczestników	Miesiąc	Zebrań	uczestników
Styczeń	4	40	Lipiec	4	10
Luty	4	30	Sierpień	3	10
Marzec	4	33	Wrzesień	6	37
Kwiecień	4	32	Październik	4	32
Maj	4	34	Listopad	6	43
Czerwiec	4	23	Grudzień	3	21
Razem	24	191	Razem	26	153

Zebrań Wydz. Wyk. odbyło się więc w 1929 r. — 50, łączna ilość uczęszczających = 344; przypada przeciętnie na każde zebranie nieomal 7 uczestników (na 11 możliwych!). A więc i posiedzenia Wydziału Wykonawczego wykazują wysoką i bardzo zadawalającą frekwencję!

V. BIURO OKRĘGOWE.

jako miejsce urzędowania Pom. Zarządu Okręgowego i Wydziału Wykonawczego Sekcji Pedagogicznej i innych komisyj i sekcyj przy Zarządzie Okręgowym, Redakcji i Administracji naszych wydawnictw okręgowych („Naucz. Pomorski", „Dziecko Pomorza", „Bibljoteka Nauczyciela Pomorskiego"), mieści się w Grudziądzu na Głównym Rynku nr. 15, (przed domem przystanek tramwajowy!), zajmując całe pierwsze piętro jako 4-pokojowe mieszkanie z wszelkiemi ubikacjami. Jest dostatecznie umeblowane i dobrze wyposażone w wszelkie maszyny i przybory biurowe.

Pracują i urzędują (godziny biurowe 8—13 i 15—18 w dni powszechne, w soboty do godz. 13-ej) kierownik biura, 2 redaktorów, referenci i personel biurowy.

Biuro Okręgowe załatwia wszelkie czynności techniczne Pom. Zarządu Okręgowego.

DZIAŁ KORESPONDENCYJNY.

Dział ten daje pogląd na rozmiary pracy dokonanej, zataczającej coraz szersze kręgi i obejmującej coraz nowe dziedziny. Praca wzmogła się, bo gdy in. 31. 12. 1928 r. wykazaliśmy numer dziennika 4285/28, to dnia 31. 12. 1929 r. — 8680/29; znaczy to, że obrót prac biurowych podwoił się w r. 1929 w porównaniu z rokiem poprzednim. Na poszczególne miesiące przypada spraw:

Styczeń 938, — luty 620, — marzec 838, — kwiecień 860, — l. dz. 3000; — maj i czerwiec: l. dz. 4240, — lipiec i sierpień: l. dz. 5200, — wrzesień: l. dz. 6000;— październik: l. dz. 7070; — listopad: l. dz. 8000; — grudzień: l. dz. 8680/29.

Nadesłano pism — 3.695, a wysłano — 7.948; razem — 11.643, nie wliczając druków oraz pism Administracji i Redakcji „Dziecko Pomorza", które prowadzą osobny dziennik.

Z 11. 643 pism, nadesłanych i wysłanych, dotyczyło spraw organizacyjnych — 4.910 pism, pedagogicznych — 940 pism, prawno-służbowych — 580 pism, zawodowych — 865 pism, gospodarczych — 610 pism, kasowych — 1.248 listów, wydawniczych i prasowych — 1.620 listów, dyscyplinarnych — 80 pism, samopomocy — 550 pism, propagandy 640 pism, razem 11.643!

Prócz tego załatwiono sporo spraw ustnie; wykazuje to liczba interesentów, odwiedzających nasze Biuro:

W styczniu — 112 osób, w lutym — 126 osób, w marcu — 95, w kwietniu — 120, w maju — 132, w czerwcu — 112, w lipcu — 70, w sierpniu — 75, w wrześniu — 153, w październiku — 110, w listopadzie 64, w grudniu — 66, razem 1235 osób!

WYDAWNICTWA.

Mimo bardzo znacznych wydatków i wzmożenia się pracy zadecydował Zarząd Okręgowy osobny organ okręgowy, którego abonowanie przez członków jak dotąd nie jest obowiązkowe, p. t. „Nauczyciel Pomorski" (Szkoła Pomorska). Po wydaniu dwóch próbnych numerów w r. 1928 wydawano „Naucz. Pom." w 1929 r. regularnie co miesiąc z wyjątkiem 2 miesięcy wakacyjnych (lipiec i sierpień). Nie wydaliśmy numeru w owych 2 miesiącach ze względów finansowych, gdyż numer (4—5) kwietniowy, zawierający sprawozdanie roczne za 1928 r., był podwójnej objętości — stron 80! — a majowy nawet potrójnej — stron 116! — bo zawierały sprawozdanie za czas pierwszego dziesięciolecia. Do tego musieliśmy podwyższyć nakład właśnie tych dwóch numerów do 2.500 egzemplarzy ze względów propagandowych, aby zapoznać młodych kolegów i niezorganizowanych z działalnością naszej organizacji na terenie Pomorza. Wydatki z tem związane były ogromne: nr. kwietniowy kosztował 1.145,— zł. a majowy nawet 1.635 zł., nie licząc portorjów i innych wydatków. Dlatego musieliśmy oszczędzać w lipcu i sierpniu, odmawiając sobie wydania nakładów wakacyjnych. Objętość numeru wahała się między 36, a 116 stronami; wszystkie dziesięć zeszytów razem dają pokaźny tom o 576 stronnicach.

Nakład wynosił: trzy pierwsze numery po 2.000 egz., dwa dalsze numery po 2.500 egz., a reszta numerów po 2.200 egz., tak że razem wydrukowaliśmy i puściliśmy w obieg 22.000 egzemplarzy.

Prócz omawiania spraw organizacyjnych i kasowych, gospodarczych, zawodowych, prawno-służbowych, społecznych i wydawniczych, poświęcaliśmy coraz więcej miejsca sprawom oświatowo-pedagogicznym.

Prócz licznych recenzyj dzieł pedagogicznych i podreczników, oraz odpowiedzi Sekcji Pedagogicznej opublikowaliśmy m. i. takie referaty:

B. Wytrążek „Drogowskazy dla Nauczyciela Pomorskiego",

Ks. Kanonik Prof. Dr. Raszeja: „Cztery słowa pierwszego nauczyciela Chrystusa Pana do Swych następców",

M. Ryczakowicz: „Nauczyciel na tle ideologji naszego Stowarzyszenia",
A. Bogdański: „Problem szkolny",
Ks. prob. Ł.: „Zrzucili maskę",
Dr. Pniewski — Gdańsk: „Nasza odpowiedzialność względem potomstwa",
M. Wrzesiński: „Znaczenie psychologji eksperymentalnej w szkole powsz.",
O. J. Moyerson: „Szkoła indyjska",
Ks. Dziekan Podlaszewski: „O wydanie Żywotów Świętych",
M. B.: „Ks. Jan Bosko, jego życie i dzieło",
Jasnerówna: „Religja podstawą wychowania",
B. Wytrążek: „W jaki sposób doprowadzi nauczyciel dzieci swej szkoły do samodzielnego obserwowania zjawisk przyrody?"
Jot. El.: „O spóźnianiu się dzieci do szkoły",
Ks. Dziekan Witkowski: „Mieszkania służbowe nauczycieli"
Wacław Reiter: „Ubezpieczenie z punktu gospodarczo-państwowego",
Ks. Dziekan Witkowski: „Kiedy się rozpoczyna, a kiedy się kończy obowiązek uczęszczania do szkoły powszechnej w województwie pomorskiem?"
Józef Gierszewski: „Czy gmina może eksmitować sądownie nauczyciela z mieszkania służbowego?"
J. Szalewski: „Gry i zabawy kaszubskie".

LEKCJE:

J. Kaczmarek: „Rozbiór zdania rozwiniętego",
E. Tkaczyk: „Skrzydło ptaka"
F. Dubiella: Lekcja radjowa: „Pamięci Amundsena".

„Nauczyciela Pomorskiego" drukujemy w zakładach graficznych p. B. Szczuki w Wąbrzeźnie, bo firma ta podała na nasz konkurs najkorzystniejszą ofertę; to jednak drukowanie organu w mieście, znacznie oddalonem od naszej centrali okręgowej, jest związane z licznemi niedogodnościami i dodatkowemi wydatkami, (podróże autobusami na korektę i „łamanie", wysyłka rękopisów i korekt, dostarczanie numerów). Takiemi trudnościami nie zrażeni, jesteśmy świadkami, jak nasz organ okręgowy dzięki swej bogatej treści uzyskał szeroką popularność i poczytność i stał się potężnym środkiem organizacyjnym Stowarzyszenia na Pomorzu!

Zapoczątkowaliśmy w r. 1929 dalsze swe wydawnictwa:

2) **„Dziecka Pomorza"**, ilustrowanego dwutygodnika dla dzieci, przez wydanie numeru próbnego i okazowego, wysłanego gratisowo do naszych członków;

3) **„Bibljoteki Nauczyciela Pomorskiego"** przez nabycie od Kol. Zygfryda Pawłowskiego, prezesa Koła w Chełmnie, rekopisu jego pracy p. t. „Jak wzbogacić słownictwo dzieci szkół powszechnych?"

„Dziecko Pomorza" drukuje się także u p. B. Szczuki w Wąbrzeźnie, a „Bibljoteka Nauczyciela Pomorskiego" u p. J. Lewandowskiego w Tucholi (w drukarni „Spółki Pedagogicznej").

Wszystkie nasze trzy wydawnictwa dobrze się zaprowadziły na terenie Pomorza, a dalsze ich rozbudowanie, pogłębienie i ulepszenie zależy od zrozumienia, poparcia i współpracy wszystkich członków naszej organizacji.

W 1929 roku puściliśmy w obieg:

1) „Nauczyciela Pomorskiego" — 22.000 egz., 2) „Dziecko Pomorza" — 2.500 egzempl., 3) Kalendarzy „Dziecka Pomorza" — 5.000 egz., 4) „Bibljoteki Nauczyciela Pomorskiego" — 2.000 egz., — razem 31.500 egzemplarzy.

WYJAZDY:

Dla podtrzymania kontaktu z Kołami, dla przeprowadzenia lustracji Kół, dla zakładania nowych Kół, na posiedzenia zarządów i Kół, na jubileusze, konferencje i zjazdy — z referatami organizacyjnemi i pedagogicznemi, — na kursy, —

na pogrzeby, — jako reprezentacja na zjazdach innych organizacyj, — dla obrony interesów naszych członków oraz jako delegacje, przedstawiające życzenia i postulaty naszej organizacji, dla przeprowadzenia korekt i „łamania" naszych wydawnictw, wyjeżdżali członkowie Zarządu Okręgowego.

Takich wyjazdów odbyło się w 1929 r. aż 175, z których przypada na samego prezesa okręgowego A. Nowick'ego 110!

Z liczby 175 wyjazdów odbyło się:
w celach organizacyjnych — 100 podróży,
w celach wydawniczych — 15 podróży,
w celach naukowych — 32 podróże,
w celach urzędowych — 28 podróży.

Prócz tego zorganizowaliśmy i przeprowadziliśmy 8 wycieczek krajoznawczych po Pomorzu, a szczególnie nad Bałtykiem, w których brało udział nauczycielstwo bądź to powracające z P. W. K., bądź to przebywające na naszych kursach albo w naszych nadmorskich kolonjach.

Szczególnie liczne były 2 wycieczki z Wileńszczyzny.

SPRAWY ORGANIZACYJNE.

Umocnić i rozszerzyć stan posiadania na Pomorzu naszej organizacji, przyświecało nam zawsze przy wszelkich poczynaniach. Cel całkowicie osiągnęliśmy, jak wynika z danych, opublikowanych na innem miejscu.

Utrzymywaliśmy żywy kontakt między Zarządem Głównym z jednej strony, a z Kołami miejscowemi i powiatowemi z drugiej.

Służyły ku temu: zjazd prezesów Kół, zjazdy jubileuszowe i powiatowe, konferencje z prezesami Kół poszególnych powiatów, lustracja Kół, wyjazdy dla wygłaszania referatów organizacyjnych, ideowych i naukowych, dla zetknięcia się na miejscu z członkami, wysłuchania ich życzeń, zapatrywań, skarg i rad. Środkiem o niepomiernej skuteczności przy ujednostajnianiu i ożywianiu życia w Kołach, zachęcania członków do brania czynnego udziału w pracach organizacyjnych, jak dla otwartego występowania w obronie Stowarzyszenia i jego ideologji, okazał się „Nauczyciel Pomorski"! W nim też umieszczaliśmy każdorazowo komunikaty i zestawienia organizacyjne, za pomocą których podawaliśmy otwarcie i bez osłonek nietylko stan naszej organizacji, ale również jej potrzeby, nakazy i wytyczne, wymagające w danej chwili realizacji. Prócz tego listownie zwracaliśmy się do Zarządów Kół, mężów zaufania, członków i sympatyków, utrzymując żywą wymianę myśli i zdań: podług z góry ułożonego i obmyślanego planu sieci organizacyjnej powoływaliśmy do życia coraz to nowe placówki, ożywialiśmy stare, a za pomocą rekonstrukcji Kół pobudzaliśmy więcej ospałe do życia i pracy; docierając słowem żywem albo drukowanem do dalszych szeregów i zastępów nauczycielstwa, robiliśmy z obojętnych dla spraw organizacyjnych Kolegów — sympatyków Stowarzyszenia, a z tychże — członków albo najbliższych Kół, albo członków korespondencyjnych.

Doceniając doniosłość prasy, tej „siódmej potęgi świata", posługiwaliśmy się nią wydajnie i owocnie dla celów sprawozdawczych, propagandowych i niekiedy polemicznych. Z wielkiem zadowoleniem nadmienić wypada, że ogół prasy pomorskiej — z drobnemi tylko wyjątkami — bez względu na odcienie zabarwienia politycznego, stanął wyraźnie po stronie Stowarzyszenia, nietylko udzielając naszym artykułom zawsze i chętnie najszczerszej gościnności, ale prasa od siebie aktywnie popierała wszelkie nasze zamierzenia, a nawet samorzutnie występowała w obronie organizacji nauczycielstwa chrześcijańskiego i narodowego.

Jeżeli do naszej organizacji tak ochoczo i licznie zawsze garnęła się nasza młoda brać nauczycielska, przeważająca we wszystkich naszych Kołach, dowód to, że Pom. Zarząd Okręgowy umiał i należycie chodzić dokoło spraw i interesów tej młodej i najmłodszej generacji nauczycielskiej, a także trafić do niej. To zadanie szczególną było nam troską: bezpłatne dostarczanie „Naucz. Pom.", sprawozdań rocznych, statutów, broszur, specjalnych odezw, listów i deklaracyj, nawiązanie kontaktu, osobistego i zapomocą korespondencji, odniosło pożądany

zawsze skutek. Pomagały nam w tem wydajnie wszystkie zarządy Kół, a szczególnie w miastach o seminarjach nauczycielskich. Zarząd Główny ocenił te nasze zabiegi, pisząc o „akcji nawiązania kontaktu z kandydatami ostatniego roku seminarjów nauczycielskich":

„Z nadesłanych sprawozdań okazuje się, iż najlepiej tę część pracy organizacyjnej przeprowadził Oddział Pomorski i Warszawski!" (Sprawozdanie 1928 r., str. 19). — Tak było już dawniej, a teraz tem więcej i tem skuteczniej!

Stosunek nasz do wszelkich władz, tak kościelnych, jak państwowych i samorządowych, staraliśmy się — i to skutecznie — utrzymać na stopie poprawności i lojalności. Odwrotnie stwierdzamy, że spotkaliśmy się u wszelkich władz z życzliwością, a nawet poparciem.

W odnoszeniu się do innych organizacyj nauczycielskich zanotować należy współpracę, wzajemnie użyczane poparcie, porozumiewanie się, niekiedy zainicjowanie wspólnych akcyj z T. N. S. W., zarządem okręgowym i zarządami poszczególnych Kół. Co zaś się tyczy „Ogniska" Z. N. P. S. P., to nie natrafiliśmy na terenie Pomorza na widoczne ślady tej organizacji; dochodziły nas sporadycznie słuchy o wielkich planach i zamierzeniach kupowania sobie członków, a usłyszeliśmy conajwyżej zgrzyty daremnego obgryzania „kamienistego gruntu pomorskiego" przez niejakichś Tomczaków, Zygmuntów Nowickich, Ciombrowskich....

Daremny trud, Panowie!

Stowarzyszenie Nauczycielskie, silnie poparte przez społeczeństwo pomorskie, a szczególnie przez duchowieństwo katolickie, kroczy niepowstrzymanie na Pomorzu na szlaku dalszego rozwoju i rozkwitu; świadczą o tem dane i cyfry — i choćby tak znamienny sprawdzian, że we wszystkich Radach Szkolnych Powiatowych zasiadają i pracują (z wyjątkiem 4 osób dobrowolnie dopuszczonych), wyłącznie Stowarzyszeniowcy, planowo przeprowadzeni, a przy wyborach do Rady Szkolnej Okręgowej nie było innej organizacji prócz Stowarzyszenia, która mogłaby postawić odrębną listę!

SPRAWY OŚWIATOWE I PEDAGOGICZNE.

Sprawami temi zajmowały się, prócz Zarządu Okręgowego, Sekcje Pedagogiczne i Redakcyjne.

W skład Sekcji Pedagogicznej wchodzą: pp. Bernard Szwoch, Dr. Jan Zwierzański, Ks. Rozkwitalski, Józef Delewski, Egon Tkaczyk, Czesław Bałachowski, Michał Jaworski, Wiktor Kopaun, Eugenjusz Dawidowicz, Bruno Murawski, Melchior Ryczakowicz.

Komisja Pedagogiczna załatwiała sprawy, poruczane jej przez Zarząd Główny, wydawała opinję o zagadnieniach dydaktycznych, metodycznych, programowych i wychowawczych; służyła w 66 wypadkach radą i pomocą przy opracowywaniu referatów i lekcyj; w 56 wypadkach służyła wskazaniem źródeł; dokonała recenzyj, wzgl. poleceń 132 dzieł.

Sekcja Redakcyjna przeprowadzała selekcję i rewizję referatów, wzgl. lekcyj, przeznaczonych do druku.

Utworzono bibljotekę pedagogiczną.

Organizowano wycieczki krajoznawcze, wzgl. ułatwiano wycieczkom, przybywającym na Pomorze, zwiedzenie naszego województwa.

Prowadzono 3 prywatne W. K. N., z których korzystało 150 słuchaczy oraz organizowano w Tucholi kurs wakacyjny, przygotowujący do II. egzaminu o 110 uczestnikach. — „Chór Nauczycielstwa Pomorskiego", pomyślnie debiutujący na zjeździe jubileuszowym w Chełmnie, zatrzymał się chwilowo w swych pracach i występach z powodu zmiany dyrygenta, którym jest nasz kolega Arno Kant z Działdowa na miejsce p. Henryka Dogi z Brodnicy, po tegoż wystąpieniu ze stanu nauczycielskiego.

SPRAWY PRAWNO-SŁUŻBOWE I GOSPODARCZE.

W trzech wypadkach procesów dyscyplinarnych, kiedy nasi członkowie zwrócili się do nas o pomoc, Zarząd Okręgowy stawił do dyspozycji bezpłatnie obrońcę przy rozprawach dyscyplinarnych przez Okręgową Komisję Dyscyplinar-

ną w Toruniu; postarał się u Zarządu Głównego w dwóch wypadkach o obrońcę przed Główną Komisją Dyscyplinarną w Warszawie, a w 3 wypadkach o zastępstwo przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym; prowadził na swój koszt 5 procesy sądowe, gdy rozchodziło się o ogólne interesy nauczycielskie: o eksmisję nauczyciela ze służbowego mieszkania, oraz o zwrot podatku komunalnego; występował do władz i urzędów z memorjałami (12), z wnioskami (38), z przedstawieniem postulatów nauczycielskich (16), z interwencjami (25). Załatwiał takie sprawy, jak emerytury, policzenie lat służbowych, stabilizacja i zmiana charakteru służbowego, wypłacenie należytości za godziny nadliczbowe, zwrot czesnego itd. Łączył się w akcji poprawy bytu, przyznania dodatku kresowego i sezonowego z innemi związkami urzędniczemi; inne sprawy skierowywał przez Zarząd Główny do władz centralnych. Udzielił porad prawnych w 64 wypadkach; służył informacjami i wyjaśnieniami ustaw, rozporządzeń i przepisów w 75 wypadkach, — bądź sam, bądź to za pomocą adwokata; a 18 trudniejszych spraw skierował do Syndykatu Stowarzyszenia przy Zarządzie Głównym.

Omawiał na łamach „Nauczyciela Pomorskiego", korzystając często z cennych informacyj Ks. Dziekana posła Witkowskiego i innych, zagadnienia prawne, jak wiek szkolny, komasację szkół, zwrot kosztów leczenia w szpitalu, mieszkania służbowe itd., a wszczął na większą skalę zakrojoną akcję za pomocą artykułów i częstych informacyj o stanie sprawy, za pomocą interwencyj u władz i przedkładania wniosków, a nawet przy pomocy procesów sądowych w kwestjach zwrotu podatku komunalnego, nieodbierania roli służbowej ponad 4 morgi magdeburskie i uregulowania sposobu i wysokości płacenia komornego za mieszkania służbowe. Akcja ta, jak większość innych, została skutecznie i pomyślnie prowadzona i jest niemal na wykończeniu.

„SAMOPOMOC KOLEŻEŃSKA".

Jak już od kilku lat prowadziliśmy kolonje wypoczynkowe nad morzem, tak tem więcej uwagi im poświęcaliśmy, gdyż dużo Stowarzyszeniowców, jadąc na P. W. K., chciało poznać Pomorze i Bałtyk. Kolonje te mieszczą się w Gdyni III, na półwyspie helskim w Jastarni i Borze.

NASZE KOLONJE WYPOCZYNKOWE NAD BAŁTYKIEM.

Adresy kierowników kolonij: **kol. Mieczysław Ogrodowski, kierownik szkoły, Gdynia — Oksywie** albo **Ignacy Sarnowski, kierownik szkoły, Jastarnia na Helu**, dla kolonji Jastarnia i Bór.

REGULAMIN KOLONJI WYPOCZYNKOWEJ DLA NAUCZYCIELSTWA

w a) Gdyni — Oksywiu, b) Borze i Jastarni.

1. Z kolonji korzystać mogą członkowie Stowarzyszenia i ich rodziny, lecz dzieci dopiero od 18-stego roku życia pcząwszy.
2. Kolonja jest czynna od 1 lipca do 30 sierpnia.
3. Kolonja rozporządza po 20 miejsc w każdej kolonji dla nauczycieli i nauczycielek, razem 80 łóżek. (Łóżka z materacem — bez pościeli i bielizny).
4. Uczestnicy zobowiązani są zabrać ze sobą odpowiednią pościel i bieliznę.
5. Opłata wynosi za jedną noc od łóżka 1,— zł.
6. Zgłoszenia skierować przez Zarząd swego Koła celem poświadczenia przynależności do Koła i zaopinjowania pod adresem: Ogrodowski, kier. szkoły, Gdynia 3, Pomorze, dla kolonji od a; — Ignacy Sarnowski — Jastarnia na Helu dla kolonji od b.
7. Po otrzymaniu uwiadomienia przez kier. kolonji o zarezerwowaniu miejsca przesyła uczestnik odpowiednią kwotę przekazem pocztowym, w przeciągu 7 dni, podając dokładny termin przyjazdu i czasu pobytu w kolonji.

Prawo na umieszczenie uzyska się po poprzedniem uiszczeniu kwoty za cały czas pobytu w kolonji.

Sprawozdanie z kolonij wypoczynkowych w Gdyni III. — Oksywiu w 1929 r.

50 osób i 888 dni i to: Okręg Poznań 24 osób, Okręg Warszawa 10 osób, Okręg Lwów 6 osób, Okręg Pomorze 5 osób, Okręg Wilno 4 osoby, Okręg Wołyń 1 osoba, razem 50 osób.

Dochód 888 zł., rozchód 430 zł., Zarząd Główny 120 zł., razem 550 zł. Dochód 888 zł., rozchód 550 zł., saldo 338 zł.

Sprawozdanie z kolonij wypoczynkowych w Jastarni i Borze za rok 1929.

Okręg Poznański 17 osób, Okręg Pomorski 12 osób, Okręg Warszawski 7 osób, Okręg Łódzki 3 osoby, razem 39 osób przez 551 dni.

Dochód: Jak z tego wykazu wynika, dochód z wynajęcia sal jako locum letnicze dla członków naszego Stowarzyszenia, wynosi 551 zł.

Rozchód. Czynsz dzierżawny sali szkolnej w Jastarni i Borze: 460 zł., sprzątanie sal, urządzenie i likwidacja kolonji, zapożyczenie niezbędnych przedmiotów (parawan), korespondencja, fotografja kolonji i inne drobne wydatki 163,50 zł., razem 623,50 zł.

Zestawienie: Dochód 551 zł., rozchód 623,50 zł., deficyt 72,50 zł.

OGÓLNE ZESTWIENIE:

Sprawozdanie z wakacyjnych kolonij wypoczynkowych w Gdyni — Oksywiu, Jastarni i Borze w 1929 r.:

Korzystało 89 osób przez 1.439 pojedynczych dni; z tego przypada na: Okręg Poznański 41 osób, Okręg Pomorski 17 osób, Okręg Warszawski 17 osób, Okręg Lwów 6 osób, Okręg Wilno 4 osoby, Okręg Łódź 3 osoby, Okręg Wołyń 1 osoba, razem 89 osób.

Dochód: 1 zł. od osoby i doby — 1.439 zł. Rozchody: 550 zł. + 623.50 zł. — 1.173 50 zł. Saldo 265.50 zł.

„DOM ZDROWIA — MODRZEJÓW — ZAKOPANE.

Przez przedstawiciela Pomorza w Komisji Gospodarczej przy Zarządzie Głównym, kol. Fr. Zawodzińskiego z Tuszewa, staraliśmy się przez przedkładanie życzeń i rad naszych członków przyczynić się do udoskonalenia naszego Domu Zdrowia. Koła i Zarząd Okręgowy prowadziły pod tym względem energiczną akcję. Przyznać też należy, że zaprowadzono dużo ulepszeń i udoskonaleń.

Skierowaliśmy do „Modrzejowa" 7 osób (naszych członków wzgl. należących do ich rodzin) i prowadziliśmy rozległą korespondencję informacyjną.

HALLEROWO.

Posiadamy w Wielkiej Wsi nad morzem, podarowaną nam przez generała J. Hallera parcelę. Stosunki hipoteczne i podobne są jednak dalece nieuregulowane, że mimo usilnych starań nie zdołaliśmy jeszcze uzyskać sądowego przewłaszczenia, co uniemożliwia nam rozpoczęcie prac budowlanych.

KASA POŚMIERTNA.

Dużo czasu poświciliśmy na zjazdach, posiedzeniach Zarządu Okręgowego, Wydziału Wykonawczego, na zebraniach Kół, przygotowawczej akcji tej kasy. Referentem projektów, bardzo zresztą rozbieżnych i dotąd nieskoordynowanych, jest Kol. Józef Delewski. Mimo uchwały zjazdu chełmińskiego i licznych publicznych nawoływań nie wszystkie Koła zajęły stanowisko wobec projektu, utrudniając realizację planu.

„SAMOPOMOC".

Zarząd Główny w 4 wypadkach udzielił członkom z Pomorza zapomogi pieniężnej.

„KASA UBEZPIECZENIOWA" I AKCJA KREDYTOWA.

SPRAWY SPOŁECZNE.

Za wzorem Zarządu Głównego w Warszawie, który powołał do życia „Sekcję Pracy Społecznej", organizujemy przy Pom. Zarządzie Okręgowym i w Kołach miejscowych i powiatowych podobne sekcje, chcąc udoskonalić i ujednolicić już doskonałą pracę naszych członków w towarzystwach kulturalno-oświatowych i społecznych.

Zarząd Okręgowy pozostawał w żywym kontakcie z wszelkiemi organizacjami z tego zakresu pracy o kierunku narodowym i chrześcijańskim. Nie wyliczamy tu tych organizacyj, wskazując na osobną rubrykę, w której wykazaliśmy cyfrowo rozmiary pracy społecznej nauczycielstwa stowarzyszeniowego, a cytujemy jedynie sąd postronny; czytamy bowiem w „IV. Sprawozdaniu Kat. Zw. Mł. Polskiej na Diecezję Chełmińską" (1928 r.): „Z radością podnosimy, że apel nasz spotkał się u ogółu nauczycielstwa, zwłaszcza zrzeszonego w **„Stowarzyszeniu Chrześć. Narod. Naucz. Szkół Powszechnych"** z wielkiem zrozumieniem. Dziś pracuje już z nami 393 nauczycieli — patronów, którzy nie skąpią trudu, by szukający swego wyrazu ruch młodzieży wypełnić jaknajbujniejszą treścią!" — Ten sąd i wiele innych kompetentnych nam wystarczają, a są więcej miarodajne od niską złośliwością albo ignorancją nacechowanych podejrzeń czy szkalowań! —

Większy niż poprzednio nacisk kładziemy na zainteresowanie się naszych członków cenzurą filmów, przeznaczonych dla młodzieży, jak również pracami w Radach Rodzicielskich przy zakładach średnich.

Podjęliśmy się chętnie pracy społeczno-państwowej, wyznaczając w naszych Kołach propagatorów i akwizytorów dla ubezpieczeń „Poczt. Kasy Ubezpieczeń" i T. A. „Vita"; z pierwszą instytucją współpracuje 26 przedstawicieli Kół, z drugiem towarzystwem — 8, razem 34 członków.

Współpracowaliśmy z Wojewódzkim Komitetem dla zdobycia funduszów na okręt „Pomorze" oraz z dyrekcjami „Floty Narodowej".

Nasze Koła miejscowe.

Jako podstawę do tej części rocznego sprawozdania braliśmy materjał, podany nam na odnośnych formularzach przez poszczególne Koła. Materjał ten zużytkowaliśmy w alfabetycznym porządku Kół. Niestety, mimo licznych próśb i nalegań nie nadesłały nam do tej chwili wypełnionych formularzy następujące Koła: Jabłonowo, Brzeźno, Gniew i Czerwińsk, Kartuzy, Żukowo, Matarnia, Grodziczno, Wejherowo i Szemud, razem 10 Kół, od których nie posiadamy potrzebnych danych i które to Koła musiały być pominięte w naszem sprawozdaniu rocznem, z winy wymienionych Kół, niekompletnem.

Dlatego dzisiaj już zwracamy się do Szanownych Zarządów Kół, aby skrupulatnie notowały bieżąco wszelkie objawy życia organizacyjnego w swem Kole, iżby móc terminowo i szczegółowo sporządzić sprawozdanie roczne — na przyszłość, umożliwiając nam podanie dokładnego poglądu na całokształt życia organizacyjnego w naszym Okręgu i jego rezultatów.

Stan organizacji w 1929 r.:

dnia 1. I. 1929 r. liczyliśmy **73 Kół z 1786 członkami** (patrz „N. P." nr. 4 i 5 II str. 18 i 19).

W roku sprawozdawczym założono następujące **nowe Koła:**

1) **Nowawieś Królewska,** pow. Wąbrzeźno — dn. 9. I. 1929 r.
2) **Świekatowo,** pow. Świecie — dn. 11. II. 1929 r.
3) **Cekcyn,** pow. Tuchola — dn. 10. III. 1929 r.
4) **Bysław,** pow. Tuchola — dn. 14. V. 1929 r.
5) **Piece,** pow Starogard — dn. 26. III. 1929 r.
6) **Lniano—Drzycim,** pow. Świecie — dn. 12. V. 1929 r.
7) **Książki,** pow Wąbrzeźno — dn. 12. V. 1929 r.
8) **Radowiska Wielkie,** pow. Wąbrzeźno — dn. 26. X. 1929 r.
   oraz jako filję zagraniczną:
9) **Złotów (Flatow)** — dn. 15. VI. 1929 r.

Reorganizację przeprowadzono u następujących Kół:
1) **Śliwiec,** pow. Tuchola — dn. 17. II. 1929 r.
2) **Puck,** pow. Morski — dn. 21. V. 1929 r.
3) **Konarzyny,** pow. Chojnice — dn. 12. VI. 1929 r.
4) **Zblewo (przedtem „Pinczyn"),** pow. Starogard — dn. 18. VI. 1929 r.
5) **Golub,** pow. Wąbrzeźno — dn. 14. XII. 1929 r.
6) **Lidzbark,** pow. Brodnica — dnia 21. XI. 1929 r.

Nasz dorobek całoroczny z 1929 r. w cyfrach przedstawia się wcale pokaźnie: założono 8 nowych Kół oraz 1 filję zagraniczną, przeprowadzono reorganizację 6 Kół; nadwyżka członków wynosi 41 osób, tak, że weszliśmy w 1930 r. - **80 Kołami i 1827 członkami!** Z 15 nowych Kół, na nowo założonych, wzgl. zreorganizowanych, przypada na:
1) powiat Wąbrzeźno — 4 Koła,
2) powiat Tuchola — 3 Koła,
3) powiat Świecie i Starogard po 2 Koła,
4) pow. Morski, Chojnice, Brodnica, i na zagranicę po 1 Kole,

z czego widać, że największe postępy organizacyjne osiągnęły: przedewszystkiem powiat Wąbrzeźno, następnie Tuchola, dalej Świecie i Starogard! —

Obecny stan organizacji:

W bieżącym roku aż do tej chwili założono:
1) w **Wąbrzeźnie** Koło Powiatowe — dn. 9. II. 1930 r.
2) **w Grębocinie,** pow Toruń, dn. 1. III. 1930 r. nowe Koła,
3) **w Truszczynach,** pow. Lubawa, dn. 16. III. 1930 r. nowe Koło
4) **w Grucznie,** pow. Świecie, dn. 5. IV. 30 r. nowe Koło,
5) **w Bałówkach Wielkich,** pow. Lubawa, dn. 14. IV. 1930 r. nowe Koło.

W chwili obecnej osiągnęliśmy **85 Kół miejscowych z 1977 członkami** (nie biorąc pod uwagę kół powiatowych)

Jest to jak na nasz mały (terytorjalnie) pomorski okręg bardzo wiele, świadczy o nieustannym rozwoju naszej organizacji i może nas napawać zadowoleniem i dumą!

ZARZĄDY KÓŁ w 1929 r.

Brodnica: prezes Piotr Kolasiński — Brodnica; zastępca prezesa Wojciech Gruening — Świerczyny; sekretarz Zygmunt Rozwadowski — Brodnica, skarbnik Tessar — Brodnica.

Brusy, pow. Chojnice: prezes Leon Wańtowski — Brusy; zastępca prezesa Konstanty Goebel — Zalesie; sekretarka Mechtylda Goeblówna — Brusy; skarbniczka Gertruda Serwinowa — Brusy.

Brzozie Polskie, pow. Brodnica: prezes Bronisław Szulwic — Brzozie Polskie; zastępca Beuth — Radoszki; sekretarz Czesław Franslau — Sugajno; skarbnik Leon Krykant — Janówko, ławnicy Jackowska — Trepki.

Bukowice, pow. Świecie: prezes Zygmunt Kozłowski — Bukowice; zastępca Teofil Grzemski — Przysiersk; sekretarz Władysław Kołodziejski — Krupocin; skarbnik Edmund Semrau — Polsk. Łąkie; referent prasowy Kołodziejski.

Bysław, pow. Tuchola: prezes Roman Ziemnicki, sekretarka Helena Kuczmańska, skarbnik Bronisław Lipkowski.

Cekcyn, pow. Tuchola: prezes Hipolit Nagórski — Cekcyn; sekretarz Antoni Różek; skarbnik Tomasz Przytarski — Ostrowo.

Chełmno: prezes Wiktor Streński — Chełmno; zastępca Ambroży Cieszyński — Unisław; sekretarka Halina Suchoświatówna — Chełmno; karbnik Alfon Hewelt — Chełmno.

Chełmża: prezes Wiktor Skański — Chełmża; zastępca Jan Monarski — Grzywna; sekretarz Leopold Maćkiewicz — Chełmża; skarbniczka Wanda Skotnicka — Chełmża; referent Alojzy Dolecki — Chełmża.

Chmielno, pow. Kartuzy: prezes Juljusz Gransicki — Garcz; sekretarz Alfons Janowski — Reszkowo; skarbnik Bernard Gransicki — Chmielno.

Chojnice: prezes Leon Jackowski — Chojnice; zastępca Dyonizy Michałowski — Sternowo; sekretarz Augustyn Schulz — Chojnice; skarbnik Łukasz Schulz — Chojnice; referent D. Michałowski.

Czersk, pow. Chojnice: prezes Józef Brzeziński; zastępca Franciszek Nowek; sekretarz Staniław Kiżewski; skarbnik Franciszek Ringwelski — wszys y z Czerska.

Dąbrowa Chełmińska, pow. Chełmno: prezes (do 20. V. 29 r.) Celestyn Kamiński — Dąbrowa Ch.; sekretarka Jadwiga Owczarzakówna — Czemlewo; skarbnik Jan Brzeziński — Dąbrowa Ch.

Dusocin, pow. Grudziądz: prezes Leon Mroziński — Skurgwy; zastępca Józef Gunia — Zarośle; sekretarka Konstancja Sutorówna — W. Wełcz; skarbnik Jan Redlawski — Dusocin; ławnicy Antoni Zieliński — Zakurzewo i Paweł Radke — Mokre.

Działdowo: prezes Józef Dzięcioł; zastępca Wincenty Wejrowski; sekretarz Franciszek Kowalski i Krystyna Wejchmanówna; skarbnik Arno Kant — wszyscy z Działdowa.

Gdynia: prezes Mieczysław Ogrodowski — Gdynia — Oksywie; zastępca Ma ja Nieckówna — Kack Mały; sekretarz Franciszek Kortas — Gdynia i Józefa Rybicka — Oksywie; skarbnik Bronisław Raatz — Kack Mały; referent Bolesław Wytrążek — Gniewowo.

Grudziądz: prezes Cezary Kalinowski; zastępca Melchior Ryczakowic ; sekretarz Alfons Sander; skarbnik Józef Zientarski, — wszyscy w Grudziądzu.

Gruta, pow. Grudziądz: prezes Jan Poćwiardowski — Gruta; zastępca Alojzy Firyn — Boguszewo; sekretarka Franciszka Zimmermannówna — Gruta; skarbnik Karol Krause — Nicwałd; ławnicy Paweł Radtke — Gruta i Ignacy Lamparski — Rywałd.

Hopowo, pow. Kartuzy: prezes i sekretarz Jan Tamiłła — Borcz; zastępca Jan Krefta — Hopowo; skarbnik Jan Szalewski — Nowydwór.

Jezierce, pow. Kościerzyna: prezes Konrad Wild — Jezierce; sekretarz i skarbnik Bronisław Knitter — Kleszczewo; ławnik Bronisław Lampkowski —Pałubinek.

Jeżewo, pow. Świecie: prezes Bronisław Noga — Jeżewo; sekretarz Marja Rajkowska — Jeżewo; skarbnik Brunon Strumpf — Michale.

Karlikowo, pow. Morski: prezes Mieczysław Lipkowski; zastępca Szczepan Piszczek; sekretarz Jan Wojciechowski; skarbnik Maksymiljan Wilandt; referent Przybylski.

Kiszewa Stara, pow. Kościerzyna: prezes Franciszek Kaszubowski — Kiszewa Stara; sekretarz Paw ł Wodkowski — Bukowiec Stary; skarbnik Henryk Mohr — Wilczebłoto.

Konarzyny, pow. Chojnice: prezes Antoni Wółkowski — Żychce; zastępca Jan Günther — Zielona Chocina; sekretarz i skarbnik Michał Gliszczyński — Konarzyny; referent Bernard Chmielewski — Nowe Swornegacie.

Kościerzyna: prezes Marceli Radomski; zastępca Konrad Glock; sekretarka Seweryna Mieszczankowska; skarbnik Bronisław Roznerski — wszyscy w Kościerzynie.

Kowalewo Pom. pow. Wąbrzeźno: prezes Józef Glab szewski — Kowalewo; zastępca Franciszek Kwiatkowski — Orzechowo; sekretarz Edmund Ignatowski Kowalewo; ławnicy Józef Żywert — Wielkołąka i Franciszek Jędryczka — Poćwiarki; bibljotekarz Jan Grochowski — Kowalewo.

Krokowa, pow. Morski: prezes Antni Chabowski — Krokowa, zastępca Hipolit Górki — Starzyno; sekretarz Ausgustyn Bielawski — Łątowice; skarbnik Stanisław Dębicki — Sławoszyno.

Książki, pow. Wąbrzeźno: prezes Nowoczyn — Książki; sekretarz Franciszek Guz — Brudzawki; skarbnik Władysław Jasiński — Książki Wybud.

Lidzbark, pow. Brodnica: prezes Józef Tyczyński; zastępca Ks. Wincenty Górecki; sekretarz Józef Golubski, — wszyscy z Lidzbarka; skarbnik Feliks Sarnowski — Jamielnik.

Liniewo, pow. Kościerzyna: prezes Leon Schütz — Wysin; zastępca Jan Kupper — Iłownica; sekret. Stefanja Rymarzówna — Wysin; skarbnik Franciszek Gołębiewski — Liniewo.

Lisewo, pow. Chełmno: prezes Jan Sehnke — Drzonowo; zast. Aleks. Talaśka — Lisewo, sekr. Konrad Filcek — Niemczyk; skarbn. Stanisław Szymański — Mgoszcz.

Lipinki, pow. Lubawa: prezes Franciszek Dubiela — Ostrowite; zastępca Alek an der Bassmann — Krotoszyny; sekretarz Maksymiljan Winkowski — Łąkorz; skarbnik Juljan Pawłow ki — Lipinki.

Lipusz, pow. Kościerzyna: prezes Wincenty Kleinschmidt — Schodno; zastępca Ł. Grzywacz — Kalisz; sekretarka C. Szopiń ka — Lipusz; skarbnik H. Kamiński — Skwierawy.

Lniano, pow. Świecie: prezes Bolesław Pierzyński — Lniano; zastępca Franciszek Januszewski — Drzycim; sekretarz Edmund Koszucki — Jędrzejewo; skarbnik Ksawery Suchorski — Lnianek.

Lubawa: prezes Anastazy Murawski; zastępca Jan Drost; sekretarz Karol Muszalki; skarbnik Jan Renkiel, — wszyscy w Lubawie.

Lubichowo, pow. Starogard: prezes Leon Wieczorek — Lubichowo; zastępca Alojzy Wysocki — Osówek; sekretarz Władysław Gölger — Osowo; skarbniczka Helena Wieczorkowa — Lubichowo.

Łasin, pow. Grudziądz: prezes Leon Motylewski — Łasin; zastępca Franciszek Dziarnowski — Szembruk; sekretarz Józ f Radtke — Błonowo Nowe; skarbnik Czapiewski — Łasin.

Nieżywięć, pow. Brodnica: prezes Roman Beyer — Nieżywięć; zastępca Michał Kuciel — Wrocki; sekretarz i skarbnik Maksymiljan Szymański — Choińskie Budy; referent Artur Wolf Zgniłebłoty.

Nowawieś Królewska, pow. Wąbrzeźno: prezes Jan Neumann — Nowawieś Król.; zastępca Feliks Gzella — Płużnica; sekretarz Alojzy Reimann — Czaple; skarbnik Józef Marchlewicz — Uciąż; zast. sekr. Józef Budniewski — Stanisławki.

Nowe, pow. Świecie: prezes Franciszek Tytulski — Nowe; zastępca Leon Noryśkiewicz — Tryl; sekretarz Władysław Włoch — Nowe; skarbniczka Zofja Żbikowska — Nowe; ławnicy Kazimierz Baron — Kończyce i Ludwik Graczyk — Nowe.

Nowemiasto, pow. Lubawa: prezes Ernest Klemp — Nowemiasto; zastępca Robert Iwicki — Brzozie Niem.; sekretarz Kazimierz Michalski — Radomno; skarbnik Mieczysław Oelberg — Kurzętnik; referent Adam Mazerski — Nowemiasto.

Osie, pow. Świecie: prezes Antoni Górski — Wierzchy; sekretarz Grzegorz Łumikowski — Osie; skarbniczka Daniela Jeleńska — Osie.

Osiek, pow. Starogard: prezes Eugenjusz Dziarnowski; zastępca Ks. Prob. Władysław Karpiński; sekretarka Melanja Chmielewska, — wszyscy w Osieku; skarbnik Leon Bieliński — Skorzenno.

Pelplin, pow. Tczew: prezes Józef Piontek; zastępca Lambert Krajnik; sekretarz Alojzy Jaskólski; skarbniczka Marja Bronowska, wszyscy w Pelplinie.

Piece, pow. Starogard: prezes Edmund Gołuński — Czarna Woda; sekretarka Anna Śmigocka — Piece; skarbnik Paweł Piekarski — Piece.

Pruszcz k. Bydgoszczy, pow. Świecie: prezes K. Cichowski — Zawada; zastępca St. Kowalski — Brzeźno; sekretarz J. Grzeszczyk — Gołuszyce; skarbnik Fr. Cichowski — Pruszcz; referent L. Klein — Łowin.

Przodkowo, pow. Kartuzy: prezes Leon Machola — Robisewo; zastępca Franciszek Kummer — Czeczewo; sekretarz Bernard Malinowski — Celbowo; skarbnik Paweł Góra — Mrzezino.

Radowiska Wielkie pow. Wąbrzeźno: prezes Tomasz Dębski — Radowiska W.; sekretarka J. Jankowska; skarbnik Stanisław Makowski.

Radzyn, pow. Grudziądz: prezes Augustyn Klimek — Radzyn; zastępca Józef Omieczyński; sekretarz Ignacy Cherek — Plemięta; skarbniczka Zofja Hendrykowska — Radzyn.

Sępólno: prezes Paweł Kalinowski — Sępólno, zastępca Joanna Meysnerówna — Sępólno; sekretarz Jan Węsierski — Lutówko; skarbnik Leon Liss — Piaseczno; ławnicy Walerjan Affelt — Więcbork i Longin Łyczywek — Śmiłowo.

Sierakowice, pow. Kartuzy: prezes Leon Schütz — Sierakowice; zastępca J. Marszałkowski — Załukowo; sekretarka Wanda Nadolna — Sierakowice; skarbnik J. Skórowski — Tuchlin.

Skarszewy, pow. Kościerzyna: prezes Wiktor Kuhn — Skarszewy; zastępca Józef Żyłkowski — Szczodrowo; sekretarz Damazy Grzebień — Bożepole; skarbnik Stefan Mizgalski — Skarszewy; referent Feliks Gołuński — Więckowy.

Sórcz, pow. Starogard: prezes Bernard Grochocki — Barłóżno; zastępca Franciszek Sagan — Wda, sekretarka Jadwiga Kozłowska — Skórcz; skarbnik Józef Klein Pączewo

Śliwice, pow. Tuchola: prezes Władysław Nehring; sekretarka Marja Myślińska; skarbnik Władysław Landowski — wszyscy w Śliwicach.

Starogard: prezes Bolesław Raszeja; zastępca Józef Mechliński — Żabno; sekretarz Brunon Szeleziński; skarbnik Władysław Buchholz; referent Brunon Deskowski, — wszyscy w Starogardzie.

Stężyca, pow. Kartuzy: prezes Jan Sieradzki — Skorzewo; zastępca Robert Gransicki — Gołubie; sekretarz i skarbnik Franciszek Piszczek — Stężyca.

Suleczyno, pow. Kartuzy: prezes Józef Fałtyński — Suleczyno; zastępca Władysław Bronk — Jamno; sekretarz i skarbnik Antoni Kowalkowski — Pa chowo.

Swarzewo, pow. Morski: prezes Augustyn Lubner — Swarzewo; zastępca Franciszek Hintz — Chłapowo; sekretarz Franciszek Szewka —Swarzewo; skarbnik Augustyn Lubner — Swarzewo.

Świecie: prezes Klemens Stróżowski — Przechowo; zastępca Jan Koszowski Małociechowo; sekretarka Janina Hübnerówna — Przechowo; skarbnik Rafał Stryjkowski — Marjanki; ławnicy Marta Fabiańska — Świecie i Łucjan Makiłła — Świecie; referentka Hermina Piekarzówna — Świecie.

Świekatowo, pow. Świecie: prezes Marceli Cichowski — Świekatowo; zastępca Stanisław Suchalski — Król. Zalesie; sekretarz Antoni Połom — Niem. Łąkie; skarbnik Franciszek Wydzgowski — Lubiewo.

Szymbark, pow. Kartuzy: prezes Bolesław Dzennisz — Szymbark; zastępca Bernard Bork — Sikorzyn; sekretarz Bolesław Szalewski — Kłobucin; skarbnik Bolesław Dzennisz — Szymbark.

Tczew: prezes Jan Stefański; zastępca Alfons Sugajski; sekretarz Leon Ruoss; skarbnik Konrad Kowalkowski; ławnicy M. Nierzwicka i Franciszek Bieszka, referent Walerjan Szymański, — wszyscy w Tczewie.

Toruń: prezes Stanisław Buchholz; zastępca Brunon Vetter; sekretarz Feliks Wierzbicki skarbnik Józef Jórkowski; referent Benedykt Talaśka, — wszyscy w Toruniu.

Tuchola: prezes Józef Osowski — Tuchola; zastępca Józef Urbański — Żalno; sekretarka Anna Wajnerowiczówna — Tuchola; skarbnik Narcyz Woelk — Tuchola; ławnicy Leon Ogrzewalski — Gostyczyn i Jan Wróblewski — Jeleńcz; referent Franciszek Woelk — Drożdzienica.

Warlubie, pow. Świecie: prezes Jan Pozorski — Warlubie; sekretarz Bernard Aniszewski — Gajewo; skarbnik Teodor Zawacki — W. Komorsk.

Wąbrzeźno: prezeska Olga Walterowa; zastępca Albin Ługiewicz; sekretarz Edmund Noryśkiewicz; skarbnik Filomena Godkowiczowa; ławnicy Ks. P [illegible] Brejski i Jan Nałęcz; referenci: Manikowska i Izydor Delewski.

Wiele, pow. Chojnice: prezes Leon Czapiewski — Osowo; zastępca Bolesław Główczewski — Wiele; sekretarz Stanisław Główczewski — Borski; skarbniczka Zofja Gawrychówna — Karsin.

Zblewo, pow. Starogard: prezes Piotr Skwierawski — Zblewo; zastępca Władysław Orlikowski — Pinczyn; sekretarz Władysław Kuczkowski — Zblewo; skarbniczka Marja Tochówna — Pinczyn.

Jaki jest udział duchowieństwa w składzie zarządów naszych Kół? — Współpracuje z nami w zarządach Kół trzech księży: 2 na stanowiskach wiceprezesów, jeden jako ławnik! —

A współudział koleżanek? — Aczkolwiek nasze zarządy Kół są przeważnie „męskie" w tem znaczeniu, że składają się przeważnie z kolegów, to jednak liczą wymienione wyżej zarządy Kół w swym składzie 39 koleżanek i to na następujących stanowiskach: jedno Koło (Wąbrzeźno) mogło się poszczycić prezeską (Olga Walterowa) 2 koleżanki były zastępczyniami prezesów, dużo, bo aż 19 koleżanek podjęło się mozolnej pracy sekretarek; mamy aż 12 skarbniczek, 3 koleżanki na stanowisku ławniczek, 2 jako referentki, — razem 39 Koleżanek w naszych Zarządach. Jest to objaw pocieszający, że nadobne Koleżanki tak dzielnie pomagają swym Kolegom dźwigać ciężar obowiązków organizacyjnych — i to na stanowiskach nie tyle reprezentacyjnych, ile na placówkach cichych, ukrytych, wymagających pracy i poświęcenia!

Cześć im za to! —

POGLĄD NA ILOŚĆ CZŁONKÓW

RUCH ILOŚCIOWY CZŁONKÓW KÓŁ.

Ubytek członków w ciągu 1929 r., porównując stan ilościowy dn. 1. 1. i 31. 12. 29 r., wykazuje 17 Kół; najwięcej Koło **Tuchola, bo 6 członków** (z powodu założenia w sąsiedztwie nowych Kół — Bysław i Ceksyn, do których członkowie przeszli z uwagi na względy komunikacyjne z naszemi ośrodkami); z podobnych przyczyn straciły po 5 członków Koła **Wąbrzeźno, Lubawa, Nowemiasto, Dąbrowa Chełmińska** zgubiła 4 członków, zapewne z powodu ustąpienia ówczesnego prezesa, Celestyna Kamińskiego. Mniejszy ubytek notujemy u następujących Kół: **Chełmno** — 3 członków, po 2 członków **Chełmża, Skórcz, Toruń, Kowalewo, Puck;** po jednym członku: **Brzozie Polskie**, **Dusocin**, **Hopowo**, **Pruszcz**, **Przodkowo.**

Zatrzymały bez zmian swój stan posiadania Koła: **Chmielno** (9), **Grudziądz** (80), **Jezierce** (14), **Krokowa** (20), **Lidzbark** (17), **Łasin** (20), **Nowe** (23), **Sierakowice** (27), **Skarszewy** (18), **Warlubie** (15), czyli 10 Kół.

Dorobkiem w ilości członków może się poszczycić reszta Kół, czyli 39. Pod tym względem postawiło rekord Koło **Świecie,** uzyskawszy 13 nowych członków; zaraz po niem kroczą: **Brusy** 11 czł. i **Tczew** o 10 nowych członkach. **Chojnice i Starogard** wykazują przyrost 8 członków, a **Czersk i Działdowo** 7! Następnie kroczą: **Sępólno** 6; **Jezierce, Kościerzyna** z 5; **Gdynia, Karlikowo, Lipinki** z 4; **Brodnica, Suleczyno, Swarzewo** z 3; **Gruta, Nieżywięć, Osie** z 2 nowymi członkami; nareszcie Koła, które o jedną osobę powiększyły swój stan posiadania, są: **Bukowice, Kiszewa Stara, Lubichowo, Osiek Pelplin, Radzyn, Śliwice, Stężyca i Wiele.**

Z pośród nowych Kół przysporzyły naszej organizacji przyrost członków: **Złotów (26 członków), Zblewo** (18), **Piece** (17), **Świekatowo** (16), **Konarzyny** (14), **Lniano** (14), **Cekcyn** (13), **Radowiska Wielkie** (13), **Bysław** (10), **Książki** (10), **Nowawieś Królewska** (9), **Szymbark** (9).

Kolejność Kół podług ilości członków dn. 31. 12. 1929 r.

(Uwzględniamy te wszystkie Koła, zgodnie z danemi, nam uprzystępnionemi bądź to za pomocą sprawozdań rocznych, bądź to miesięcznych z grudnia 1929 r.).

1) Grudziądz 80 czł., 2) Gniew i 3) Czerwińsk 75 czł., (jako Koło pow.), 4) Toruń 59 czł., 5) Chełmża 54, 6) Tczew 53, 7) Brodnica 49, 8) Sępolno 48, 9) Działdowo 44, 10) Kościerzyna 44, 11) Wejherowo 43, 12) Gdynia 43, 13) Nowemiasto 42, 14) Skórcz 40, 15) Chełmno 37, 16) Tuchola 37, 17) Starogard 35, 18) Lubichowo 33, 19) Brusy 32, 20) Chojnice 31, 21) Świecie 31, 22) Czersk 30, 23) Lubawa 28, 24) Sierakowice 27, 25) Suleszyno 26, 26) Złotów 26, 27) Lipinki 26, 28) Swarzewo 25, 29) Wąbrzeźno 25, 30) Pelplin 24, 31) Gruta 23, 33) Pruszcz 23, 34) Kowalewo 22, 35) Nieżywięć 21, 36) Krokowa 20, 37) Lipusz 20, 38) Łasin 20, 39) Ja-

błonowo 19, 40) Brzozie Polskie 18, 41) Kiszewa Stara 18, 42) Skarszewy 18, 43) Stężyca 13, 44) Zblewo 18, 45) Kartuzy 18, 46) Jeżewo 17, 47) Lidzbark 17, 48) Piece 17, 49) Puck 17, 50) Liniewo 17, 51) Bukowiec 16, 52) Świekatowo 16, 53) Przodkowo 15, 54) Warlubie 15, 55) Brzeźno 15, 56) Grodziczno 15, 57) Jezierce 14, 58) Konarzyny 14, 59) Lniano 14, 60) Radzyn 14, 61) Lisewo 14, 62) Cekcyn 13, 63) Dusocin 13, 64) Karlikowo 13, 65) Osiek 13, 66) Radowiska W. 13, 67) Wiele 13, 68) Osie 12, 69) Bysław 10, 70) Książki 10, 71) Szemud 10, 72) Chmielno 9, 73) Nowawieś Kr. 9, 74) Śliwice 9, 75) Szymbark 9, 76) Żukowo 9, 77) Dąbrowa Ch. 7, 78) Hopowo 7, 79) Małarnia 7.

NAJWIĘKSZE I NAJMNIEJSZE KOŁA:

Z powyższego zestawienia wynika, że jak w poprzedniem rocznem sprawozdaniu, tak i w niniejszem — na czele utrzymało się Koło **Grudziądz**, a najmniejszemi Kołami o najniższej ilości statutowo dopuszczalnych członków są: **Dąbrowa Ch., Hopowo i Matarnia.**

W pierwszym dziesiątku (od 7 do 9 członków) mamy 8 Kół, w drugiej (od 10—19) najwięcej Kół, bo 33, od 20 do 29 członków liczą 16 Kół; 8 Kół od 30—39 czł., również 8 kół od 40—49 czł., tylko 3 Koła od 50—59 czł., jedno Koło powyżej 70 czł., a Grudziądz okrągłe 80 czł.

CZŁONKOWIE:

Z podanych przez Koła zestawień wynika, że z pośród członków wymienionych Kół liczymy: 25 nauczycieli szkół średnich, 6 nauczycieli innych szkół (handlowych, rolniczych, specjalnych, przedszkoli), 22 emerytów, 24 księży, 29 czł. honorowych Kół.

Stosunku liczebnego podług płci, wzgl. kwalifikacyj, niestety, dokładnie podać nie możemy, gdyż nie wszystkie Koła wypełniły odnośne rubryki, np. Grudziądz, Starogard, Tczew. Z materjału jednak posiadanego i opublikowanego wynika ogromna przewaga elementu męskiego. Są okolice i Koła o żadnej nauczycielce, naprz. Krokowo. W innych Kołach członkowie są w znikomej mniejszości, np. Chmielno (1:8), Nowawieś Król. (1:8), Piece (1:16), Szymbark (2:8), Swarzewo (3:22!), Śliwice (2:7), Radzyn (3:11), Książki (2:8). Rzadko Koleżanki tworzą połowę składu członkowskiego Koła: Gdynia (20:21), Sierakowice (12:15), Skórcz (19:21), Stężyca (9:9), Świecie (11:14), Wiele (7:8), Żblewo (9:9); w dwuch jedynie ilość członkiń przewyższa liczbę członków; temi wyjątkami są: Dąbrowa Chełm. (6:5) i Lipinki (15:11!). Znamienne są też cyfry przy porównywaniu w poszczególnych Kołach ilości sił kwalifikowanych i niewykwalifikowanych!

Pogląd na ilość członków

KOŁO	Data założenia	Ilość człon. 1. I. 1929 r.	Ilość człon. 31. XII. 1929 r.	Przybyło	Ubyło:	Z pośród członków jest z szkół powszechnych:	szkół średnich:	innych szkół:	emerytów:	księży:	człon. hon.:	nauczycieli:	nauczycielek:	kwalifikowanych:	niekwalifikowan.:
Brodnica	15. 7. 1912 r.	46	40	3	—	48	1	—	—	—	—	35	14	40	—
Brusy	8. 3. 1919 r.	21	32	12	2	31	—	—	—	1	—	22	9	10	21
Brzozie Polskie	11. 7. 1919 r.	19	18	—	1	19	—	—	—	—	—	15	4	4	15
Bukowice	1. 2. 1927 r.	15	16	1	—	16	—	—	—	—	—	13	3	16	—
Bysław	14. 5. 1929 r.	—	10	—	—	10	—	—	—	—	—	7	3	4	6
Cekcyn	10. 3. 1929 r.	—	13	3	—	13	—	—	—	—	—	8	5	5	8
Chełmno	26. 10. 1918 r.	40	37	8	11	36	—	—	—	1	—	26	10	26	10
Chełmża	28. 7. 1919 r.	56	54	3	5	57	—	—	1	—	1	40	19	54	5
Chmielno	8. 7. 1923 r.	9	9	—	—	9	—	—	—	1	—	8	1	9	—
Chojnice	27. 4. 1921 r.	23	31	12	4	28	—	3	—	—	—	23	8	19	12
Czersk	19. 8. 1919 r.	23	30	9	2	29	—	—	1	—	—	23	7	30	—
Dąbrowa Chełm.	17. 4. 1923 r.	11	7	—	4	11	—	—	—	—	—	5	6	1	10
Dusocin	20. 10. 1928 r.	14	13	2	3	13	—	—	—	—	—	9	4	4	9
Działdowo	18. 2. 1921 r.	37	44	8	1	40	2	1	—	1	—	35	8	16	28
Gdynia	16. 8. 1919 r.	39	43	6	2	41	—	—	—	2	—	21	20	31	10
Grudziądz	23. 8. 1919 r.	80	80	9	9	68	9	—	1	—	2	—	—	53	27
Gruta	7. 5. 1923 r.	21	23	5	3	23	—	—	—	—	—	14	9	13	10
Hopowo	24. 10. 1924 r.	8	7	—	1	8	—	—	—	—	—	6	2	4	4
Jezierce	22. 9. 1928 r.	14	14	1	1	14	—	—	—	—	—	10	4	7	7
Jeżewo	20. 2. 1927 r.	12	17	9	4	14	—	—	—	—	—	10	7	11	6
Karlikowo	7. 3. 1927 r.	9	13	6	2	12	—	—	—	1	—	10	4	8	6
Kiszewa Stara	27. 1. 1923 r.	17	18	4	3	18	—	—	—	—	—	13	5	8	10
Konarzyny	17. 9. 1925 r.	—	14	—	14	14	—	—	—	—	2	11	3	7	7
Kościerzyna	2. 8. 1919 r.	39	44	5	—	40	2	—	2	—	1	31	13	22	22

KOŁO	Data założenia	Ilość człon. 1. I. 1929 r.	Ilość człon. 31. 12. 1929 r.	Przybyło:	Ubyło:	Z pośród członków jest z: zkół powszechnych:	szkół średn.:	innych szkół:	emerytów:	księży:	członk. honorowych:	Nauczycieli:	Nauczycielek:	kwalifikowanych:	niekwalifikowanych:
Kowalewo	16 VIII. 1919	24	22	4	4	22	—		—	—	2	14	8	11	11
Krokowa	10. II. 1921	20	20	3	3	20	—	—	—	—		20	—	13	7
Książki	6. VII. 1929	—	10	10	—	10	—	—	—	—	—	8	2	5	5
Lidzbark	11. I. 1919	17	17	—	—	16	—	—	—	1	—	12	5	3	14
Lipinki	1. XII. 1925	22	26	6	2	26	—	—	—	—	—	11	15	7	19
Lipusz	7 1. 1919 r.	21	20	2	3	19	—	—	—	1	—	11	8	11	8
Lniano	12 5. 1929 r.	—	14	6	1	14	—	—	—	—	—	10	4	5	9
Lubawa	14. 7. 1919 r.	33	28	—	5	25	2	—	1	—	—	23	5	28	—
Lubichowo	30. 8. 1919 r.	32	33	2	1	33	—	—	—	—	2	24	9	18	15
Łasin	9. 5. 1920 r.	20		—		20	—	—	—	—	—	18	2	10	10
Nieżywięć	21. 11. 1921 r.	19	20	3	1	21	—	—	—	—	—	16	5	7	14
Nowawieś Król.	9. 1. 1929 r.	—	21	9	—	9	—	—	—	—	—	8	1	9	—
Nowe	4. 11. 1919 r.	23	9	3	3	22	—	—	1	—	1	14	9	23	—
Nowemiasto	23. 8. 1919 r.	47	23	—	5	41	—	—	—	—	1	28	14	15	27
Osie	6. 1. 1927 r.	10	42	2	—	12	—	—	—	—	—	8	4	7	5
Osiek	1. 4. 1928 r.	12	12	4	3	11	—	—	—	1	1	8	4	2	10
Pelplin	25. 1. 1919 r.	23	13	1	—	22	—	—	1		1	14	10	24	—
Piece	26. 3. 1929 r.	—	24	17	—	17	—	—	—	—	—	16	1	7	18
Pruszcz	31. 10. 1922 r.	24	17	—	1	23	—	—	—	—	—	20	3	14	9
Przodkowo	24. 6. 1923 r.	16	23	—	1	15	—	—	—	—	—	10	5	7	8
Puck	21. 8. 1919 r.	19	15	5	7	16	—	—	—	1	—	11	5	8	8
Radowiska Wielkie	26. 10. 1929 r.	—	17	13	—	13	—	—	—	—	—	13	—	7	6
Radzyn	1. 9. 1922 r.	13	13 14	1	—	14	—		—	—	—	11	3	2	12
Sępólno	23. 9. 1919 r.	42	48	10	4	44	—	1	3	—	3	33	15	25	23

KOŁO	Data założenia	Ilość człon. 1. I. 1929 r.	Ilość człon. 31. XII. 1929 r.	Przybyło:	Ubyło:	Z pośród członków jest z szkół powszechnych:	szkół średn.:	innych szkół:	emerytów:	księży:	członk. honorowych:	Nauczycieli	Nauczycielek:	Kwalifikowanych:	Niekwalifikowanych:
Sierakowice	6. 9. 1919 r	27	27	3	3	27	—	—	—	—	—	15	12	18	9
Skarszewy	19. 1. 1921 r.	18	18	2	2	18	—	—	—	—	—	13	5	10	8
Skórcz	23. 7. 1919 r.	42	40	6	8	39	—	—	—	1	2	21	19	39	—
Śliw'ce	17. 2. 1929 r.	8	9	1	—	9	—	—	—	—	—	7	2	3	6
Starogard	2. 9. 1920 r.	27	35	8	—	34	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Stężyca	25. 9. 1919 r.	17	18	1	—	18	—	—	—	—	—	9	9	6	12
Suleczyno	31. 10. 1925 r.	23	26	6	3	26	—	—	—	—	—	19	7	8	18
Swarzewo	1. 10. 1925 r.	22	25	6	3	24	—	—	—	1	—	22	3	8	17
Świecie	2. 8. 1919 r.	18	31	13	—	20	6	—	—	4	1	14	11	9	16
Świekatowo	11. 2. 1929 r.	—	16	7	1	17	—	—	—	—	—	13	4	7	10
Szymbark	23. 10. 1929 r.	—	9	9	—	10	—	—	—	—	—	8	2	2	8
Tczew	16. 10. 1919 r.	43	53	15	5	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toruń	6. 1. 1919 r.	61	59	8	10	49	2	—	4	2	2	40	19	51	8
Tuchola	11. 7. 1919 r.	43	37	5	11	36	—	1	2	1	3	26	10	23	13
Warlubie	5. 11. 1919 r.	15	15	—	—	15		—	—	—	—	11	4	6	9
Wąbrzeźno	11. 5. 1919 r.	30	25	12	17	16	1	—	3	5	—	18	7	20	5
Wiele	18. 2. 1919 r.	12	13	1	—	15	—	—	2	—	2	8	7	9	6
Zblewo	18. 6. 1929 r.	—	18	1	—	18	—	—	—	—	—	9	9	9	9

Posiedzenie Kół i stan kasy

Koło:	odbyło posiedzeń plenarn.	walnych	nadzw.	zarządu i sekcyj	razem	o frekwencji w %	wygłoszono referatów	przeprowadzono lekcyj	KASA dochody	rozchody	stan kasy 31. XII. 29 r.
Brodnica	5	1	—	—	6	65	5	kurs	1337,35	1056,80	280,55
Brusy	3	1	1	1	6	75	2	—	778,20	771,83	6,37
Brzozie Polskie	6	1	—	—	7	80	5	—	618,07	556,25	61,85
Bukowiec	7	1	1	2	11	85	7	—	—	429,75	—
Bysław	1	—	—	2	3	75	2	—	192,74	150,65	42,10
Cekcyn	5	1	—	—	6	90	5	kurs	372,05	339,05	33,—
Chełmno	4	1	1	6	12	60	3	kurs	3525,60	1310,50	275,10
Chełmża	5	1	—	4	10	70	5	—	1600,50	1600,50	—
Chmielno	7	1	—	2	10	80	7	S P	—	—	—
Chojnice	5	1	1	4	11	80	5	—	616,35	556,50	59,85
Czersk	4	1	1	2	8	60	3	—	1510,90	1463,46	47,44
Dąbrowa Chełm.		1	—	2	3	—	—	—	261,60	246,70	14,90
Dusocin	10	1	—	—	11	100	5	5	214,—	200,—	14,—
Działdowo	8	1	1	12	22	50	6	S. P.	1520,02	1445,35	74,67
Gdynia	7	1	1	20	29	93	6	—	2060,77	2035,82	10,20
Grudziądz	5	2	—	3	10	48	7	kurs	182,82*)	48,55	136,29
Gruta	5	1	1	3	10	75	7	—	— *)	—	—
Hopowo	5	1	—	1	7	—	3	1	231,30	221,30	9,55
Jezierce	4	1	—	—	5	100	—	—	419,—	386,—	33,—

*) Składki potrąca się przy wypłacie poborów i odstawia wprost do Zarządu Głównego

Koło:	odbyło posiedzeń: plenarn.	walnych	nadzw.	zarządu i sekcyj	razem	o frekwencji w %	wygłoszono referatów	przeprowadzono lekcyj	K O Ł A: dochody zł	rozchody zł	stan kasy 31. XII. 29 r. zł
Jeżewo	3	1	—	—	4	55	2	—	454,05	376,95	77,10
Karlikowo	4	1	—	—	5	100	2	—	372,—	338,—	33,—
Kiszewa Stara	7	1	—	8	16	90	4	—	503,87	471,30	32,57
Konarzyny	4	—	—	—	4	100	3	3	70,—	70,—	—
Kościerzyna	4	1	—	3	8	98	2	—	996,80	996,80	—
Kowalewo	9	1	1	—	11	72	9	—	725,87	704,90	20,96
Krokowa	5	1	—	—	6	95	2	—	543,50	543,50	—
Książki	3	—	—	—	3	96	3	3	222,50	175,25	47,25
Lidzbark	2	—	—	1	3	94	2	—	174,80	81,10	93,70
Lipinki	5	1	—	—	6	75	3	—	827,05	799,98	27,97
Lipusz	9	1	1	2	13	93	3	kurs	664,25	610,15	44,10
Lniano	3	1	—	1	5	—	1	—	265,—	251,65	13,35
Lubawa	4	1	1	—	6	60	5	kurs	793,20	774,95	18,25
Lubichowo:	4	2	2	6	14	98	3	—	1820,06	1422,35	397,72
Łasin	8	1	—	—	9	73	6	—	? *)	—	—
Nieżywięć	3	1	—	—	4	90	4	—	621,33	584,80	36,53
Nowawieś Król.	4	1	—	—	5	90	3	—	261,—	219,75	41,25
Nowe	7	1	1	2	11	80	3	—	1224,55	1205,39	19,16
Nowemiasto	5	1	1	3	10	70	4	—	1170,20 *)	1124,70	45,50
Osie	5	1	1	4	11	80	6	Sp. K.	310,50	2 3,26	57,24
Osiek	8	1	—	2	11	100	8	—	80,30 *)	64,05	16,25
Pelplin	6	1	—	2	9	72	6	—			
Piece	4	—	—	—	4	60	—	—	377,50	361,20	16,30
Pruszcz	9	1	—	3	13	70	5	1	706,45	695,80	10,65

*) Składki potrąca się przy wypłacie poborów i odstawia wprost do Zarządu Głównego.

Koło:	odbyło posiedzeń plenarn.:	walnych:	nadzw.:	zarządu i sekcyj:	razem	o frekwencji:	wygłoszono referatów	przeprowadzono lekcyj	KASA dochody zł	rozchody zł	stan kasy 31. XII. 29 r. zł
Przodkowo	8	1	—	4	13	80	4	—	454,30	439,55	14,75
Puck	5	1	—	7	13	80	5	—	345,00	331,85	13,15
Radowiska Wielkie	2	1	—	—	3	70	1	—	68,25	66,95	1,30
Radzyn	4	1	—	3	8	95	3	—	77,50*)	75,40	2,04
Sępólno	6	1	1	8	16	65	13	3 kursy	1570,16	1515,75	54,41
Sierakowice	5	1	1	3	10	75	6	—	822,00	793,00	29,00
Skarszewy	7	1	—	1	9	75	4	—	457,52	431,50	26,02
Skórcz	7	1		2	10	6[illegible]	4	2 kursy	690,74	665,50	25,24
Śliwice	—	—	—	—	—	—	—	kurs	246,80	244,50	2,30
Starogard	5	1	—	3	9	96	5	—	797,10	735,25	61,85
Stężyca	6	1	1	—	8	95	9	5	746,40	746,40	—
Suleczyno	5	1	1	—	7	98	5		1112,34	1094,25	18,09
Swarzewo	7	1	—	—	8	52	7	1	719,90	661,15	58,75
Świecie	10	1	1	16	28	80	7	—	596,10	529,30	66,80
Świekatowo	6	2	—	—	8	98	6	4	426,25	319,75	106,50
Szymbark	1	1	—	—	2	100	1	1	77,00	77,—	—
Tczew	8	2	—	14	24	76	9	3	1555,63	1545,35	10,28
Toruń	6	1	—	4	11	35	1	—	1998,84	1855,40	143,44
Tuchola	6	1	—	4	11	70	6	2 kursy	1600,62	1383,28	217,34
Warlubie	6	1	—	—	7	80	5	1	765,50	787,30	21,80
Wąbrzeźno	8	1	—	2	11	80	10	S. P.	962,47	718,50	243,97
Wiele	8	1	2	4	15	85	6	—	410,50	410,40	0,10
Zblewo	3	1	1	—	5	90	—	—	245,00	230,75	14,25
	350	65	24	176	615	78	298	28 lek. 15 k. 3 w. p. 2 S.P.	44.071,98	40.682,98	3.305,40

*) Składki potrąca się przy wypłacie poborów i odstawia wprost do Zarządu Okręgowego

ZEBRANIA KÓŁ. Ilość i frekwencja:

350 miesięcznych zebrań, 65 walnych, 24 nadzwyczajnych, 176 posiedzeń zarządów i obrad sekcyj, razem **615 zebrań,** z czego przypada na każde Koło ca. 9! Prym trzyma Gdynia z 29 zebraniami; potem idą: Świecie (23), Tczew (24), Działdowo (22), Sępólno (16), Przodkowo (13), Pruszcz (13), Puck (13), Chełmno (12).

Najlepszą frekwencję wykazują Koła: Osiek (100%) Konarzyny (100%), Jezierce (100%), Dusocin (100%), Szymbark (100%). — słowem: Koła, które dla wielkich odległości odbywają swe posiedzenia w związku z konferencjami! — Także b. dobrą można nazwać frekwencję w Kołach: Kościerzyna (98%), Lubichowo (98%), Suleczyno (98%), Świekatowo (98%), Starogard (96%).

Najwięcej szwankuje udział członków w miastach: Chełmno (60%), Czersk (60%), Działdowo (50%), Lubawa (60%); frekwencja jest zła w pasie nadmorskim: Swarzewo (52%), a najgorsza w dużych miastach: Grudziądz (48%), Toruń (35%!!).

Treść zebrań: Wygłoszono 298 referatów; przeprowadzono 28 lekcyj pokazowych i próbnych; zorganizowano 15 kursów, 3 „Wspólnoty Pracy", 2 „Sekcje Pedagogiczne"; licząc oba ostatnie typy za swego rodzaju kursy, nasze Koła urządziły i przeprowadziły w 1929 r. — 20 kursów; wyniki, szczególnie przy składaniu egzaminu praktycznego, były aż nadto widoczne i dla uczestników korzystne.

Rezultat całorocznej pracy: 615 zebrań, 298 referatów, 28 lekcyj, 20 kursów, jest znakomitym bodźcem organizacyjnym, podniesieniem poziomu pracy wewnątrz Kół, owocnem dążeniem Stowarzyszenia w kierunku dalszego kształcenia się naszych członków w ramach i za pomocą naszej organizacji!

Kasowość Kół

Z wymienionych Kół tylko jedno wykazuje niedobór: Warlubie (21,80 zł.; inne Koło, Toruń, chociaż także ma deficyt w gospodarce rocznej, to pokryto go z zapasów oszczędnościowych ubiegłych lat. Na „plus minus" wyszły w swej rocznej kasowości następujące Koła: Chełmża (1.600,50), Konarzyny (70,— zł.), Kościerzyna (996,80 zł.), Krokowa (543,50 zł.), Stężyca (746,40 zł.), Szymbark (74,— zł.). — Najwyższe roczne oszczędności wykazuja następujące Koła: Lubichowo (397,72 zł.), Brodnica (280,55 zł.), Chełmno (275,10 zł.), Wąbrzeźno (243,97 zł.), Tuchola (217,34 zł.), Toruń (z rezerwami lat ubiegłych — 143, 44 zł.), Grudziądz (136,29 zł.), Swiekatowo (106,50 zł.); — wszystkie inne, uzyskawszy mniejsze oszczędności, mogły przekazać sumy poniżej jednej setki zł. do swego funduszu rezerwowego dla gospodarki w przyszłych latach.

Patrząc na ogólne sumy obrotowe, należy przypomnieć, że takowe nie są kompletne, gdyż niektóre z wymienionych Kół potrącają składki przez inspektoraty szkolne, wzgl płatników rejonowych, odsyłając sumy wprost do kasy okręgowej i nie przeprowadzając ich przez swe kasy. — Pominąwszy tę okoliczność, wykazują kolejno najwyższe sumy obrotowe w ciągu roku 1929 następujące Koła: Gdynia (2060,77), Toruń (1998,84), Lubichowo (1820,06), Tuchola (1600,62), Chełmża (1600,52), Sępólno (1570,16), Tczew (1555,63), Chełmno (1525,60), Działdowo (1520,02), Czersk (1510,90), Brodnica (1337,35), Nowe (1224,55), Nowemiasto (1170,20), Suleczyno (1112,34); reszta Kół obracała w ciągu roku mniejszą sumą od jednego tysiąca złotych.

Razem przedstawiają wymienione Koła:

dochodów 44.071,98 zł.
rozchodów 40.182,98 zł.
stan kasy 3.305,40 zł.

TEMATY WYGŁOSZONYCH REFERATÓW W 1929 R.:

Brodnica: Projekt ustroju szkolnictwa (Myszkowska); System Daltoński w zastosowaniu na wyższych stopniach nauczania (Krajewska), na niższym stopniu nauczania (Rozwadowski); Mój II. egzamin (Kotewicz); Spirytyzm (Ks. Teyrowski).

Brusy: Heroizm w twórczości Mickiewicza; Wybór metody w nauczaniu przyrody.

Brzozie Polskie: Nauka kaligrafji w naszych szkołach (Bonowicz), O nauce pisania w szkolnictwie (Palmowski), Wychowanie fizyczne (Więckowski), Wrażenia z kursu w Krakowie (Robewicz i Palmowski).

Bukowice: Jak przeprowadzam w mojej klasie czytanie kursoryczne? Nauczanie historji według najnowszych wymagań. — Szkoła pracy a roboty ręczne. — Wychowanie fizyczne w naszem szkolnictwie. — Co powinno dziecko wiedzieć o Polsce współczesnej? — Jak uczymy przyrody w szkole powszechnej? — Praktyczne wskazówki przy nauczaniu rachunków w szkole.

Bysław: O ideologji Stowarzyszenia Ch. N. N. S. P. — Nasze statuty.

Cekcyn: O ideologji Stowarzyszenia; System daltoński; Metoda kształcenia nauczycieli szkół powsz. w Niemczech; Młodzież szkolna i sporty zimowe; Wychowanie obywatelskie, jego istota i cel.

Chełmno: Dlaczego Polska przed 150 laty upadła? — Okres barokowy w literaturze. — System nowych szkół w Niemczech.

Chełmża: Karność w szkole. — Jakie korzyści ma ubezpieczenie od wypadków? — Znaczenie Powsz. Wystawy Krajowej w Poznaniu. — Sprawozdanie z krajowego zjazdu Stowarzyszenia w Poznaniu. — Szkolnictwo specjalne.

Chmielno: Wspólnota pracy. — Szkoła pracy. — Rodzina, kościół i szkoła jako czynniki wychowawcze. — Harcerstwo i szkoła. — Nauczyciel i Polskie Stowarzyszenie Młodzieży Kat. — Jaki cel i zadanie ma nasza organizacja?
Pozatem zorganizowało Koło „Wspólnotę pracy", w której przez referowanie dzieł pedagogicznych i dyskusje przygotowano skutecznie członków do II. egzaminu.

Chojnice: Ustrój szkolnictwa polskiego. — Sztuka stosowana. — Rysunek przestrzenny. — Przebieg zjazdu jubileuszowego w Chełmnie. — Robótki ręczne

Czersk: Najważniejsze zdobycze nowoczesnej techniki. — Dr. Henryk Jordan jako ojciec ruchu boiskowego w Polsce. — Kształcenie charakteru w szkole.

Dusocin: referaty na tematy pedagogiczne, naukowe i organizacyjne; lekcje: śpiew kl. I, geografja kl. III, gimnastyka kl. III i IV, rysunki kl. VI, roboty kl. III i IV.

Działdowo: Oświata pozaszkolna (Cieślak). — Związek Młodz. Kat. (Ks. Żynda — Wąbrzeźno) — Ideologja Stowarzyszenia i stosunek do „Ogniska" (J. Dzięcioł). — Idea i organizacja Zw. Obr. Kr. Zach. (J. Dawid) — Zakres działania Stowarzyszenia (A. Nowicki — Grudziądz). — Sprawozdanie z posiedzenia Zarządu Gł. (J. Dzięcioł).

Gdynia: System daltoński a moja szkoła. — II. egzamin. — Jak stosuję w nauce rachunków zasadę: „nauczyciel winien pamiętać, że nie on pracuje nad zdobyciem wiedzy w klasie, lecz jego uczniowie?" — Nauczyciel na tle naszego „Stowarzyszenia". — Dlaczego wolno dzieciom podczas lekcyj stawiać pytania?

Grudziądz: Religja w wychowaniu (Ryczakowicz). — Zarys psychoanalizy Freuda Ożga). — O czem winien pamiętać każdy mówca? (A. Nowicki). — Współczesne problemy wychowawcze z uwzględnieniem naszej ideologji (Ryczakowicz). — O atomach (prof. Kapaun). — Historyzm polski w ustaw. Komisji Edukacyjnej (Nowacki). — O pochodzeniu człowieka (prof. E. Tkaczyk).

Gruta: Wykształcenie według systemu daltońskiego. — Dlaczego i kiedy stosuję koncentrację w nauczaniu? — Jak wykonać samemu pomoce naukowe? — Jak przystąpić do poznania mapy w szkole powsz.? — Metoda Decroly'ego — Nowoczesne prądy w nauczaniu przyrody. — Jak postępuję przy nauczaniu matematyki, by pobudzić ucznia do samodzielności?

Hopowo: O kształceniu samodzielności w życiu. — Zapoznanie dzieci z literą „s". Jak przyzwyczajam dzieci do porządku?

Jeżewo: Powstanie listopadowe. — Kazimierz Pułaski.

Karlikowo: Zapobieganie i przyczyny spóźniania się dzieci do szkoły (Poćwiardowski). — Nieboska Komedja (Ks. dziekan Witkowski).

Kiszewa Sta a: Jakie znaczenie ma święto sportowe i pieśni? — Wychowawcze wartości teatru szkolnego. — Jak wzbudzam u dzieci w porze zimowej zamiłowanie do przyrody? — Wychowanie fizyczne w szkole powszechnej.

Konarzyny: O konieczności istnienia organizacyj zawodowych. — Założenie i utrzymanie pasieki. — Nauczyciel w pracy kulturalno-oświatowej. — Sekcje: Higjena zębów. — Wprowadzenie liczby „4". — Dobra córka (pogadanka).

Kościerzyna: Cel i przedmiot obserwacyj przyrodniczych. — Propaganda oszczędnościowa wśród dzieci.

Kowalewo: Krytyczny pogląd na system daltoński (Grochowski). — Statut Stowarzyszenia Ch. N. N. S. P. (J. Głabiszewski). — Jak prowadzę naukę w szkole powsz., aby uczniowie zdobyli podstawę i zachętę do dalszego samokształcenia się? (St. Zawadzka). — Ubezpieczenie życiowe (Fröhlich). — Jak wzbudzam u dzieci umiłowanie prawdy i poszanowania cudzej własności? (St. Kwiatkowski). — Wnioski z genezy i historji naszej organizacji (A. Nowicki — Grudziądz) — Kształcenie woli w nauce gimnastyki (Kośnik). — Pogląd na wychowanie współczesne — 2 wykłady (Lamkówna).

Krokowa: Wspomnienie 9. rocznicy odzyskania morza polskiego. — Powszechna Wystawa Krajowa.

Książki: Realizacje szkoły twórczej. — Współczesne poglądy na szkołę twórczą. — Samodzielność i radość twórcza w nauczaniu i wychowaniu. Lekcje: Odejmowanie piśmienne w IV oddziale. — Ozdoba choinkowa (gwiazdka), I, II, i III. oddz. — Dzbanek, rysunki w I. i II. oddz.

Lidzbark: O masonerji (ks. Górecki). — Szczególne zadanie wychowawcze nauczyciela w czasie obecnym (Tyczyński).

Liniewo: Alkohol a społeczeństwo. — Nauka śpiewu w szkole powszechnej. — Radjo w służbie oświaty. — T. C. L. jako samodzielny faktor kształcenia i wychowania młodzieży pozaszkolnej. — Nauczycielskie konferencje rejonowe, ich zakres, znaczenie i organizacja. — Jak wzbudzam zamiłowanie w dzieciach do dalszego kształcenia się poza szkołą?
Lekcje: Modlitwa Pańska. — Wiersz „Zima". — Lekcja śpiewu w takcie 3-miarowym. — Hel. — Hołd pruski. — Rośliny lekarskie.

Lipinki: Program ministerjalny z przyrody. — Bolesław Prus, Władysław Rejmont i St. Żeromski. — Praca a charakter.

Lipusz: Życie i twórczość Moniuszki (L. Grzywacz). — Jak pojmować współpracę nauczycielstwa z ludźmi na wsi? (L. Grzywacz). — Literatura Pedagogji Twórczej, dotycząca nauki religji (Kleinschmidt).

Lniano: Wychowanie i rola kobiety w życiu domowem starożytnego Rzymu.

Lubawa: Kilka uwag do II. egz. nauczycielskiego (Murawski). — System daltoński i jego praktyczna strona dla naszych szkół (Prof. Żurek). — Zwrot podatku komunalnego (Murawski). — Prywatne Wyzsze Kursy Nauczycielskie: w jaki sposób winien nauczyciel korzystać z nich? (Empel). — Historja naszego miejscowego Koła Stowarzyszenia (Murawski).

Lubichowo: O drobnostkach w szkole (Cichocki). — Geneza i historja naszej organizacji (Nowicki — Grudziądz). — Nauka geografji z uwzględnieniem materjału i metody (Kiżewski).

Łasin: Metoda Decroly'ego. — Realizacja szkoły twórczej w Polsce. — System daltoński. — Poglądy pedagogiczne Ewerysta Estkowskiego. — Powietrze, słońce i woda w życiu dziecka. — Nowoczesne prądy w nauczaniu historji.

Nieżywięć: Szkoła powszechna, jej istota i cele. — Higjena pracy umysłowej. — System daltoński. — Kooperatywa w szkole

Nowawieś Król.: Nauczyciel w życiu społecznem (Reimann). — Ciche zajęcia w nauce przyrody (Paradowski). — Oświata pozaszkolna w naszym rejonie (Marchlewicz).

Nowe: Kształcenie nauczycieli (L. Graczyk). — Teatr Ludowy w szkole (Fr. Tytulski). — Znaczenie wycieczek szkolnych (H. Hoheisel).

Nowemiasto: W jaki sposób zainteresować ogół nauczycielstwa naszemi zebraniami? — O duszy nauczycielstwa polskiego. — Religja i szkoła. — Jakie ideały dać mamy naszej młodzieży?

Osie: Przerobiono zbiorowo następujące dzieła i podręczniki: Danysz: O wychowaniu. — Kerschensteiner: Pojęcie szkoły pracy. — Dąbrowski: Nauka o dziecku. — Claparede: Psychologja dziecka. — Kot: Historja wychowania. — Paszkudzki: Konstytucja Rz-plitej Polskiej. — (N. B. Wykładali członkowie sami; wykłady odbywały się dwa razy tygodniowo przez całą zimę).

Osiek: Teorja wychowania formalnego. — Nowe prądy nauki rysunków w szkole powszechnej. — Czytanka stataryczna a kursoryczna. — Ochrona przyrody. — Historja jedwabnictwa. — Wielka reforma szkolna. — Pragmatyka nauczycielstwa (dwa wykłady).

Pelplin: Sprawozdanie z dziesięciolecia Koła. — Ideologja Stowarzyszenia a „Ognisko" — Sprawozdanie ze zjazdu okręgowego w Chełmnie. — Dokształcanie nauczycielstwa w Niemczech. — Szczegółowe sprawozdanie z działalności Koła w 10 latach.

Pruszcz k. Bydgoszczy: Nowe prądy w oświacie pozaszkolnej. — Dlaczego każdy powinien należeć do L. O. P. P.? — Posłuszeństwo i poszanowanie starszych, a praca po wojnie. — Sprawozdanie z okręgowego zjazdu delegatów. — Wypracowanie piśmienne. Lekcja: roboty ręczne — plecenie koszyków.

Przodkowo: Jakie ideały mamy dać w szkole naszej młodzieży? — O moralnem przygotowaniu się na lekcje. — Błędy, jakie popełniają rodzice odnośnie do dzieci szkolnych. — O poprawę karności szkolnej.

Puck: Wola i jej kształcenie w szkole. — Mój pobyt w „Modrzejowie". — Charakter ze stanowiska wychowawczego. — Kształcenie samodzielności w szkole. — Samodzielność w szkole powszechnej.

Radowiska Wielkie: W jaki sposób wyrabiam nauką geometrji w dzieciach samodzielność?

Radzyn: Sprawozdanie ze zjazdu jubileuszowego w Chełmnie. — System daltoński. — Lekcje pod kierunkiem.

Sępólno: Kolędy polskie. — Roboty ręczne w związku z innemi przedmiotami. — Społeczne znaczenie Staszica. — Kult języka ojczystego, literackiego i gwarowego, w wychowaniu. — Podstawy wychowania umysłowego. — Drobne uwagi do ważnej sprawy kształcenia woli i charakteru. — Dzisiejsze trudności w wychowaniu. — Religja i wychowanie. — Stan i rozwój oświaty pozaszkolnej w powiecie sępolińskim. — Nowe prądy w wyszkoleniu. — Z dziejów naszego ruchu organizacyjnego. — Konieczność rozbudowy ubezpieczeń. — Sprawozdanie z ogólnokrajowego zjazdu Stowarzyszenia w Poznaniu.

Sierakowice: Jak rozbudzam świadomą miłość języka ojczystego w szkole? — Jak zastosowuję w mej szkole wymagania szkoły pracy w nauce przyrody? — Psychologja dziecka wstępującego do szkoły. — Godność nauczyciela. — Używanie mapy w nauce geografji. — Ćwiczenia dzienne w rachunkach.

Skarszewy: Nauczyciel a wychowanie religijne. — Stanowisko społeczne nauczyciela doby obecnej. — Pojęcie czasu i przestrzeni w historji. — Oświata pozaszkolna na wsi.

Skórcz: Prace piśmienne w szkole. — Karność szkolna. — Zadanie nauczyciela polskiego. — Czytanka dostosowana do psychy dziecka.

Starogard: Pragmatyka nauczycielska. — Estetyka i zdobnictwo ludowe. — Szkoła pracy. — Uczeń jest dziennym rewizorem nauczyciela. — Samokształcenie nauczycieli.

Stężyca: Jak przygotowuję i pobudzam moich uczniów do dalszego kształcenia się? — W jaki sposób usuwam błędy językowe przy pomocy gramatyki? — Jakich metod używam przy wprowadzeniu litery? — Na jakich przedmiotach kształcę wyobraźnię u dzieci? — W jaki sposób zachęcam młodzież do czytania dobrych książek? — Kancelarja publicznej szkoły powszechnej. Lekcje: Wprowadzenie liczby „10" na oddziale I. — Stopniowanie przymiotnika w oddz. IV. — Pogadanka na oddz. I. — Nasi przodkowie Słowianie. — Uroczystość Świętych Pańskich i Dzień Zaduszny.

Suleczyno: O konstytucji 3. Maja. — Nauka geografji w szkole powszechnej, a szkoła pracy. — Szkoła pracy w nauce języka ojczystego — Nauczanie przyrody w szkole powszechnej. — O kształceniu samodzielności.

Swarzewo: Usuwanie wyrazów i form obcych z języka polskiego. — Bibljoteki szkolne. — Śpiew a wychowanie narodowe. — Badanie inteligencji u dzieci szkolnych — Egzamin kwalifikacyjny. — Wycieczki szkolne. — Podręczniki szkolne jakie są i jakie być powinny. — Lekcja z gramatyki na temat: „Podmiot".

Świecie: Pogląd na 10-lecie szkolnictwa polskiego. — Czynnik misyjny w nauce i w wychowaniu. — Jaką etykę należy wykładać i w młode pokolenie wpajać? — Doświadczenia i badania w nauce matematyki elementarnej. — Uświadomienie seksualne w szkole powszechnej. — Zasadnicze postulaty wychowania. — Kto ma uczyć religji w szkole powszechnej, ksiądz czy nauczyciel?

Świekatowo: System daltoński w szkole powszechnej. — Jak uczę dzieci obserwować? — Kierunek realistyczny w nauce języka polskiego. — Jak może szkoła przyczynić się do rozwoju jedwabnictwa? — Jak uczyć nauk ścisłych, by wyrobić samodzielność w pracy, krytycyzm i zdolność logicznego myślenia? — Metoda szkoły pracy w nauczaniu geometrji.
Lekcje: Wprowadzenie nowej litery. — Czytanka w IV oddziale. — Jedwabnik, w IV oddz. — Powierzchnia trójkąta, w III oddz.

Szymbark: Lekcja z historji: „Bolesław Chrobry", w III oddz.

Tczew: Uczeń i klasa. — Co zaobserwować można u dzieci podczas ich zabaw? — Znaczenie wychowawcze śpiewu — Wprowadzenie nut w śpiewie, w szkole powsz. według wymagań programu ministerjalnego. — Jak należy udzielać nauki przyrody, aby doprowadzić do wyników praktycznych. — Szkoła pracy, a nasze programy nauczania. — Młodociani przestępcy. — Znaczenie selekcji w szkole powszechnej. — Znaczenie pomiarów antropometrycznych w szkole powszechnej.
Lekcje: Wprowadzenie litery „ł". — Centralne położenie Polski. — Zużytkowanie bogactw Polski.

Tuchola: Nowoczesne prądy nauczania geografji w szkole powszechnej. — Zadania konstrukcyjne w rachunkach w szkole powsz. — Filozofja w pedagogice. — Walka o Pomorze. — Uczucia kinestetyczne. — Historja Koła w Tucholi.

Warlubie: Powszechna Wystawa Krajowa a szkolnictwo powszechne (Pozorski). — Pomoce naukowe w nauce rachunków. (Mielcarzewiczówna). — Praktyczne przeprowadzenie robót ręcznych (Pstrąg). — Praktyczny egzamin nauczycielski (II egz. — Pozorski). — Opłata za mieszkanie służbowe nauczycieli (Zawacki).
Lekcja. roboty ręczne, kl. VI. (Piechowski).

Wąbrzeźno: Nauka historji, a wychowanie obywatelskie (Walterowa). — Nauczanie katechizmu na tle historji biblijnej (ks prof. Brejski). — Z historji naszego ruchu (A. Nowicki — Grudziądz). - Rola harcerstwa w życiu młodzieży na łonie natury (Gawarzycki)). — Sprawozdanie z Walnego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia w Poznaniu (Ługiewicz). — Polacy przewodnikami w dążeniu do reform nauczania (Edmund Noryśkiewicz). — Dzieje święte w szkole powsz. (Insp. szkolny Tadeuszewski). — Recenzje artykułów z „Kwartalnika Pedagogicznego": prof. Balley: „O próbach mierzenia trudności zadań" (Izydor Delewski). — Dr. Stein: „Kilka uwag o szkolnictwie na P. W. K." (Izydor Delewski). — Prof. Jaxa - Bykowski: „Współpraca przyrodnika przy kształceniu charakteru" (Leon Delewski).

Wiele: Znaczenie ćwiczeń językowych w szkole. — Wychowanie obywatelskie, jego istota i cel. — Praca i charakter. — Znaczenie P. W. K. dla szkoły. — Daltoński system laboratoryjny. — Ideologja Stowarzyszenia Ch. N. Nauczycielstwa.

ZESTAWIENIE.

Zestawiając powyższe tematy, można je zaszeregować do wszelkich dziedzin, mających styczność z nauczycielstwem i mogących je obchodzić; są tematy, wciąż zajmujące choć stare jak ludzkość, — jest mnóstwo tematów najaktualniejszych, wziętych z wczoraj, ba dzisiaj! Sprawy pedagogiczne, z psychologji, metodyki, dydaktyki, z historji pedagogiki, mają oczywiście przewagę; wśród tych referatów poświęca się słusznie przynajmniej tę samą uwagę stronie wychowania jak stronie nauczania Sprawy i zagadnienia organizacyjne nie są odsunięte oczywiście na szary koniec. Troska nauczyciela - wychowawcy o dalsze losy kształtowania wiedzy, umysłu i serca młodzieży pozaszkolnej za pomocą przeróżnych form oświaty pozaszkolnej wybija się silnie z powodzi zagadnień. Współpraca szkoły z kościołem i domem rodzicielskim, a więc nauczycielstwa Stowarzyszeniowego z duchowieństwem katolickiem i rodzicami, oto temat często spotykany na naszych zebraniach. Prócz tego o czem tam nie referowano i nie dyskutowano!... spirytyzm, masonerja, literatura klasyczna, beletrystyka aktualna, historja ze swemi wzorami, Polska współczesna, sprawy społeczne — jak ubezpieczeniowe, oszczędnościowe, ochrona przyrody, teatr, śpiew, radjo;

sprawy gospodarczo-państwowe: P. W. K., pszczelnictwo, kooperatywy, jedwabnictwo; retoryka; sprawy zawodowe i prasowo-służbowe...

Podajemy tematy dlatego, aby wskazać na ich bogactwo i różnorodność. oraz aby zachęcić Zarządy Kół do wybierania wśród nich na przyszłość. Podziwu godna jest aktywność i wszechstronna troska o dobór referatów niektórych Kół! Niech to będzie zachętą do godnego naśladownictwa przez inne Koła i do szlachetnej między niemi rywalizacji!

DODATKOWE IMPREZY KÓŁ:

Brodnica: Kurs przygotowujący do II. egzaminu; uczestników ca. 50; wykładają: inspektor szkolny L. Kozikowski, prof. B. Szwoch, przyjeżdżający z Grudziądza, p Bereżewski i p. Sokulska.

Brusy: 2 wieczornice z przedstawieniami teatralnemi, występami chórów i tańcami.

Brzozie Polskie: 1 wycieczka.

Bukowiec: Obchód Kaz. Pułaskiego, dn. 2. II. 1929 r.; zabawa nauczycielska.

Cekcyn: Kurs kwalifikacyjny od 13. 4. — 15. 6. 1929 r. Wynik dobry.

Chełmno: Wyższy Kurs Nauczycielski z języka polskiego. Obchód jubileuszowy i dwie wieczornice.

Chełmża: 2 wycieczki na P. W. K. w Poznaniu. — Obchód jubileuszowy, 10-lecie Koła; 1 zabawa taneczna.

Chmielno: „Wspólnota pracy". — Przy Kole utworzono „Kółko Muzyczne", które przygrywa bezpłatnie podczas przedstawień i wieczornic, wykładów w towarzystwach kulturalno-oświatowych i kościelnych także podczas nabożeństw uroczystych, podczas obchodów narodowych. Pomimo znacznych wydatków „K. M." rozwija się szybko i cieszy się wielką popularnością. Urządzono wieczornice nauczycielskie, na które zapraszano okoliczne koleżeństwo; z nowym też rokiem wstąpiło 5 nowych członków!

Chojnice: wycieczka do Poznania na P. W. K.

Czersk: jubileusz 10-lecia istnienia Koła z koncertem orkiestry Marynarki Wojennej oraz balem.

Dusocin: zabawa

Działdowo: urządzono zabawę, która udała się znakomicie; zorganizowano „Kasę samopomocy" z kapitałem zakładowym kilkuset zł.; odbywały się ćwiczenia „Chóru Nauczycielskiego", którego dyrygentem jest kol. Arno Kant; w „Kółku Spólnoty Pracy" przygotowywano członków do II. egzaminu.

Gdynia: urządzono jedną zabawę, 1 wycieczkę do Poznania na P. W. K i 1 obchód.

Grudziądz: Kurs przygotowujący do II. egzaminu; zabawę taneczną; 2 wycieczki, „opłatek".

Gruta: wycieczka do Poznania na P. W. K., wieczornica jubileuszowa kol. Schwanitza.

Jeżewo: obchód 3 maja, obchód Sienkiewiczowski, obchód Niepodległości Polski; 3 zabawy.

Kiszewa Stara: urządzono zabawę zimową; członkowie biorą udział we wszystkich obchodach narodowych i kościelnych.

Kowalewo: jubileusz 10-lecia istnienia Koła, połączony z balem; zabawa karnawałowa; bibljoteka Koła liczy 201 tomów.

Krokowa: wycieczka do Poznania na P. W. K.; występ chóru nauczycielskiego naszego Koła podczas 25-letniego jubileuszu kapłaństwa członka, Ks. Prob. Siega.

Książki: kurs tańca, 1 zabawa.

Lidzbark: wieczorek gwiazdkowy.

Lipinki: wycieczka do Poznania na P. W. K; gry towarzyskie i tańce po posiedzeniach.

Lipusz: kurs przygot. do II. egzaminu.

Lisewo: Wieczorek pożegnalny dla wiceprezesa Aleksandra Talaśki: dn. 18. 2. 29 r.

Lubichowo: uroczystość jubileuszowa 10-lecia istnienia Koła; z dobrowolnych składek członków utworzono w Kole bibljotekę pedagogiczno - beletrystyczną, liczącą przeszło 200 cennych dzieł najwybitniejszych i najnowszych autorów.

Nieżywięć: organizowano łącznie z innemi organizacjami wszystkie uroczystości narodowe.

Nowe: dn. 2. 2. 29 r. zabawa nauczycielska; dn. 7. 11, 29 r. jubileusz 10-lecia istnienia Koła; występy chóru nauczycielskiego.

Nowemiasto: zabawa karnawałowa; obchód jubileuszowy 10-lecia Koła.

Osie: wieczornica w zamkniętem Kółku; Koło urządziło kurs pedagogiczno-psychologiczny dla nauczycieli niewykwalifikowanych od dn. 1. 3. — 30. 4. 29 r. Rezultat: wszyscy uczestnicy kursu zdali 2-gi egzamin naucz.

Osiek: wieczornica.

Pelplin: Akademja z okazji 10-lecia Koła; wycieczka do Poznania na P. W. K.

Przodkowo: zabawa towarzyska.

Puck: 1 obchód (10-lecie założenia Koła); 1 wieczornica.

Sępólno: Kurs koszykarstwa, kurs introligatorstwa, kurs przygotowawczy do 2-go egzaminu; zjazd powiatowy; jubileusz 10-lecia istnienia Koła; 2 zabawy.

Sierakowice: zabawa zimowa i 10-lecie istnienia Koła.

Skarszewy: 1 zabawa.

Skórcz: dn. 17. 7. wieczorek pożegnalny dla prezesa, kol. Szornaka, ustępującego na emeryturę; 9. 9. dziesięciolecie Koła; kurs przygotowawczy do 2-go egz.

Śliwice: kurs przygot. do 2-go egz.

Starogard: zjazd powiatowy.

Stężyca: jedna wieczornica, połączona z zabawą

Suleczyno: obchód 3 Maja; 1 zabawa; 1 przedstawienie teatralne.

Swarzewo: obchód organizacyjny.

Świecie: obchód jubileuszowy 10-lecia istnienia Koła; zjazd powiatowy, koncert, zabawa taneczna.

Świekatowo: zabawa (bal maskowy).

Tczew: 1. 2. zabawa; 28. 5. wieczorek; 4. 6. wycieczka na P. W: K:; 17. 6. wycieczka do Gdyni — zwiedzanie portu.

Toruń: obchód 10-lecia istnienia Koła; wycieczka do Poznania; „majówki".

Tuchola: 2 kursy przyg. do 2-go egz.; obchód 10-lecia istnienia Koła; wycieczka do Poznania na P. W. K. w liczbie 32 osób.

Warlubie: 9 2 zabawa w Komorsku.

Wąbrzeźno: jubileusz 10-lecia Koła; zabawa taneczna.

Wiele: przedstawienie teatralne i zabawa taneczna; dziesięciolecie.

Zblewo: dziesięciolecie Koła i zabawa taneczna.

PRZEKRÓJ

dodatkowej pracy naszych Kół daje dowód rzetelnej pracy, mozolnego wysiłku i w sumie daje obraz tego, co może zdziałać organizacja; prywatne W. K. M., kursy przygotowawcze do 2-go egz., „Wspólnoty Pracy", „Sekcje Pedagogiczne", kursy z praktycznych dziedzin, bibljoteki pedagogiczne i beletrystyczne, zjazdy powiatowe, obchody jubileuszowe, wieczornice, zebrania towarzyskie, chóry nauczycielskie, ich próby, popisy i występy, przedstawienia teatralne akademje i zebrania rodzicielskie, orkiestry nauczycielskie, obchody narodowe i kościelne, gry i zabawy, zabawy taneczne, nawet kurs tańca (dlaczego nie?), — liczne wycieczki w dalsze strony, na zjazdy i tylko w bliższe sąsiedztwo, t. zw. „majówki" — „opłatek", „święconka", — zabawy karnawałowe, kostjumowe, maskowe, itd. itd.

Na zapytanie, za pomocą jakich godziwych środków można ożywić życie organizacyjne, daje powyższe zestawienie doskonałą i dobitną odpowiedź, bo pochodzącą z życia, z praktyki, realizującej wskazania, naszym statutem objętych.

ROZWÓJ CZY ZANIK W KOŁACH?

Ciekawe są adnotacje Kół, podających przyczyny, jakie wpłynęły na rozwój albo zanikanie życia w Kole.

Momenty dodatnie:

Chmielno: Nauczycielskie Koło Muzyczne.
Chojnice: ożywiona propaganda.
Działdowo: sprężysta praca organizacyjna, coraz większe zrozumienie idei Stowarzyszenia przez nauczycielstwo, zainteresowanie społeczeństwa Stowarzyszeniem
Gruta: referaty naukowe i współżycie koleżeńskie.
Kowalewo: bibljoteka Koła, licząca 201 tomów pedagogicznych.
Lubichowo: intensywna praca.
Osie: przygotowanie członków za pomocą własnego kursu do 2-go egzaminu.
Pruszcz: współpraca wszystkich członków.
Przodkowo: ustalenie zarządu.
Swarzewo: wygłaszanie zajmujących referatów, omawianie spraw nauczycielskich i organizacyjnych.
Tuchola: tworzenie nowych Kół w sąsiedztwie, w Ceksynie i Bysławiu; kursy oraz prace sekcyjne.
Wąbrzeźno: gorliwa współpraca wszystkich członków.

Momenty ujemne:

Chełmno: podwyższenie składek członkowskich.
Chełmża: dwukrotna zmiana na stanowisku sekretarza Koła.
Dąbrowa Chełmińska: ustąpienie prezesa, podwyższenie składek.
Dusocin: brak zainteresowania władz wyższych.
Konarzyny: wysokość składek członkowskich.
Lidzbark: nieuczęszczanie członków na zebrania.
Lubawa: P. W. K. w Poznaniu uniemożliwiła zwoływanie zebrań w Kole, wzgl. zmniejszyła frekwencję.
Lubichowo: z powodu złej komunikacji zebrania Koła odbywać się mogą tylko po konferencjach rejonowych.
Suleczyno: sroga zima przyczyniła się do zmniejszenia ilości zebrań oraz frekwencji.
Szymbark: niedogodne środki komunikacyjne i wielka odległość jednej szkoły od drugiej.
Toruń: obarczenie nauczycielstwa pracą zawodową i pozaszkolną oraz obojętność młodszego nauczycielstwa wobec spraw organizacyjnych.

Co dla jednych jest złe, dla innych jest dobre: pracę „Ogniska" podają Koła **Dąbrowa Ch. i Sierakowice** jako ujemnie się odbijającą na życiu rozwojowem naszych Kół, gdy znów w istnieniu tej organizacji widzą Koła **Chojnice** i **Grudziądz** przyczynę swego rozwoju!

— I słusznie! —

Praca społeczna i kulturalno-oświatowa naszych członków:
(To sprawozdanie poświęcamy szczególnej uwadze, komu potrzeba!)

Koło.	„Stowarzyszeniowcy“ pracują społecznie:		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Brusy:	Powstańcy i Wojacy	4	prezesa, sekretarza, kamendanta, dyrygenta
	Sókół	3	naczelnika, prezesa
	Młodzież Katolicka	5	w patronacie
	Sodalicja Marjań ka	2	asystentki, sekretarki
	Kółko Śpiewackie	7	dyrygenta i członków
	Kol. Przysp. Wojskowe	3	referentów oświatowych
Brzozie Polskie:	Stow. Młodzieży Polskiej	4	patronów
	Ochotn cza Straż Pożarna	3	prezesów i sekretarzy
	Kółka Śpiewackie	3	prezesów i dyrygentów
	Kółka Rolnicze	8	prezesów, sekr., bibljotekarzy, skarbników
Bukowice:	Stow. Młodzieży Kat.	3	1 patronka, 1 prezeska, 1 protektor
	Powstańcy i Wojacy	4	1 prezes, 3 referentów oświat.
	Kółko Rolnicze	2	zwyczajni członkowie
	Kasa Stefczyka	2	1 kasjer, 1 przewodniczący Rady Nadzorczej
	Tow. Czyt. Lud.	6	3 prezesi, 2 bibljotekarzy, 1 sekretarz
	Straż Pożarna	3	członkowie
	Przysp. Wojsk. i Wych. Fizyczne	4	1 sekretarz, 1 kom., 1 opiekun, 1 prz. szk.
	L. O. P. P.	5	prezesi kół szkolnych
	Flota Narodowa	3	sekretarze Kom. Floty Narodowej
	Tow. popierania ogrodów szkolnych	14	zwyczajni członkowie tow.
Bysław:	Tow. Powstańców i Wojaków	3	1 prezes, 1 komendant, 1 refer. oświatowy
	Stow. Młodzieży Katolickiej	1	prezes
	Spółka wodna	1	sekretarz

Koło.	„Stowarzyszeniowcy pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Cekcyn:	Powstańcy i Wojacy	4	1 prezes, 3 ref. oświat.
	Stow. Młodzieży Katolickiej	2	1 prezes, 1 patron
	Chór Kościelny	3	członkowie
	P T. Roln.	5	członkowie
	Towarzystwo Ludowe	6	członkowie
Chełmno:	W. F. i P. W.	10	
	Tow. Śpiewu	5	w zarządach i jako członkowie czynni
	T. C. L.	3	
	Liga Mężów Katol.	7	
	Stow. Młodzieży Katolickiej	3	
	Tow. Pań Miłosierdzia	1	
Chełmża:	Tow. Śpiewu	7	1 prezes, reszta członkowie czynni
	Tow. Młodzieży Polskiej „Promień"	2	1 rewizor kasy, 1 referent
	Koło Przyjaciół Młodzieży Polsk.	1	1 sekretarz
	Koło Przyjaciół Harcerzy	1	członek zarządu
	Harcerze	1	opiekun drużyny
	Wioślarze Ch. T. W.	3	1 sekretarz, inni członkami czynnymi
	Kółko Teatralne	8	1 reżyser, inni aktorzy
	Oświata pozaszkolna (świetlica)	6	wykładowcy i dyżurni w świetlicy
Chmielno:	Stow. Młodzieży Katolickiej	2	1 prezes, 1 referent oświatowy
	Tow. Powstańców i Wojaków	4	wszyscy członkami zarządów
	Kółko Rolnicze	1	w zarządzie
	Kursy wieczorowe	2	jako prelegenci
	Kurs dla urzędników	1	prelegent
	Chór Ludowy	1	założyciel i dyrygent
	Biblj. T. C. L.	1	bibljotekarz
	Kółko muzyczne	5	wykonawcy

Koło.	„Stowarzyszeniowcy“ pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Chojnice:	Teatr Ludowy	4	zarząd, reżyser, dyrygent orkiestry, członkowie,
	Tow. Śpiewu	5	wiceprezes, dyrygent, zarząd okręgowy, członk.
	T. C. L.	3	bibljotekarka, członkami
	Kursy Oświatowe	5	wykładowcami
	Stow. Młodzieży Katolickiej	22	prezeska, przew. sekcji, zarząd okręgowy
	L. O. P. P.	14	członkami
	Biały Krzyż	10	wykładowcy, instruktor, członk.
	Powstańcy i Wojacy	6	zarząd i członkowie
	Związek Obrony Kresów Zach.	6	członkowie
	Organizacje dobroczynne	7	członkinie
	Organizacje kościelne	48	sekretarz, ławnicy, członkowie
Czersk:	T. C. L.	5	w zarządzie
	Powstańcy i Wojacy	8	w zarządach
	Kółka Rolnicze	6	w zarządach
	Sokół	8	w zarządach
	Czerwony Krzyż	10	w zarządzie i członkowie
	Tow. Polek	3	w zarządzie i członkinie
	Tow. Obrony Kres. Zach.	7	jako członkowie
Dąbrowa Chełm.:	Przysp. Wojskowe	1	referent
	Powstańcy i Wojacy	1	referent
Dusocin:	Powstańcy i Wojacy	5	jako prezesi i referenci oświatowi
	Młodzież Katolicka	5	jako prezesi i referenci oświatowi
	Koło Amatorskie	5	jako prezesi i referenci oświatowi
	Praca pozaszkolna	5	jako prezesi i referenci oświatowi
Działdowo:	Przysp. Wojskowe	16	jako instruktorzy
	Związek Obrony Kres. Zach.	40	jako członkowie
	Stow. Młodzieży Katolickiej	5	jako przewodniczący

Koło:	„Stowarzyszeniowcy" pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
	Koło Śpiewackie	1	dyrygent
	Ochotnicza Straż Pożarna	2	naczelnicy Str. Poż.
	Koło Pszczelarskie	1	przewodniczący
	Spółdzielnia	1	przewodniczący
	Kurs Przysp. Rolniczego	1	przewodniczący
	Liga Obrony Pow. Pań.	20	członkowie
	Stow. Św. Wincentego a Paulo	2	członkinie
	T. C. L.	1	skarbniczka
Gdynia:	Tow. Krajoznawcze	6	członkowie
	Tow. Obrony Przyrody	43	1 prezes, 1 sekretarz, 1 skarbn., członkowie
	Kółka Rolnicze	13	1 prezes, 2 sekretarzy, członkowie
	Polski Czerwony Krzyż	15	1 skarbnik, członkowie
	Polski Biały Krzyż	6	1 prezes, 1 sekr., 1 skarbn., członkowie
	Powstańcy i Wojacy	16	1 prezes, 1 sekretarz, 1 skarbn., członkowie
	Tow. Śpiewu	8	1 prezes, 1 skarbnik, członkowie
	Sokół	4	1 sekretarz, członkowie
	Macierz Szkolna	43	1 skarbnik, członkowie
	Stow. Młodzieży Katolickiej	7	2 prezesi, członkowie
	Sodalicja Marjańska	10	członkowie
	Tow. św. Józefa	10	członkowie
Gruta:	Stow. Młodzieży Kat. Męskiej	8	6 referentów oświat., 2 prezesów
	Stow. Młodzieży Kat. Żeńskiej	3	referentki oświatowe
	Powstańcy i Wojacy	8	1 prezes, 7 referentów oświatowych
	Kółka Rolnicze	6	w zarządach
	L. O. P. P.	7	2 prezesów, 5 w zarządach
	T. C. L.	8	w zarządach
	Kom. Przeciwgruźliczy	1	w zarządzie

Koło	„Stowarzyszeniowcy" pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Hopowo:	Kółko Rolnicze	3	2 prezesów, 1 referent
	Powstańcy i Wojacy	6	1 prezes, 1 skarbnik, 4 członków
	Kursy dokształcające	2	2 kierowników
	T. C. L.	1	1 prezes
	Stow. Młodz. Kat.	1	prezes
	Zw. Obr. Kresów Zach.	1	członek
Jeżewo:	Powstańcy i Wojacy	4	referenci oświatowi
	Kółka Rolnicze	3	członkowie
	Tow. Gimn. Sokół	1	prezes
	P. W. i W. F.	6	członkowie Komitetu
	Stow. Młodzieży Katolickiej	2	członkowie zarządów
	Koło Gospodyń Wiejskich	2	członkinie
	Ochotnicza Straż Pożarna	1	członek
	T. C. L.	2	bibljotek.
Kiszewa Stara:	T. C. L.	16	prezes, sekretarz, skarbnik, bibljotekarz, członk
	Powstańcy i Wojacy	6	prezes, dyrygent chóru, referent
	Stow. Młodzieży Katolickiej	3	prezes, sekretarz, komendant
	Kółko Rolnicze	4	sekretarze
	Kursy wieczorowe	6	wykładowcy
Konarzyny	„Sokół"	6	prezes, sekretarz, komendant
	Kółko Rolnicze	2	sekretarze
	Kursy dla dorosłych	4	wykładowcy
	P. W. i W. F.	6	instruktorzy
Kościerzyna:	T. C. L.	44	na wioskach są prezesami, sekretarzami i bibljotekarzami, w mieście członkami
	Stow Młodz. Kat. męskiej i żeńsk.	24	w zarządach i patronatach
	P. W. i W. F.	8	w zarządach
	Powstańcy i Wojacy	7	w zarządach

Koło:	„Stowarzyszeniowcy“ pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Kowalewo:	T. C. L.	8	prezes, wiceprezes, sekretarz, bibljotekarze
	Sokół	6	prezes, instruktorzy
	Stow. Młodzieży Katolickiej	11	prezes, patron, wiceprezes, instruktorzy
	L. O. P. P.	15	prezes, wicepatron, członkowie
	Flota Narodowa	12	prezesi, członkowie
	P. W. i W. F.	8	prezesi, członkowie
	Klub Tenisowy	3	prezes, wiceprezes
Krokowo:	Związek Teatrów i Chórów Ludow.	2	prezes i sekretarz
	Tow. Powstańców i Wojaków	2	sekretarz i referent
	Stow. Młodzieży Katolickiej	2	sekretarze
	Kółka Rolnicze	3	sekretarze
Książki:	Stow. Młodzieży Katolickiej	3	patron, wicepatron, prezes
	Tow. Powstańców i Wojaków	2	referenci
	Kółko Rolnicze	2	sekretarz, referent
Lipinki:	Stow. Młodz. Kat.	3	patron, prezesi
	Tow. Powst. i Wojaków	2	referenci oświatowi
	Ochotn. Straż Pożarna	1	komendant
	Kursy wieczorowe dla młodzieży pozaszkolnej	10	wykładowcy
	Kółka Rolnicze	4	sekretarze
	Tow. Śpiewu	3	dyrygent i śpiewacy
Lipusz:	Sodalicja Marjańska	4	członkinie
	Stow. Młodzieży Katolickiej	8	patronami, prezesami, ref. oświat.
	Tow. Powst. i Wojaków	7	prezesi, refer. oświat.
	T. C. L.	11	prezes, bibljotekarz, skarbnik, członkowie
	Związek Obrony Kres. Zach.	3	prezes, sekretarze
	W. F. i P. W.	2	komendanci
	L. O. P. P.	1	prezes
	Harcerstwo	1	opiekun

Koło:	„Stowarzyszeniowcy" pracują społecznie w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Lniano	Tow. Powstańców i Wojaków	2	referenci oświatowi
	P. W. i W. F.	3	sekretarze i referent oświat.
	L. O. P. P.	1	prezes
	Stow. Młodzieży Katolickiej	1	patron
Lubawa:	T. C. L.	2	bibljotekarze
	Tow. Powstańców i Wojaków	7	prezesi, komendanci, sekretarze
	Stow. Młodzieży Katolickiej	2	prezes i wiceprezes
	Hufiec Harcerski	1	zastępowy i opiekun
	Koło Przyjaciół Harcerzy	3	członkowie zarządu
	Sokół	2	członkowie
	Tow. Śpiewu	8	członkowie
	Rada Rodzicielska Gimn.	3	prezes i członkowie
Lubichowo:	Tow. Gimn. „Sokół"	7	prezes, sekr., ref. oświat., członkowie
	Tow. Powstańców i Wojaków	9	prezesi, sekr., skarbn., komend., ref. oświat., czł.
	Drużyna Harcerska	1	drużynowy
	Tow. Śpiewu	9	prezes, wiceprezes, sekretarz, członkowie
	T. C. L.	11	członk. zarządu pow., bibljotekarze
	Kółka Rolnicze	4	prezesi, sekretarze, członkowie
	Kasa Stefczyka	4	przewodniczący, kasjer, członkowie
	Związek Obrony Kres. Zach.	2	członkowie zarządu
	L. O. P. P.	6	członkowie zarządu i zwyczajni
	Sejmik Powiatowy	1	członek zwyczajny i Komisji Oświatowej
Łasin:	Tow. Powstańców i Wojaków	19	5 prezesów, 6 sekretarzy, 10 ref.ośw., 4 kom.
	Stow. Młodz. Kat. Żeńskiej	3	3 wicepatronki
	Stow. Młodz. Kat. Męskiej	8	2 prezesi, 5 wicepatron., 1 naczelnik
	T. C. L.	4	bibljotekarze
	P. W. i W. F.	28	1 komendant, 1 instruktor, 26 członkoów
	6 Kursów dokształcających	21	wykładowcy

Koło:	„Stowarzyszeniowcy" pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Nieżywięć:	Tow. Powstańców i Wojaków	6	prezes skarbnik, sekret. i referenci oświatowi
	Stow. Młodzieży Katolickiej	8	wicepatroni, prezesi, refer. oświat., instrukt.
	Tow. Pszczelnicze	9	prezes, członkowie
	Komitet Floty Narodowej	15	prezes, członkowie
Nowawieś Król:	Stow. Młodzieży Katolickiej	6	patron, wicepatron, prezesi
	Kółka Śpiewu	5	prezes, dyrygent, członkowie zarządu
	Kółka Rolnicze	6	członkowie
	P. W. i W. F.	8	członkowie zarządów i referenci oświat.
	Kursy oświaty pozaszkolnej	9	prelegenci
Nowe:	Stow. Młodzieży Katolickiej	2	sekretarz i zastępca
	Tow. Opieki nad Młodzieżą	5	członkowie
	Tow. Gimn. „Sokół"	2	członkowie honorowi
	T. C. L.	2	bibljotekarze
	Kurs ośw. — żeńsk.	3	referentki
	Tow. Śpiewu „Lutnia"	4	dyrygent i członkowie
	Chór Nauczycielski	12	dyrygent i członkowie
	Tow. Powstańców i Wojaków	1	prezes
Nowemiasto:	Tow. Powstańców i Wojaków	20	prezesi, sekretarze, skarbn., komendanci
	Stow. Młodzieży Katolickiej	12	wicepatroni i referenci oświatowi
	T. C. L.	10	bibljotekarze i sekretarze
Osie:	Harcerstwo	2	drużynowa i zastępowa
	P. W. i W. F.	2	sekretarz i referent oświatowy
	Tow. Powstańców i Wojaków	4	sekr, skarbn., członkowie
	T. C. L.	2	bibljotekarze
	Tow. Upiększenia Osia	1	sekretarze

Koło:	„Stowarzyszeniowcy“ pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Osiek:	Towarzystwo Ludowe	2	sekretarz i członek
	Tow. Powstańców i Wojaków	3	referenci oświatowi
	Stow. Młodzieży Katolickiej	1	prezes
	Tow. Pszczelarzy	3	prezes, sekretarz, skarbnik
Pelplin:	T. C. L.	3	bibljotekarze
	Stow. Młodzieży Kat. m	2	w patronacie
	Tow. Powstańców i Wo aków	1	członek
	Związek Towarzystw	1	sekretarz
	Tow. Śpiewu	1	rewizor kasy
	Tow. Kurkowe	1	sekretarz
	Tow. Polek	1	członkini
	Stow. Młodzieży Kat. ż.	3	członkinie
Piece:	Kongregacja Dzieci Marji	1	dyrektorka
	Tow. Powstańców i Wojaków	7	komendanci, sekr., referenci oświat.
	Stow. Młodzieży Kat. m.	1	zastępca patrona
Pruszcz:	Tow. Powstańców i Wojaków	6	w zarządach
	Tow. Gimn. „Sokół"	5	w zarządach
	Tow. Śpiewu	23	członkowie zarządu i zwyczajni
	P. W. i W. F.	23	członkowie zarządu i zwyczajni
	L. O. P. P.	23	członkowie zarządu i zwyczajni
	Kółka Rolnicze	15	członkowie zarządu i zwyczajni
	Kasa Stefczyka	23	członkowie zarządu i zwyczajni
Puck:	Tow. Śpiewu	4	1 patron, 3 członkoów
	Tow. Powstańców i Wojaków	1	sekretarz
	Tow. Pszczelarzy	5	1 prezes, 1 sekretarz, 3 członków
	L. O. P. P.	5	1 prezes, 1 sekretarz, 1 skarbnik, 2 członków
	Stow. Młodz. Kat. m. i ż.	11	prezes, druhny i członkinie
	Szkoła Dokształcająca	5	wykładowcy

Koło	„Stowarzyszeniowcy“ pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Radzyn:	T. C. L.	5	wiceprezes, bibljotekarz, skarbnik
	Tow. Powstańców i Wojaków	5	prezesi, referenci oświatowi
	Stow. Młodzieży Katolickiej	5	prezes, wicepatron, członkowie patr., kom.
	Tow. Śpiewu	7	prezes, dyrygent, sekr., członek
	L. O. P. P.	3	sekretarz, skarbnik, członek
Sępólno:	Pow. Komisja Oświatowa	2	prelegenci i członkowie
	T. C. L.	4	prezesi, sekretarze
	Tow. Powstańców i Wojaków	8	prezesi, referenci oświatowi
	„Sokół“	4	członkowie zarządu
	Stow. Młodzieży Katolickiej	6	prezesi
	Naucz. Kółko Muzyczne	5	członkowie orkiestry
	„Lutnia“	6	dyrygent i członkowie
Sierakowice:	Tow. Powstańców i Wojaków	10	prezes, wiceprezes, referenci oświat.,
	Tow. Ludowe	1	zastępca prezesa
	Tow. Pszczelarzy	1	sekretarz
	Kółka Rolnicze	1	członek
	Stow. Młodzieży Katolickiej	8	prezesi, wicepatron
Skarszewy:	Stow. Młodzieży Katolickiej	3	wicepatron, W. F., śpiew
	Polski Czerwony Krzyż	1	sekretarz
	L. O. P. P.	12	instruktor, prezes, członek kom. rew.
	T. C. L.	13	prezesi, sekr., bibljot.
	Kółka Rolnicze	1	sekretarz
	Tow. Śpiewu	1	prezes
Skórcz:	Stow. Młodzieży Katolickiej	6	członkowie zarządów
	Tow. Powstańców i Wojaków	4	referenci oświatowi
	P. T. R. (Kółka Roln.)	4	członkowie zarządów
	Związek Obrony Kres. Zach.	1	członek zarządu
	L. O. P. P.	1	członek zarządu

Koło.	„Stowarzyszeniowcy" pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
	Kółko Śpiewackie	1	dyrygent
	Kursy dla młodzieży pozaszkoln.	4	wykładający
Starogard:	T. C. L.	?	
	Tow. Powstańców i Wojaków	?	
	Związek Obrony Kres. Zach	?	
	L. O. P. P.	?	
	Stow. Młodzieży Katolicki j	?	
	Kółka Rolnicze	?	
	Kursy dokształcające	?	
Stężyca:	Kółka Rolnicze	4	prezesi i referenci
	Tow. Powstańców i Wojaków	6	prezesi i referenci
	Ochotnicza Straż Pożarna	1	członek
	Kursy ośw. pozaszkolnej	9	wykładowcy
Suleczyno:	Stow. Młodzieży Katolickiej	4	opiekun, prezesi
Swarzewo:	Tow. Powstańców i Wojaków	13	sekretarze, referenci oświat., komendanci
Świecie:	„Sokół"	1	prezes
	Tow. Powstańców i Wojaków	4	2 prez., 2 instruktorów oświatowych
	T. C. L.	9	4 prezes. podkom., 1 prez. kom. pow., bibljot.
	Stow. Dziec. Jezus	26	9 prezesów, 17 kolektorek
	Stow. Młodzieży Katolickiej	12	w patronatach
	L. O. P. P.	3	prezesi Kół
Świetakowo	Tow. Powstańców i Wojaków	8	3 prezesów, 1 sekretarz, 4 referentów oświat.
	Stow. Młodzieży Katolickiej	1	wicepatron
	Tow. Śpiewu	3	prezes, sekretarz
	Kółka Rolnicze	5	członkowie
	Tow. Gospodyń Wiejskich	1	członkinie

Koło	„Stowarzyszeniowcy" pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Tczew:	Stow. Młodzieży Katolickiej	8	1 sekr. okręg., wykładowcy i członkowie patr.
	Stow. Naucz. Abstyn.	9	członkowie
	Tow. Abstyn. „Przyszłość"	2	członkowie i wykładowca
	Tow. Powstańców i Wojaków	1	członek
	Chór Nauczycielski	32	śpiewacy, członkowie
	Chór „Echo"	3	śpiewacy, członkowie
	T. C. L.	10	członk. Komitetu Powiat. i Miejscow.
	Tow. Sceny Ludowej	5	członkowie
	L. O. P. P.	16	członkowie i instruktor
	„Świetlica Naucz."	41	członkowie
	P. W. i W. F.	5	referenci
	Komitet Floty Narodowej	11	współpracownicy i członkowie
Toruń:	Stow. Młodzieży Kat.	?	
	Harcerstwo	?	
	P. W. i W. F.	?	
Tuchola:	Kółka Rolnicze	6	referenci oświatowi i organizatorzy imprez
	Tow. Powstańców i Wojaków	8	komendanci, referenci oświatowi
	Stow. Młodzieży Katolickiej	18	patronowie, ref. ośw., kier. chórów, czł. zarz
	Polski Czerwony Krzyż	12	członkowie
	Z. O. K. Z.	15	referenci i członkowie
	Tow. Krajoznawcze	9	członkowie
	Tow. Przyjaciół Harcerzy	8	członk. i opiekunami drużyn
	Chór	9	członkowie
	Tow. Popierania Przemysłu Ludow.	3	członkowie
	L. O. P. P.	20	członkowie
	Dzieciątko Jezus	9	opiekunki

Koło	„Stowarzyszeniowcy“ pracują społecznie		
	w których organizacjach?	ilu?	na jakiem stanowisku?
Warlubie:	Tow. Powstańców i Wojaków	4	1 prezes, 3 sekretarzy
	Stow. Młodzieży Katolickiej	5	członkowie patronatów
	Tow. Gimn. Sokół	2	zast. prezesa i komendant
	Tow. Śpiewu	3	dyrygent, prezes, sekretarz
	Kółka Rolnicze	2	sekretarze
	T. C. L.	6	3 prezes., 2 sekr., 1 bibljotekarz
	L. O. P. P.	2	1 prezes, 1 sekretarz
	W. F. i P. W.	3	1 komendant, 1 sekretarz, 1 instrukt.
Wąbrzeźno:	Koło Przyjaciół Harcerstwa	10	prezes, sekretarz, opiekun drużyny, kap. dr., czł.
	Stow. Młodzieży Katolickiej	23	gen. sekr., 2 patronów, 20 członk. patronatów
	Teatr Ludowy	1	sekretarz
	Komitet Floty Narodowej	1	opiekun Koła
	L. O. P. P.	18	członkowie
	Tow. Śpiewu	2	dyrygent, członek
Wiele:	Stow. Młodzieży Kat. m. i ż.	6	referenci, instrukt., prezeska, instrukt.
	Tow. Powstańców i Wojaków	3	prezes, referenci
	Kurs pozaszkolny	4	kierownik i wykładowcy
Zblewo:	Bank Ludowy	1	dyrektor
	Sokół	1	sekretarz
	Stow. Młodzieży Kat. ż.	1	prezeska
	P. W. i W. F.	3	prezes, sekretarz, członek.
Liniewo:	Stow. Młodz. Kat.	?	w patronacie i zarządach,
	Tow. Powst. i Wojaków	?	w zarządach
	Kółka Rolnicze	?	w zarządach
	P. W. i W. F.	?	komendanci,
	T. C. L.	?	w zarządzie,
	Straż Pożarna	?	w zarządzie,
	Kasa Stefczyka	?	w zarządzie.
	Szkoły dokształcające	?	jako wykładowcy.
Lisewo:	Stow. Młodz. Kat.	4	w patronacie,
	Oświata pozaszkolna	5	jako wykładowcy.

ZESTAWIENIE:

Uwzględniając, że nasi członkowie zajmują b. wybitne, odpowiedzialne i kierownicze stanowiska w organizacjach społecznych, podane cyfry nabierają tem więcej na znaczeniu.

Tak pracuje z pośród cytowanych Kół w Stow. Młodz. Kat. 317 członków, w Tow. Powst. i Wojak. 277 czł., w T. C. L. — 204, w P. W. i W. F. — 146 czł.

Nie szczędziliśmy pracy i wydatków, aby należycie uwypuklić rolę, jaką odgrywa Stowarzyszenie Nauczycielskie i jego członkowie w życiu społecznem i kulturalno-oświatowem na Pomorzu, znajdując jeszcze tyle czasu, chęci i siły po wyczerpaniu pracą zawodową.

Zechcą o tem się dowiedzieć, na cyfrach przekonać ci, którzy tendencyjnie rozsiewają o Stowarzyszeniowcach kłamliwe wersje.

Dla nich szczególnie są przeznaczone powyższe cyfry!

SPRAWY FINANSOWE.

R-K NIERUCHOMOŚCI I RUCHOWOŚCI POM. ZARZĄDU OKRĘG.:

1. Łóżka i urządzenia kolonij wypoczynkowych	8.000,— zł.
2. parcela w Hallerowie .	12.000,— „
3. meble w 4 pokojach Biura Okręgowego (Rynek 15, I.)	4.000,— „
4. maszyny i przybory biurowe	3.000,— „
5. bibljoteka, książki, zbiory i t. d.	1.200,— „
razem:	**28.200,— zł.**

R-K KOLONIJ WYPOCZYNKOWYCH:

Dochody:

(1,— zł. od osoby i doby)	**1.439,— zł.**
	1.439,— zł.

Rozchody:

Gdynia III	550,— zł.
Jastarnia i Bór . . .	623,50 „
Saldo	265,50 „
razem:	**1.439,— zł.**

R-K KÓŁ:

Dochody	58.762,40 zł.	Rozchody	54.243,20 zł.
Ruchomości	3.325,— „	Ruchomości	3.325,— „
	62.087,40 zł.	Saldo	4.519,20 „
			62.087,40 zł.

Stan Kas Kół gotówką dnia 31. XII. 1929 r. . 4.519,20 zł.

Wartość ruchomości dnia 31. XII. 1929 r.

bibljoteki = 2.125,— zł.

przybory biurowe, książki itd. = 1.200,— „

3.325,— „

Majątek Kół dnia 31. XII. 1929 r. . . . . . = **7.844,20 zł**

R-K SKŁADEK CZŁONKOWSKICH:

Dochody:

Wpływy	**27.514,20 zł.**
razem:	**27.514,20 zł.**

Rozchody:

Podział:

Zarząd Główny . . .	18.342,80 zł.
Zarząd Okręgowy:	
„Naucz. Pom." . .	3.057,14 „
Kasa Okręg. . . .	4.891,41 „
Kasa Ubezpiecz. . .	1.222,85 „
razem:	**27.514,20 zł.**

Składki członkowskie i ich podział:

Miesiąc 1929 r.	Wpłynęło	Z tego przypada do		Wpłacono Zarządowi Głównemu	
		Zarz. Glów.	Zarz. Okręg.	pod datą	sumę:
	zł	zł	zł		zł
styczeń	1.148,—	765,34	382,66	22/3. 29 r.	861,—
luty	3.349,—	2.232,66	1.116,34	28/4. 29 r.	2.511,75
marzec	3.752,80	2.501,87	1.250,93	10/4. 29 r.	124,60
kwiecień	2.806,25	1.910,84	955,41	2/7. 29 r.	2.000,—
maj	2.762,—	1.841,34	920,66	11/9. 29 r.	2.000,—
czerwiec	2.290,—	1.526,67	763,33	23/10. 29 r.	2.000,—
lipiec	1.928,—	1.285,34	642,66	10/11. 29 r.	200,—
sierpień	1.102,25	734,84	367,41	27/11. 29 r.	3.000,—
wrzesień	2.424,25	1.616,17	808,08	17/12. 29 r.	2.000,—
październik	2.389,65	1.593,10	796,55	27/12. 29 r.	1.500,—
listopad	2.389,—	1.592,67	796,33	27/4. 30 r.	2.145,45
grudzień	1.173,—	782,—	391,—		
razem:	27.514,20	18.342,80	9.171,40	1929 r.	18.342,80

X 0,40 zł. na Zarząd Okręgowy,
0,10 zł. na Kasę Ubezpieczeniową,
0,25 zł. za „Naucz. Pom.
0,75 zł od członka na miesiąc.

SPRAWOZDANIE
rachunkowo-kasowe z Ubezpieczenia od prawno-cywilnej odpowiedzialności na rok 1929/30.

Winien:		Ma:	
Z przeniesienia	782,10 zł.	Odszkodowanie od prawno - cywilnej odpowiedzialności	488,80 zł.
tytułem składek członkowskich	830,— „	pożyczki	2 680,— „
tytułem spłat pożyczek .	2 108,30 „	wydatki rzeczowe . . .	365,25 „
razem	3 720,40 zł.	prowizja P. K. O. . . .	7,47 „
		manipulacja P. K. O. . .	3,90 „
		na koncie w P. K. O. . .	174,98 „
		razem	3 720,40 zł.

KARTA ŻAŁOBNA:

Ni ubłagana śmierć poczyniła bolesne wyłomy w okresie sprawozdaw zym w naszych szeregach. Zmarli:

dn. 25. 1. 1929 r. śp. **Teodora Cymbrowska**, współzałożycielka naszej organizacji, członkini Zarządu Okręgowego i Wydziału Wykonawczego, członkini naszych Kół Wiele, Brusy, Grudziądz, Radzyn, a ostatnio Tczew, córka członka honorowego Koła Chełmża, kolegi Timoteusza Cymbrowskiego,

dn. 8. 6. 1929 r. śp. **Jan Krause,** założyciel Koła Radzyn i jego długoletni, wytrwały prezes; umarł w Pucku, przebywając u swego syna Czesława, prezesa Rady Miejskiej;

dn. 9. 4. 1929 r. śp. **Franciszek Borta** z W. Międromierza, przeżywszy lat 70, w tem 48 lat pracy zawodowej, — współzałożyciel Koła Tuchola i jego gorliwy członek;

dn. 16. 5. 1929 r. śp. **Franciszek Fabian** w Rożentalu przy Pelplinie, współzałożyciel Koła Pelplin;

dn. 23. 4. 1929 r. śp. **Felicja Wiśniewska,** gorliwa członkini Koła Gdynia;

dn. 16. 6. śp. **Konrad Binek,** inspektor szkolny w Tczewie, współzałożyciel naszych Kół w Pelplinie i Tczewie;

dn. 8. 10. śp. **Bernard Zakrzewski** z Gruczna, powiat Świecie, w 67 roku życia;

dn. 16. 10. śp. **Stefanja Pruszyńska,** gorliwa członkini Koła Grudziądz;

dn. 8. 12. śp. **Marja Piątkowska** współzałożycielka Koła Toruń i jego członkini honorowa.

Razem zgłosiły nam w 1929 r. Koła śmierć 9 członków, znanych, przez wszystkich lubianych i szanowanych, zasłużonych od lat dawnych dla naszej organizacji.

R. i p.

CZŁONKOWIE HONOROWI POM. ODDZIAŁU OKRĘGOWEGO:

Dr. Józef Łęgowski, Prezes Honorowy, b. prezes „Komisji dla Spraw Wyznaniowych i Szkolnych na Pomorzu" — na emeryturze — Krotoszyn, Wielkopolska, ul. Mickiewicza nr. 4.

Józef Makowski, em. Rektor w Pelplinie.

Piotr Nowicki, Rektor w Wabczu, pow. Chełmno.

Paweł Żelazny, em. Rektor z Chełmży, obecnie w Pruszczu-Bagienicy pow. Tuchola.

Jan Tkaczyk, b. Prezes Okręgowy, em. Rektor w Grudziądzu.

NOWE KOŁA.

GRUCZNO, pow. Świecie.

Z inicjatywy Zarządu Oddziału Okręgowego Pomorskiego i przy usilnych staraniach kol. Koszowskiego z Małociechowa, zebrało się nauczycielstwo miejscowe i okoliczne w liczbie 10-ciu osób po konferencji rejonowej, dnia 5. 4. 30 r., celem założenia „Koła" Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Koło to jest tem konieczniejsze, że nauczycielstwo miejscowe i okoliczne, nie mogąc korzystać z powodu trudności komunikacyjnych z zebrań „Koła" w Świeciu lub w Pruszczu, było po większej części niezorganizowane.

Marszałkiem zebrania wybrano jednomyślnie najstarszego wiekiem kol. Gracza z Bagniewa, który dobrał sobie sekretarza w osobie kol. Müllera z Wlk. Konopatu. Następnie toczyła się ożywiona dyskusja nad koniecznością zorganizowania się nauczycielstwa, oraz nad ideologją organizacji. W dyskusji szeroko omawiali powyższe zagadnienia kol. Koszowski i Wytrążek. Stwierdzono jednomyślnie, że jedynie ideologja „Stowarzyszenia", opierająca się na podstawach religijnych, odpowiada najbardziej duchowi pomorskiego nauczyciela. Z tej też przyczyny całe nauczycielstwo Pomorza powinno kroczyć pod sztandarem Chrystusowym. Po wyczerpaniu dyskusji przystąpiono do zapisywania członków. Jako członków zapisano kol. Koszowskiego, Gracza, Wytrążka, Krebsa, Müllera, Lewandowskiego, Lulę. Liczba członków wprawdzie troszkę mała, jednak wystarczająca do istnienia samodzielnego „Koła".

Następnie przystąpiono do wyboru zarządu, do którego wybrano większością głosów: kol. Wytrążek, Gruczno — prezes, Koszowski, Małociechowo — wiceprezes, Krebs, Gruczno — sekretarz, Gracz, Bagniewo — skarbnik.

W wolnych głosach uchwalono, by członkowie, należący do jakichś „Kół", zgłosili tam swe wystąpienie. Pozatem postanowiono, zaprosić na najbliższe zebranie, które odbędzie się w poniedziałek, dnia 14. bm. o godz. 16 w miejscowej szkole, prezesa okręgowego p. Nowickiego, któryby udzielił obszernych i rzeczowych informacyj członkom nowowstępującym, oraz by służyć radami i wskazówkami młodemu zarządowi Koła, który oby też mógł jaknajstaranniej spełniać swe obowiązki dla dobra szkoły i nauczycielstwa polskiego.

Zebrania miesięczne odbywać się będą każdego pierwszego w miesiącu z okazji wypłaty poborów.

Na tem zakończono zebranie. Powyższy protokół przeczytano i podpisali wszyscy obecni, wstępujący jako członkowie do nowozałożonego „Koła".

Nowemu Kołu, które tak dzielnie bierze się do pracy, szczere „Szczęść Boże!"

GRUCZNO — Praca nowego Koła.

1) Zagajenie i przywitanie członków i gości,
2) Odczytanie protokółu,
3) Referat organizacyjny p. prezesa okręgowego Nowickiego,
4) Wolne głosy,
5) Zamknięcie zebrania.

Po zagajeniu i przywitaniu członków dn. 14. IV. 30 r. a w szczególności gościa w osobie prezesa okręgowego p. Nowickiego usprawiedliwił prezes kol. Wytrążek nieobecność miejscowego Wiel. Duchowieństwa, które z powodu obowiązków duszpasterskich nie mogło mimo zaproszenia brać udziału w zebraniu.

Sekretarz kol. Krebs odczytał protokół z konstytucyjnego zebrania, który przyjęto bez zmian.

Przystąpiono do najgłówniejszego punktu porządku dziennego, a mianowicie do referatu organizacyjnego p. prezesa okręgowego. Pan prezes wygłosił bardzo obszerny, wyczerpujący i rzeczowy referat o prawach i obowiązkach, wewnętrznej pracy Koła. Przy tej okazji zapoznał też i młody zarząd z administrowaniem Kołem. Referat przyjęto z żywem zadowoleniem. Przy tej okazji uchwalono pobierać od członków składkę członkwowską w wysokości 2 50 zł., którą potrąca się od poborów.

Za tak wyczerpujący referat podziekował kol. prezes prelegentowi w imieniu całego Koła.

W wolnych głosach poruszył kol. Wytrążek kwestję żywszego informowania ogółu społeczeństwa o pracach „Stowarzyszenia" przez prasę codzienną. Z tego też powodu moralnym obowiązkiem każdego koła byłoby utrzymywania jednego czy też kilku korespondentów, którzy zajęliby się sprawą zasilania prasy materjałem o sprawach organizacyjnych.

Dla braku dalszych wolnych wniosków, przewodniczący zamknął zebranie.

WIELKIE BAŁÓWKI, pow. Lubawa — Nowe Koło.

Założono tu dn. 16. 4. 1930 r. własne koło „Stow. Chrz. Narod. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych" z siedzibą „Wielkie Bałówki".

Zarząd wybrano w osobach: Leona Pestki — prezesa, Stanisława Palmowskiego — sekretarza, Jana Wardowskiego — skarbnika.

Spis członków podajemy niżej:

1) Leon Pestka, Wielkie Bałówki, 2) Ksawery Pieczka, Wielkie Bałówki, 3) Otton Nowoczyn, Tereszewo, 4) Stanisław Palmowski, Tereszewo, 5) Zofja Schollówna, Tereszewo, 6) Tomasz Basak, Tomaszewo, 7) Jan Wardowski, Marzęcice, 8 Franciszek Szczepański, Mikołajki, 9) Franciszek Sikorki, Otręba.

Wyżej wymienieni członkowie z powodu dalekiej odległości od Nowegomiasta, odłączyli się od tegoż koła, którego siedzibą jest „Nowemiasto n/Drwęcą".

Jako nowych członków przyjęto: 1) naucz. Ważąga Stanisława w Mikołajkach, poczta Nowemiasto, 2) naucz. Przybyszewskiego Konrada, w Kamionce, poczta Małe Bałówki, 3) naucz. Wróblewskiego Gracjana, w Wielk. Bałówkach, poczta Małe Bałówki.

Jest to nasze 85 Koło na Pomorzu! Rozwój naszej organizacji jest zupełnie widoczny; świadczą o tem cyfry! — „Szczęść Boże!" nowemu Kołu!

WALNE POSIEDZENIA KÓŁ.

NOWEMIASTO. — Walne zebranie.

W środę, dnia 26. III. br. o godz. 3 (15) odbyło się Walne zebranie Stow Chrześć. Narod. Naucz Szkół Powsz. Koło Nowemiasto w miejscowej szkole powszechnej, przy udziale 30 członków. Zezranie zagaił prezes p. Klemp pochwaleniem Pana Boga, dziękując członkom za tak liczne przybycie. Po odczytaniu i przyjęciu protokółu oraz sprawozdaniu z działalności za rok ubiegły, przedstawił kol. skarbnik stan kasy, poczem udzielono mu absolutorjum. Po przedstawieniu i przedyskutowaniu szeregu spraw porządku dziennego przystąpiono do wyboru zarządu. Marszałkował kol. Gburkowski z Pacoltowa. Za owocną i bezinteresowną pracę wyraził marszałek ustępującemu zarządowi szczere koleżeńskie podziękowanie i uznanie. Z pośród propozycyj na prezesa postawiono na pierwszem miejscu kandydaturę dotychczasowego, wieloletniego i zasłużonego prezesa kol. Klemp, który, mimo tłumaczenia się ogromem pracy, uległ ostatecznie prośbom członków i ponownie objął prezesurę. Dotychczasowy długoletni, gorliwy sekretarz kol. Michalski z Radomna, mimo nalegań i próśb członków po-

dziękował za dotychczasowy urząd, motywując swoje ustąpienie nawałem pracy i złą komunikacją z nowego miejsca urzędowania. Na jego miejsce obrano kol. Mazerskiego z Nowegomiasta. Kasę Kółka przejął z rąk dotychczasowego skarbnika kol. Oelberga z Kurzętnika — kol. Zaremba z Nowegomiasta. Po ukonstytuowaniu się nowego zarządu, zachęcił prezes wszystkich obecnych do gorliwej współpracy dla dobra Boga i Ojczyzny.

Zebranie zaszczycili swą obecnością p. prof Żurek i kol. Murawski, prezes Koła pow. z Lubawy. Kol. Murawski w swem przemówieniu złożył życzenia sąsiedniego Koła lubawskiego a następnie zachęcał obecnych do korzystania z istniejącego w Lubawie kursu przygotowującego kandydatów do egzaminu kwalifikacyjnego i do egzaminu częściowego z W. K. N.

Treściwą strawą duchową dla obecnych był bardzo rzeczowy i aktualny wykład p. prof. Żurka na temat: „Nowe problemy w wychowaniu i nauczaniu", za co p. wykładowcy podziękowano hucznemi oklaskami.

Następnie przyjęto kol. Pieczkę Ksawerego z Wielkich Bałówek w poczet członków Koła.

Pochwaleniem Pana Boga kol. prezes zebranie solwował.

DĄBROWA. POW. CHEŁMNO. Walne posiedzenie Koła.

Dnia 14 kwietnia r. b. odbyło się walne zebranie Koła „Dąbrowa", na którem wybrano nowy zarząd i to: prezes — p. J. Owczarzakówna, Czemlewo; skarbnik — p. J. Brzeziński — Dąbrowa; sekretarz — p. M. Nałęczówna — Czemlewo.

ZEBRANIA NASZYCH KÓŁ.

GNIEW. — Miesięczne zebranie Koła.

Dnia 5 kwietnia br. o godz. 15.30 odbyło się zebranie Koła Gniew w hotelu Centralnym. P. przewodniczący witał wśród zebranych delegata zarządu Okręgowego p. Burkę, red. „Dziecka Pomorza". Zebranie odbyło się przy udziale małej ilości członków z powodu niepogody.

Referat na temat „Ideologja Związku" wygłosiła p. Szczepanikowa, kier. szk. w z. w Gniewie. Po referacie wygłosił p. Burka koreferat do referatu, w którym wykazał zasadnicze różnice ideologji Stowarzyszenia a ideologii Związku, i omówił rzeczywistą działalność Związku na terenie całej Polski. Widocznie nie podobały się wywody p. Burki p. Referentce, bo w chwili, gdy omawiał, że religja jest podstawowym czynnikiem, na którym Stowarzyszenie oparło swoje zasady, p. Referentka opuściła zebranie i przesłała na ręce p. przewodniczącego swoje wystąpienie. Czyżby p. Referentka solidaryzowała z tymi, którzy nie chcą wychowania oprzeć na religji?

Nad referatem i koref. wywiązała się obszerna dyskusja, w której poruszano zasadnicze sprawy z życia Stowarzyzenia, jak i z Związku. Następnie p. Burka omówił czasopismo „Dziecko Pomorza" i prosił o zaabonowanie tegoż. Następne zebranie odbędzie się 1. V. br. o godz. 15

KSIĄŻKI. — Posiedzenie Koła.

Dnia 27. III. 1930 r. odbyło się w Piwnicach zebranie Stow. Chrz. Nar. Naucz. Szkół Powsz. koła Książki. Zebranie to zaszczycili swoją obecnością prezes koła powiatowego kol. Delewski, w towarzystwie kol. Ługiewicza i kol. Gawarzyckiego z Wąbrzeźna. Przybyłych powitał po zagajeniu prezes kol. Nowoczyn, udzielając następnie głosu kol. Gawarzyckiemu. Wykładu jego na temat „Wskazówki metodyczne z pozycyjności liczb" wysłuchali obecni członkowie z zainteresowaniem. Następnie zabrał głos kol. Ługiewicz o „Zastosowaniu systemu daltońskiego w cichych zajęciach". Po ożywionej dyskusji zachęcił prezes powiatowego koła kol. Delewski obecnych do nieustannej pracy w kole. Dalej zakomunikował, iż na Zjazd Okręgowy w Gdyni urządza Koło Powiatowe wycieczkę autobusem. Drugą wycieczkę urządza koło powiatowe do Krakowa na Ogólnopolski Zjazd. W dalszym ciągu poruszono § 58 dotyczący przenoszenia nauczy-

cieli. Kol. Ługiewicz imieniem prezesa Zarządu Okręgowego Stow. Polsk. Młodzieży ks. Mówińskiego wezwał obecnych do współpracy z Stowarzyszeniami Polskiej Młodzieży oraz do abonowania czasopisma „Dziecka Pomorza".

Na tem wyczerpano porządek dzienny.

WĄBRZEŹNO — Zebranie Koła.

Miesięczne zebranie Koła Wąbrzeźno odbyło się w czwartek 10 kwietnia br w szkole wydziałowej.

Po odczytaniu protokółu z ostatniego zebrania, który jednogłośnie przyjęto do wiadomości, zaznajomiła p. Walterowa obecnych z najnowszemi prądami w nauce historji. Referat gruntownie i wszechstronnie opracowany, wywołał obszerną dyskusję, po której referentka udzieliła wyczerpujących odpowiedzi i wyjaśnień na szereg zapytań.

Pan Gawarzycki omówił pozycyjność liczb i zademonstrował działania na specjalnej, według wzoru prof. Buźniaka skonstruowanej tablicy.

Sekretarz Koła zachęcał zebranych do nabywania broszurki „O znaczeniu historji w szkole powszechnej". St. Jankowskiego, wydanej staraniem Głównego Zarządu i opublikowanej swego czasu w naszym organie „Szkole".

Po załatwieniu szeregu drobniejszych spraw organizacyjnych zamknął przewodniczący zebranie, życząc obecnym wesołego i szczęśliwego Alleluja

GRĘBOCIN, pow. Toruń.

Nasze nowozałożone Koło, jedno z najmłodszych na Pomorzu, odbyło swe posiedzenie dnia 1. IV. r. b. w gmachu szkoły w Grębocinie. Udział członków był bardzo zadawalający; stawili się prawie wszycy, prócz tego kilku gości oraz licznie miejscowe i sąsiednie duchowieństwo. Przybył z referatem organizacyjnym prezes okręgowy, kol. A. Nowicki z Grudziądza, który przedstawił sposób prowadzenia Koła oraz aktualne sprawy zawodowe, oświatowe i gospodarcze, żywo dyskutowane przez obecnych. Koło rozwija się pomyślnie, przyjmując coraz nowych członków, dzięki pracom i zabiegom prezesa kol. Gliszczyńskiego — Rogówko, wiceprezesa Zawodzińskiego z Grębocina i sekretarza Szczepańskiego z Papowa Toruńskiego.

GOLUB. — Zebranie miesięczne.

Czwarte w roku bieżącym zebranie miesięczne naszego Koła odbyło się w dniu 4 kwietnia 1930 r. w szkole w Dobrzyniu.

Zebranie zagaił prezes kol. Kaszubowski, witając obecnych. Po odczytaniu protokółu, który bez poprawek przyjęto, wygłosił kol. Jędryczka referat p. t. „Zagadnienia wychowawcze w dobie obecnej". Po swobodnej dyskusji odczytał prezes okólnik Zarządu Głównego w sprawie kursów wakacyjnych oraz komunikat M. W. R. i O. P. dotyczący konferencji informacyjnej dla kandydatów zgłaszających się do egzaminu wstępnego na W. K. N.

Po omówieniu szeregu drobniejszych spraw zebranie zakończono.

GDYNIA. — Posiedzenie Koła.

Miesięczne posiedzenie tutejszego Koła odbyło się w Gdyni dnia 12 kwietnia br. W zastępstwie sekretarza odczytał protokół z poprzedniego zebrania kol. Raatz Wł. Kol. Główczewska wygłosiła referat na temat: „Jaką rolę odgrywają czasopisma w mojej szkole?". Po ogólnej dyskusji zaznaczył prezes Koła, aby w pierwszym rzędzie popierać szczególnie czasopisma, wydawane przez nasze Stowarzyszenie. Pomieszczenie dla mających się tego roku odbyć kursów w Gdyni w czasie od 13 lipca do 15 sierpnia jest zapewnione. Kursy urządzane w Gdyni cieszyły się zawsze liczną frekwencją, dlatego poleca się spieszne nadsyłanie zgłoszeń. Poszczególne komisje dały sprawozdanie z prac w związku ze zjazdem okręgowym w Gdyni

Zestawienie organizacyjne i kasowe za miesiąc kwiecień 1930 r.

L. b.	POWIATY i KOŁO	Zmiany personalne i ilość czł. dnia 31. IV 30.			Składki miesięczne						
		+	—	stan	miesiąc	ilość czł.	suma	„N.P.“	na inne cele	razem zł	razem gr
	I. Pow. Brodnica	—	1	**121**							
1	Brodnica	—	—	49	—	—	—	—	—	—	—
2	Lidzbark	—	—	14	III	14	—	—	—	31,	50
3	Polskie Brzozie	—	1	18	I	18	—	—	—	45,	00
4	Jabłonowo	—	—	19	—	—	—	—	—	—	00
5	Nieżywięć	—	—	21	—	—	—	—	—	—	00
	II. Pow. Chełmno	—	4	**62**							
6	Chełmno	—	4	40	IV	40	80,00	10,00	—	90,	00
7	Lisewo	—	—	14		—	—	—	—	—	00
8	Dąbrowa Chełmińska	—	—	8	—	—	—	—	—	—	00
	III. Pow. Chojnice	—	3	**133**							
9	Chojnice	—	2	33	IV	22	49,50	5,50	—	55,	00
10	Czersk	—	—	29	III	29	58,00	14,50	—	72,	50
11	Brusy Rejon Leśno	—	—	—	—	—	—	—	—	15	00
12	Brusy Rejon Brusy	—	—	27	VI	27	60,75	6,75	—	67,	50
13	Brzeźno	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—
14	Wiele	—	—	16	—	—	—	—	—	—	00
15	Konarzyny	—	1	13	VI	13	—	—	—	32,	50
	IV. Pow. Działdowo	—		**47**							
16	Działdowo	—	—	47	—	—	—	—	—	—	—
	V. Pow. Grudziądz	**2**	—	**166**					—	—	
17	Grudziądz	2	—	88	IV	71	191,70	—	—	191,	70
18	Radzyn	—	—	14	—		—	—	—	—	00
19	Łasin	—		28	IV	75	202.25	18,75	—	220,	00
20	Gruta	—	—	23	—	—	—	—	—	—	00
21	Dusocin	—	—	13	—	—	—	—	—	—	00

L. b.	POWIAT i KOŁO	Zmiany personalne i ilość czł. dnia 31. IV. 30.			Składka miesięczna						
		+	—	stan	miesiąc	Ilość czł.	suma	„N.P."	na inne cele	razem zł	gr
	VI. Pow. Gniew	—		**75**							
22	Gniew	—	—	75		76	190,—	—	40,—	230	60
23	Czerwińsk	—	—		III.	—	—	—	—	—	—
	VII. Pow. Kartuzy	2	—	**147**							
24	Kartuzy	—	—	18		—	—	—	—	—	—
25	Sierakowice	—		30	II	27	54,—	6,75	—	60	75
26	Suleczyno	—	—	25	III	25	56,25	6,25	—	62,	50
27	Przodkowo	—	—	13		—			—	—	00
28	Żukowo	—	—	9	IV	8	16,—	2,—	—	18	00
29	Chmielno	—	—	9	V VI 26	9	—	—	—	18,	00
30	Matarnia	—	—	7		—	—	—	—	—	00
31	Hopowo	2	—	9		—	—	—	—	—	50
32	Szymbark	—	—	9		—	—	—	—	—	60
33	Stężyca	—	—	17	III	17	38,25	4,25		42,	50
	VIII. Pow. Kościerzyna	—	—	**132**					—		
34	Kościerzyna	—	—	45		—	—	—	—	—	00
35	Lipusz	—	—	20		—	—	—	—	—	00
36	Skarszewy	—	—	18	IV	18	40,50	4,50	—	45,	00
37	Stara Kiszewa	—	—	18	IV	—	40,50	4,50		45,	00
38	Liniewo	—	—	17		—	—	—	—	—	00
39	Jezierce	—	—	14	III	14	—		—	31	50
	IX. Pow. Lubawa	**16**	**1**	**138**							
40	Lubawa	4	1	34	IV	34	76,50	8,50	—	85,	50
41	Nowemiasto	—	—	43	IV	43	—	—	—	110,	00
42	Lipinki	—	—	26	IV	43	56,50	6,50	—	63,	00
43	Grodziczno	12	—	15		25	—	—	—	9	00
44	Wielkie Bałówki, nowe koło	—	—	12		4	—	—	—	115,	00
45	Truszczyny	5. 4. 30	—	8		—	—	—	—	—	—

L. b.	POWIAT i KOŁO	Zmiany personalne i ilość człon. 30. IV. 30.			Składka miesięczna						
		+	—	stan	miesiąc	Ilość czł.	suma	„N.P.“	na inne cele	razem zł	gr
	X. Pow. Morski	1	—	**118**							
46	Puck	1	—	17	II III IV 39	14	74,25	4,75	—	79	00
47	Gdynia	—	—	44	II	43	—	—	—	110	00
48	Swarzewo	—	—	22	III	22	49,50	5,50	—	107	50
49	Krokowa	—	—	20		20	—	—	—	55	00
							—	—	—	47	50
50	Karlikowo	—	—	15		—	—	—	—	—	00
	XI. Pow. Sępólno	2	1	**49**							
51	Sępólno, koło pow.	2	1	49	IV	49	103,50	11,50	—	112	50
	XII. Pow. Starogard	—	**1**	**162**							
52	Starogard	—	—	40	IV	40	—	—	—	80	00
53	Skórcz	—	1	41	IV	38	—	—	—	95	00
54	Lubichowo	—	—	33	III	33	74,25	8,25		82	50
55	Osiek	—	—	13	IV	19	29,25	3,25	—	32	50
56	Zblewo	—	—	18		—	—	—	—	—	00
57	Piece	—	—	17	IV	17	38,25	4,25	—	42	50
	XIII. Pow. Świecie	—	—	**174**							
58	Świecie	—		30	XII	—	—	—	—	77	50
59	Nowe	—	—	23	II	22	49,50	5,50	—	55	00
60	Warlubie	—	—	14	I	14	31,50	—	—	35	00
61	Osie	—	—	15	IV	15	—	6,30	—	33	75
						15	—	3,50	—	36	30
62	Bukowiec	—	—	16	IV	16	—	—	—	40	00
63	Pruszcz	—	—	23	III	23	—	—	—	57	50
64	Jeżewo	—	—	14	IV	14	31,50	3,50	—	35	00

L. b.	POWIAT i KOŁO	Zmiany personalne i ilość czł. dnia 31. III. 30.			Składka miesięczna						
		+	—	stan	miesiąc	Ilość czł.	suma	„N.P.“	na inne cele	razem zł	razem gr
65	Świekatowo	—		17	IV		38,25	4,25	—	42	50
66	Lniano-Drzycim	—	—	14	IV	14	—	—	—	35	00
67	Gruczno	8	—	8						nowe	Koło
	XIV. Pow. Tczew	**1**	—	**81**							
68	Tczew	1	—	57	IV	55	137,50	12,50	—	150	00
69	Pelplin	—	—	24		4	—	—	—	10	00
	XV. Pow. Toruń	—	—	**130**							
70	Toruń	3	—	64	IV	55	137,50	12,50	—	150	00
71	Chełmża	—	—	54	III	54	121,50	13,50	—	135	00
72	Grębocin	—	—	12		—	—	—	—	—	00
	XVI. Pow. Tuchola	—	—	**68**							
73	Tuchola	—	—	34	II	33	74,25	8,25	—	82	50
74	Śliwice	—		10	III	9	—	—	—	20	25
75	Cekcyn	—	—	13	IV	12	27,—	3,—	—	30	00
76	Bysław	—		11		—	—	—	—	25	00
	XVII. Pow. Wąbrzeźno	**1**		**85**	IV						
77	Wąbrzeźno	—	—	23	—	—	—	—	—	57	50
78	Kowalewo	—	—	22	IV	21	49,50	5,50	zal. 10,-	52	50
79	Król. Nowawieś	—	—	9	IV	9	—	—	—	18	00
80	Książki	—	—	9	IV	9	22,50	5,—	—	27	50
81	Wielkie Radowiska	—	—	13	III	13	—	—	—	32	50
82	Golub	1	—	9	III	0	—	—	—	22	50
	XVIII. Pow. Wejherowo	—	—	**53**							
83	Wejherowo	—	—	43	—	—	—	—	—	—	—
84	Szemud	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—
	XIX. Filje zagraniczne	—	—	**26**							
85	Złotów (Flatów)	—	—	26	—	—	—	—	—	—	—
	XX. Członkowie korespondencyjni	—	—	18		—	—	—	—	—	—
		28	12	1977		1338	2300,20	213,25	40,—	3828	95

KOMUNIKATY

I. **Wnioski Kół,** przeznaczone na obrady tegorocznego Walnego Zjazdu Delegatów Pomorskiego Oddziału Okręgowego (Gdynia, dn. 10 czerwca 1930 r.), winny być tak wcześnie nadesłane pod adresem: „Grudziądz, Rynek 15, I p.", aby Zarząd Okręgowy mógł zająć do nich stanowisko najpóźniej dn. 1 czerwca 1930 r.

II. „Bibljoteka Nauczyciela Pomorskiego". Wysłaliśmy Szanownym Zarządom Kół po jednym egzemplarzu tomu I. „Bibljoteki Nauczyciela Pomorskiego", naszego trzeciego rodzaju wydawnictw, p. t. **„Zygfryd Pawłowski — Chełmno; „Jak wzbogacić słownictwo dzieci szkół powszechnych?"** z tem:

1) aby dołączono do następnej wysyłki pieniędzy należytość w wysokości 0,70 zł. (cena 0,50 zł. + 0,20 zł. za przesyłkę);

2) aby książkę przydzielić referentowi oświatowemu Koła do przepracowania, a jego referat postawić na porządek dzienny na najbliższe posiedzenie Koła, zachęcić członków do nabycia, przesyłając należytość wraz z zbiorowem zamówieniem pod adresem Zarządu Okręgowego (Grudziądz, Rynek 15).

III. Kurs w Tucholi. Prosimy rozwinąć w Kołach należytą propagandę na rzecz naszego Kursu wakacyjnego, przygotowującego do II. egzaminu (bliższe szczegóły patrz „N. Pom." nr. 4, rok III, strona 128 i 129!).

IV. Zjazd w Gdyni. Wskazując na artykuł wstępny niniejszego numeru, prosimy Szanowne Zarządy Kół, by sprawę zjazdu okręgowego w Gdyni postawiły na porządek dzienny najbliższego posiedzenia celem zachęcania członków do licznego brania udziału w tegorocznym zjeździe nauczycielstwa pomorskiego.

V. Kolonje wypoczynkowe nad Bałtykiem. Prosimy pamiętać, że można wakacje letnie śpędzić tanio i przyjemnie w naszych kolonjach wypoczynkowych nad morzem, które posiadamy w Gdyni (III.) — Oksywie, oraz Jastarni.

Zachęcamy naszych członków, aby liczniej niż dotąd korzystali z naszych kolonij wypoczynkowych nad Bałtykiem, zgłaszając się wcześnie pod adresami kierowników kolonij: kol. **Mieczysław Ogrodowski**, kierownik szkoły Gdynia — Oksywie, albo **Ignacy Sarnowski,** kierownik szkoły, Jastarnia na Helu.

REGULAMIN KOLONJI WYPOCZYNKOWEJ DLA NAUCZYCIELSTWA
w a) Gdyni — Oksywiu, b) Jastarni.

1. Z kolonji korzystać mogą członkowie Stowarzyszenia i ich rodziny, lecz dzieci dopiero od 18-stego roku życia począwszy.
2. Kolonja jest czynna od 1 lipca do 30 sierpnia.
3. Kolonja rozporządza po 20 miejsc w każdej kolonji dla nauczycieli i nauczycielek, razem 80 łóżkami. (Łóżka z materacem — bez pościeli i bielizny).
4. Uczestnicy zobowiązani są zabrać ze sobą odpowiednią pościel i bieliznę.
5. Opłata wynosi za jedną noc od łóżka 1,— zł.
6. Zgłoszenia skierować przez Zarząd swego Koła celem poświadczenia przynależności do Koła i zaopinjowania pod adresem: Ogrodowski, kier. szkoły, Gdynia 3, Pomorze, dla kolonji od a; — Ignacy Sarnowski — Jastarnia na Helu dla kolonij od b.
7. Po otrzymaniu uwiadomienia przez kier. kolonji o zarezerwowaniu miejsca przesyła uczestnik odpowiednią kwotę przekazem pocztowym, w przeciągu **7** dni, podając dokładny termin przyjazdu i czasu pobytu w kolonji.

Prawo na umieszczenie uzyska się po poprzedniem uiszczeniu kwoty za cały czas pobytu w kolonji.

W SPRAWIE „DZIECKA POMORZA".

Ponieważ bardzo wiele szkół abonujących dla dziatwy dwutygodnik „Dziecko Pomorza", zalega z opłatami tytułem prenumeraty, co utrudnia ogromnie pracę i wstrzymuje rozwój pisemka, prosimy uprzejmie Szanowne Koleżanki i Kolegów o wyrównanie zaległości i przekazywanie na czas prenumeraty. Jeżeli weźmiemy do ręki numery pisemka z pierwszego kwartału, zobaczymy, że pod względem treści przedstawia się ono bardzo bogato, a i pod względem ilustracyjnym podnosi się szybko. Pomyślny rozwój pisemka, jego szata zewnętrzna, bogactwo treści i ilustracji zależy tylko od Szanownych Koleżanek i Kolegów, do których zwracamy się z gorącą prośbą o propagowanie wszędzie dwutygodnika „Dziecko Pomorza", prenumerowanie dla szkół jaknajwiększej ilości egzemplarzy i przekazywanie na czas prenumeraty.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA „DZIECKA POMORZA".

KONGRES EUCHARYSTYCZNY.

W czasie od 26—29 czerwca r. b. odbędzie się w Poznaniu I. Krajowy Kongres Eucharystyczny. W porozumieniu z Kurją Biskupią Diecezji Chełmińskiej prosimy o zainteresowanie się członków naszej organizacji Kongresem i zachęcamy ich do licznego wzięcia udziału w Kongresie.

WSKAZANIE ŹRÓDEŁ

Zagadnienie koedukacji.

Po dokładniejszem zaznajomieniu się 1) z literaturą zagadnienia, 2) z życzeniami rodziców, ich synów i córek, oraz 3) z własnemi doświadczeniami pedagogicznemi oświadczamy, co następuje:

1) nowych argumentów pro lub contra od siebie podać nie możemy; wszystkie, które uważamy za ważne, są już wykorzystane w literaturze.

2) Ostatnia encyklika papieska o wychowaniu z r. 1929 koedukacji jako powszechnej formy nauczania lub wychowania nie poleca.

3) Podobne stanowisko zajmuje kierownik uniwersyteckiego Instytutu Pedagogicznego w Krakowie, prof. Rowid. Zb. jego „Psychologję pedagogiczną".

4) Wobec tego koedukację stosować można tylko wyjątkowo; nie jest ona „prawem" pedagogicznem, lecz tylko „hipotezą próbną"; nie można bowiem powiedzieć, żeby w dzisiejszych czasach system pedagogiczny koedukacyjny wychowywał i nauczał w każdym wypadku szybciej i łatwiej i pewniej, niż system niekoedukacyjny. System koedukacyjny można stosować wszędzie tam, gdzie a) personel nauczycielski jest odpowiedni, b) wychowankowie, sprawiający specjalne trudności, systemem pedagogicznym nie objęte, są usunięci, c) system pedagogiczny (t. j. harmonijny zespół celów, programów, zajęć szkolnych, metod i środków etctr.) wyklucza pojawienie się i utrwalenie ujemnych rezultatów nauczania i wychowania i jest ekonomiczniejszy od systemu niekoedukacyjnego.

5) W systemie koedukacyjnym niektóre zajęcia (lekcje i czynności) szkolne ze względów moralnych w formie koedukacyjnej odbyć się nie mogą; np. lekcje o 6 przykazaniu Bożem.

KRONIKA

5. 4. 1930 r. W tym dniu powstały nasze ostatnie dwa Koła w **Grucznie,** pow. Świecie, a 16. 4. 30 r. **w Bałówkach Wielkich,** pow. Lubawa. Są to nasze 84. i 85-te Koła na Pomorzu!

6. 4. 1930 r. — odbył się w Chełmnie zjazd Okręgu Pomorskiego T. N. S. W. w obecności m. in. Pana Kuratora O. S. P. Jana Szwemina, Wojewody Pomorskiego Wiktora Lamota, który wygłosił przemówienie polityczne na zjeździe organizacji apolitycznej!). Obradom przewodniczył prezes okręgowy, p. prof. Zagórski z Torunia. Nasz Zarząd Okręgowy reprezentował kol. M. Ryczakowicz; prócz tego brali udział nasi miejscowi członkowie, m. in. prezes Koła Z. Pawłowski, Sentkowski i inni.

9.—11. 4. 1930 r. odbył się w **Grudziądzu** II. egzamin dla nauczycielstwa m. Grudziądza. Wynik bardzo korzystny; m. in. kolega Osiński złożył egzamin z wynikiem bardzo dobrym. Winszujemy!

12. i 13. 4. 1930. — obradował w **Warszawie** Zarząd Główny Stowarzyszenia. W zebraniu uczestniczyli także wszyscy 4-ej przedstawiciele Pomorza: A. Nowicki, C. Kalinowski, B. Noga i J. Dzięcioł.

24.—26. 4. 1930 r. toczyły się w **Gdańsku** obrady krajowego zjazdu T. N. S. W. Przemówienie powitalne wygłosił m. in. kurator O. S. P. p. Jan Szwemin, i minister Strassburger.

Od dn. 16.—29. 4. 1930 r. trwały wakacje świąteczne.

7, 14. i 28. 4. 1930 r. obradował Wydział Wykonawczy Pom. Zarządu Okręgowego przy udziale łącznym 25 osób.

Jubileusz 25-cioletniej pracy zawodowej. W dniu 1 kwietnia r. b. przypadała rocznica 25-cioletniej pracy zawodowej nauczyciela powiatu toruńskiego, członka Koła Chełmża p. Wojciecha Keuchla z Wybcza. P. Keuchel urodził się 9. 1. 1884 r. w Gross Buchwalde (Pr. Wsch.). Do seminarjum uczęszczał we Wrzeszczu. W dniu 1. 4. 1905 otrzymał nominację na nauczyciela do Nawry, pow. toruński, pracując tam do 30. 9. 1913. Z dniem 1. 10. 1913. powołano p. K. do szkoły w Dąbrowie, pow. chełmiński. Z chwilą wybuchu wojny światowej zaciągnięto p. K. do szeregów wojskowych — na front francuski. W roku 1916 dostał się do niewoli, z której dopiero 1. 3. 1920 r. wrócił. Z dniem 1. 4. 1920. otrzymał posadę w Wybczu, na której do dziś dnia wytrwale i owocnie pracuje dla społeczeństwa i naszej kochanej dziatwy. Pan W. Keuchel, dzięki swoim szlachetnym zaletom, zaskarbił sobie wielkie zaufanie wsród koleżeństwa powiatu toruńskiego, a w szczególności jako wierny i gorliwy członek Koła Chełmża, zjednał sobie należytą miłość i uznanie. W dniu 1. 4. r. b. delegacja Koła Chełmża złożyła jubilatowi serdeczne życzenia. Obchód uroczystości domowej przełożył Szan. Jubilat na dzień 21 kwietnia r. b. Zarząd okręgowy przesyła tą drogą najserdeczniejsze życzenia: „Ad multos annos!

Uroczystość szkolna. We wtorek, dnia 15 b. m., odbyła się w szkole dziewcząt w Chełmnie wewnętrzna uroczystość z okazji 10-lecia urzędowania p. inspektora szkolnego Wyrembelskiego i 17 nauczycieli miasta i powiatu, którzy bez przerwy w szkolnictwie pracują na dotychczasowych stanowiskach. Wzniosłą uroczystość zakończono wspólną fotografją. Między jubilatami zauważyliśmy także zasłużonych pedagogów: p. rektora Streńskiego z Chełmna i senjora nauczycielstwa, pana rektora Nowickiego z Wabcza. Jubilatom: ad multos annos!

Egzamin kwalifikacyjny złożyła w dniu 29 marca r. b. koleżanka Koła Chełmża p. Stanisława Wajdówna z Chełmży.

Kol. Jasiński Władysław z Książek wybud., członek Stowarz. Chrz. Nar. Naucz. Szk. Powsz. Koła Książki, złożył w dniu 21. 3. 30 r. egzamin kwalifikacyjny przed komisją egzaminacyjną w Toruniu. Koledze składamy tą drogą serdeczną gratulację.

Z. KLEMENSIEWICZ. Dydaktyka nauki o języku ojczystym. Bibljoteka Pedagogiczno-Dydaktyczna. T. I.

Omawia ją na łamach „Muzeum", r. 1929, nr. 3, prof. dr. J. Stankiewiczówna, tak reasumując swoją ocenę: „Wymieniona książka posiada doniosłą wartość dydaktyczną, gdyż wskazuje szereg zagadnień, związanych z nauczaniem przedmiotu, tak niesłychanie ważnego dla całości kultury językowej, dawanej przez szkołę, tak często jednak, niestety, usuwanego w szkołach naszych po macoszemu w cień lektury. Równocześnie autor podsuwa do rozpatrzenia ciekawy dla pedagogiki dzisiejszej problem, w jaki sposób każdy przedmiot w różnorodności jego składników może wyzyskać nauczyciel dla celów ogólno-wychowawczych szkoły i życia".

J. PIAGET: Mowa i myślenie u dziecka. Biblj. Przekł. Dzieł Pedagogicznych T. X.

O dziele tem, przełożonem przez J. Kołudzką, pisze prof. dr. M. Friedländer na łamach „Miesięcznika Pedagogicznego", r. 1930, nr. 1, temi słowy: „Zaletą książki J. Piageta jest obfity materjał, na którym autor opiera swe rozważania, nie wychodzące zbyt daleko poza praktykę życia. Autorowi, z zawodu biologowi, ważniejszem jest zapoznanie czytelnika z faktami, niż z teorją, jak wyraźnie w swym wstępie zaznacza. Książka więc przeznaczona jest nietyle dla specjalistów-pedagogów, którzy, oczywiście, znajdą w niej wiele materjału do swych badań, oraz liczne interesujące pobudki myślowe, ile dla pedologów praktyków, których pobudzi do ściślejszej obserwacji życia umysłowego dziecka, wyrażającego się w jego mowie. Z tego względu przekład dzieła J. Piageta jest dla pedagogiki polskiej nader pożądany i pożyteczny".

W ZIENKOWSKI: Psychologja dziecięctwa. Bibljoteka przekładów Dzieł Pedagogicznych. T. IX.

Piękną, rzeczową ocenę tego dzieła przełożonego przez P. Maszewicza, zamieszcza W. J. w „Wiadomościach Literackich", r. 1929, nr. 52; podajemy z niej partje zasadnicze. Wychodząc od ogólnego wrażenia dzieła, które recenzent nazywa poematem o dziecku, pisze: „Oczywiście, poemata naukowy. Książka ogromnie ciekawa i — rozkoszna. Zawiera bowiem takie bogactwo materjału, nietylko z zakresu psychologji dziecięctwa, ale i z psychologji wogóle, tyle wynikających z tych rozważań wskazówek pedagogicznych, tyle uwag oryginalnych, tyle poglądów różnych autorów, które autor albo zwalcza, albo jeszcze silniej uzasadnia, że od czytania trudno się oderwać. Dzięki tej książce uzyskujemy pogląd na rozwój histroyczny psychologji dziecięctwa. Po epokowem dziele J. Preyera rozpoczęła się przeobfita literatura niemiecka, francuska, angielska i amerykańska. W Rosji zianteresowanie zagadnieniami dziecięctwa było zawsze duże, a w ostatnich latach nawet wzrosło. W Polsce natomiast panuje pod tym względedm ubóstwo. Sytuację ratują przekłady, którym Książnica-Atlas Sp. Akc. poświęciła całkowicie bibljotekę".

A. Ronthaler: Czego szkoła oczekuje od rodziców. Współpraca Domu i Szkoły w Dziele Wychowania Młodzieży. T. II. 8⁰ Str. 36, Zł. 1.50.

Ujemny wpływ licznych czynników destrukcyjnych na wychowanie domaga się przeciwdziałania, a stąd dojrzał postulat, aby sprawę wychowania młodzieży szkolnej ujęła w swe ręce i poprowadziła z całą energją szkoła. Zadanie to szkoła może podjąć tylko przy współpracy domu, opartej na wzajemnem zaufaniu. Wychodząc z tego założenia, domaga się autor społecznego nastawienia rodziców, gdyż tylko ta droga prowadzi do istotnej współpracy. W stosunku do dzieci zaleca unikanie surowości, przymusu i siły, stosowanie natomiast swobody i zachęty. Wskazując na konieczność i pożytek budzenia w młodzieży wiary w swe siły i dobro, stwierdza autor bezpodstawność skarg na zepsucie współczesnej młodzieży.

Sfery zainteresowane. Rodzice, wychowawcy, pedagodzy, nauczyciele szkół wszystkich typów.

W. Mc. Dougall. Psychologja grupy. Przekład i wstęp J. Chałasińskiego. T. XIV. 8⁰. Str. 480. Zł. 13.80.

Tendencja do uspołecznienia szkoły i wychowania jest cechą niemal wszystkich nowszych kierunków pedagogicznych. Dotychczas jednakże brakło w naszej literataurze pedagogicznej książki, któraby przedstawiała ogólne zasady życia zbiorowego. Brak ten wypełnia niniejsze dzieło. Książka ta zapoznaje z procesami społecznemi, występującemi w życiu zbiorowem grup różnych typów. Rozważania swoje podzielił autor na trzy części; pierwsza mówi o ogólnych zasadach psychologji zbiorowej, druga o psychice i charaktetrze narodu, a trzecia o rozwoju psychiki i charakteru narodu. Książka posiada wielką wartość tak dla pedagoga, jak i dla każdedgo czytelnika, ułatwiając zrozumienie mechanizmu współczesnego życia społecznego.

Sfery zainteresowane. Wychowawcy, rodzice, politycy, socjologowie, historycy, pracownicy społeczni i oświatowi, inteligentny ogół.

Dr Karol Koniński. Szkoła na miarę. (Projekt szkoły średniej indywidualizującej). Warszawa, Książnica-Atlas, 1929. Str. 170, zł. 6.80.

Nawiązując z jednej strony do faktu, że w dzisiejszych społeczeństwach kulturalnych regulatorem lub odpowiedzialnym czynnikiem może być tylko inteligencja lub osobowość, a nie ślepy przypadek, z drugiej strony do zadania szkoły średniej ogólnokształcącej wychowywania przodowników umysłowych narodu, autor przedstawia wady dzisiejszej szkoły średniej i rozwija swój projekt reformy tej instytucji społecznej w tym kierunku, aby mogła dać społeczeństwu ludzi fizycznie, intelektualnie i moralnie zdolnych do kierowania różnemi dziedzinami życia i państwa polskiego. Autorowi nie chodzi ani o wszechstronne i równomierne wykształcenie wychowanków, ani o podanie oryginalnych pomysłów pedagogicznych, lecz o maksymalne wykształcenie w każdym wychowanku tych zdolności, któremi dodatnio się wyróżnia i które są najbardziej wartościowe ze względu na potrzeby państwa i kultury naszej. Dlatego tytuł książki: „Szkoła na miarę". W projekcie pisze o zadaniach szkoły, jej organizacji, zasadach, programie i warunkach natychmiastowej realizacji szkoły indywidualizującej. Autor jest za znacznem obostrzeniem wymagań. Książka bardzo ciekawa dla tych, którzy interesują się nauczaniem i wychowaniem w wyższych klasach szkoły średniej ogólnokształcącej.

F. Śliwiński. Organizacja władz szkolnych i szkolnictwa wszystkich stopni w Polsce odrodzonej. Warszawa, Książnica-Atlas, 1929; str. 164.

Autor przedstawia szczegółowo i genetycznie: postanowienia oświatowe Konstytucji; władze szkolne pierwszej, drugiej i trzeciej instancji; ustrój szkolnictwa powszechnego (obowiązek szkolny, zakładanie i utrzymywanie szkół, organizację szkół powszechnych, kształcenie nauczycieli, obowiązki i prawa nauczycieli); ustrój szkolnictwa średniego, zawodowego; szkolnictwo wyższe; braki w ustawodawstwie szkolnem. Książka potrzbna przedewszystkiem do egzaminów.

Bernard Szwoch.

„Oświata Polska" — organ Wydziału Wykonawczego Zjednoczenia Polskich Towarzystw Oświatowych, kwartalnik, poświęcony zagadnieniom kulturalno-oświatowym, a przedewszystkiem sprawom oświaty pozaszkolnej Rok VII. Warszawa, Marszałkowska 153, m. 6. Konto P. K. O. 8.615.

W tych dniach ukazał się Nr. 1 kwartalnika z r. 1930 o niezwykle bogatej, interesującej treści, na którą składa się cały szereg następujących artykułów.

W artykule wstępnym p. t. „Mieczysław Brzeziński i jego rola w Polskiej Macierzy Szkolnej i w rozwoju szkolnictwa polskiego" p. Adam Chętnik streścił działalność zasłużonego działacza-oświatowca i pedagoga, zmarłego przed 19-tu laty — Mieczysława Brzezińskiego. Są to ciekawe wspomnienia i materjały źródłowe z lat 1905—1908, dotyczące zapoczątkowania prac i stopniowego rozwoju Polskiej Macierzy Szkolnej i szkolnictwa polskiego, będących tłem działalności M. Brzezińskiego. Autor zapoznaje czytelników z biografją, ideologją i działalnością Brzezińskiego w Macierzy Szkolnej i Wydziale Oświaty Ludowej, z doniosłą rolą Macierzy w okresie zaborów, z organizacją szkolnictwa, podając wiele nieznanych faktów i szczegółów, które są ważnemi dokumentami w historji i rozwoju szkolnictwa polskiego.

Następny artykuł pióra p. Marji Śliwińskiej-Zarzeckiej p. t. „Kształtowanie ideologji narodowej" jest artykułem programowym, wskazuje bowiem, na jakich wzorach przeszłości kształtować się winien typ prawdziwego działacza społeczno-oświatowego. Autorka kładzie nacisk na silnie w nas rozwinięte poczucie odpowiedzialności za losy Ojczyzny, które — choć prowadzi niejednokrotnie do warcholstwa, jednakże da się umiejętnie wyzyskać dla dobra i potęgi narodu. Wybitną cechą ideologji i kultury Polski jest wysokie poczucie moralne, oraz panowanie ducha nad materją. Dzięki brakowi materjalizmu, nastąpiło tak szybkie schrystjanizowanie życia narodu, tak ścisłe zespolenie katolicyzmu z polskością. Wrodzona prawość i poczucie sprawiedliwości spowodowały, iż imperjalizm obcym był duchowi narodu; powiększenie granic Rzplitej następowało przeważnie drogą unji, drogą dobrowolnego poddawania się ludów naszym wpływom kulturalnym. Pamiętać o tem należy i obecnie przy rozwiązywaniu zagadnień kresowych. Pisząc o wysokiem posłannictwie Polski i podkreślając cechy dodatniej naszej ideologji narodowej, autorka nie zamyka oczu i na cechy ujemne, porusza z całą bezstronnością szereg naszych bolączek i wad narodowych.

P. Józef Stemler w „Uwagach na czasie" pisze o tak aktualnej obecnie sprawie ustosunkowania się władz do oświaty pozaszkolnej, podkreślając chaos, jaki zapanował obecnie w tej dziedzinie. Sprawą doniosłego znaczenia jest organizowanie kursów oświatowych dla przygotowania pracowninków oświatowych. Dotychczas kursy tego rodzaju cieszyły się poparciem, a nawet otrzymywały zasiłek z Wydziału Oświaty Pozaszkolnej Min. W. R. i O. P. Obecnie wszelkiej pomocy odmówiono.

Niezmiernie ciekawym jest artykuł p. Adama Chętnika p. t. „Konferencja oświatowa w Łowiczu", zawierający szczegółowe sprawozdanie z konferencji, poruszającej zagadnienia kultury wsi polskiej, zorganizowanej przez Min. W. R. i O. P. w Łowiczu w dniach 10, 11 i 12 stycznia r. b. Jak wiadomo, konferencja ta wywołała wielkie zainteresowanie, a nawet wzburzenie z powodu rewelacyjnych wystąpień niektórych mówców. Podkrreślić należy, iż sprawozdanie powyższe jest bezstronne, objektywne i bardzo szczegółowe.

W dziale „Polacy poza granicami Rzplitej" zamieszczono artykuły „Szkolnictwo polskie w Niemczech" i „Oświata wśród wychodźtwa polskiego we Francji".

Materjały zawierają: 1) Dar Narodowy 3-go Maja, 2) Oświatowe znaczki pocztowe, 3) Praca oświatowo-wychowawcza w garnizonie Lwowskim, 4) Szkoła Pracowni Społecznych Polskiej Macierzy Szkolnej i 5) Walny Zjazd Związku Teatrów Ludowych.

Uzupełniają całość obszerna kronika oświatowa, bibljografja, przegląd czasopism, oraz dział bibljoteczny, zawierający oceny 45 książek treści religijnej, naukowej, oraz powieści dla dorosłych i młodzieży.

Przedpłata roczna „Oświaty Polskiej" wynosi zł. 10, cena pojedyńczego zeszytu 2.50. Roczniki z lat ubiegłych po 6 zł.

GEORG FINK. „Jestem głodny...“

Oddawna już świat literacki nie przeżywał takiej sensacji: młody autor napisał powieść, **podarował** ją jednemu ze znanych pisarzy niemieckich i — znikł. Nie wie zapewne, że powieść jego ukazała się już w wydaniu książkowem, nie obchodzi go sława, która spadła na niego formalnie w ciągu jednej nocy, nie daje znaku życia nawet swemu pisarzowi, któremu powieść swoją podarował. Podobno jest on pod przybranem nazwiskiem, aktorem filmowym w Hollywood.

A tymczasem legenda otoczyła już postać tego dziwaka, którego nazwisko brzmi (prawdopodobnie) **Georg Fink**. Pod tem nazwiskiem przedstawił się owemu pisarzowi — Kurtowi Minzerowi, kiedy zjawił się u niego przed dwoma laty i zwierzył się, że zamierza napisać powieść, — opowiedzieć dzieje swego dzieciństwa. Po tym dniu nikt nie widział Finka. W sześć miesięcy później otrzymał Minzer pocztą nieczytelny manuskrypt i list, w którym autor donosił mu, że emigruje do Ameryki i daruje mu swoją powieść. Niech z nią zrobi, co mu się podoba. Prosił tylko, aby na wypadek wydania jej drukiem ukazała się nie pod jego nazwiskiem, lecz jako dzieło samego Minzera.

Trzydziestu wydawców odrzuciło manuskrypt, wzruszając ramionami. Trzydziesty pierwszy osiągnął z nim sukces, jakiego nie notowano w Niemczech od czasów Remarque'a.

Ten niespodziany sukces, ten nagły entuzjazm publiczności, ta tajemniczość, otaczająca osobę autora, — spowodowały zapewne, że od pierwszej chwili porównywano dzieło Finka z „Na zachodzie bez zmian“. A przecież porównanie to ma i głębsze uzasadnienie. Mimo zupełnego braku podobieństwa zewnętrznego, mają te książki jedną cechę wspólną: obie są nie „powieściami“, nie „utworami literackiemi“, ale głęboko przemyślanemi i odczutemi pamiętnikami, wiernemi obrazami rzeczywistej grozy życia. I tu i tam autor skromnie staje na uboczu gwarliwego rynku zawodowej literatury. Ale i tu i tam, bez zamiaru artystycznego, zdradza się ze swoim wielkim talentem pisarskim — może jeszcze nieświadomym.

Jednakże — jeśli idzie o porównanie — to powinnyby one w tym wypadku iść raczej w innych kierunkach — do Hamsuna — do Dostojewskiego.

Książka Finka jest wstrząsająca. To nadużywane słowo jest tu jedynem właściwem. Nie jest to dzieło literatury proletarjackiej. Nie słyszy się w niem o uświadomionym klasowo proletarjacie ani o jakiejkolwiek innej społeczności upośledzonych czy walczących. Nędza nie krzyczy tu, nie oskarża — co najwyżej szepcze ustami czteroletniego chłopca: jestem głodny... I dlatego może przemawia tak głośno i silnie. Środowisko, które opisuje Fink ze swoich przeżyć, stoi poza obrębem wszelkiego porządku społecznego. Książka ta nie opisuje życia ubogich, ani ich twardego losu, nie jest oskarżeniem ani wyzwaniem, nie jest nawet skargą. To księga miłości ubogiego dla ubogich. I w tem tkwi cała tajemnica niebywałego powodzenia Finka: że w takiej nędzy — tej nędzy, która staje się dla nędzarza już nie jarzmem, ale żywiołem powszednim — potrafi się zdobyć na miłość.

A wojna? Jest tu i wojna, ale jakże inna! Widziana niejako od dołu, oczyma nędzarza, którego wzbogaca, gdyż zrównywa go z bogaczem, kupującym od niego kartki chlebowe. Wojna, która oznacza tylko: sacharynę, margarynę, chleb kartkowy. Śmierć nie jest straszna: śmierć ojca oznacza rentę inwalidzką. Tej strony wojny nie opisał jeszcze nikt w „literaturze wojennej“ ostatnich lat. To też dobrze jest, że książka ta dotarła już do serc tysięcy czytelników i zuchwale toruje sobie drogę do dalszych tysięcy. Podarunek Finka dla nieznajomego pisarza niemieckiego staje się darem ubogiego dla ludzkości. Darem bezcennym.

Ciekawem, jak to ubogie dziecko patrzało na szkołę i ją oceniało. Mówi: „Na wszystko miałem jedną pociechę: szkołę...

Brzmi to dziwnie. Czyż szkoła nie była zakładem karnym i instytucją przymusowego nauczania, a uczeń drżącym niewolnikiem starych, suchych, wypaczonych ludzi? Ale tylko w szkołach średnich bywała owa rozpacz młodzieńców, u nas w szkołach ludowych pozostawało się zdrowym, gdyż było się swobodniejszym. Dla jak wielu była szkoła jedynem miejscem, gdzie mieli ciepło i spokój, słońce i kwiaty na oknach, gdzie słyszeli uprzejme słowa! Nauczyciele odnosili się często (!) do klasy po ludzku; była to jedyna możliwość, aby się z nią uporać. Dbano tam o brudne uszy i robactwo, wysyłano uczniów do dentysty, a od czasu do czasu prowadzono nawet (!) na spacer, do lasku, do Tiergartenu; oczy otwierały się na drzewo i zwierzę!“

Nauczyciel, wychowawca i kierownik szkoły są przedstawieni jako szlachetni ludzie, życzliwi, wyrozumiali, słowem: ludzcy, — wyjątkowe jednostki, ginące w morzu brudu, zgnilizny, deprawacji!

J. W. LOCKE. „Obyczaje Marka Ordeyna". („Jesienna miłość").

Wprowadzony do Polski entuzjastycznym artykułem Nowaczyńskiego, Locke, z dnia na dzień poszerza krąg swych wielbicieli.

Na drodze czterdziestoletniego Ordeyna staje niby zjawa, piękna Carlotta, wykradziona z haremu. Ciekawy konflikt między obyczajami człowieka w całem tego słowa znaczeniu, a nawykami pięknego stworzonka.

„Daily Graphic" pisze: „Carlotta jest jedyną z najgłębiej i najbezpośredniej czarujących postaci, jakie stworzyła współczesna beletrystyka".

FRANK HELLER. Przygody Filipa Collin.

Ów szwedzki pisarz stał się ulubieńcem odcinków prasowych. Naliczyliśmy w Polsce równocześnie pięć dzienników, drukujących jego powieści w feljetonach.

Co powoduje takie zainteresowanie losami gentlemana-oszusta, Collina? Zapewne wysokiej miary subtelny dowcip autora i pomysłowy tok akcji, które stawiają te sensacyjne powieści w rzędzie dzieł sztuki, „których nie wstydzi się wziąć do rąk człowiek kulturalny", jak pisze „Kurjer Poznański".

Dnia 29. IV. rano o godz. 7-mej, zasnął w Bogu po ciężkich cierpieniach, opatrzony Sakramentami św., w 52 roku życia, a po 30-to letniej sumiennej pracy nauczycielskiej, nasz nieodżałowany kolega

ś. p.

BERNARD BĄKOWSKI,

kierownik szkoły powsz. w Nowejwsi,

członek Koła Grudziądz.

Eksportacja zwłok miała miejsce w niedzielę, dnia 4. V. r. b. z Szpitala Miejskiego w Grudziądzu do kościoła w Małem Tarpnie, a pogrzeb odbył się w poniedziałek, dnia 5. V. rb. o godz. 9-tej na cmentarzu w Nowejwsi.

Kol. śp. Bernard Bąkowski należy do współzałożycieli naszego Koła w Tucholi jako ówczesny kierownik szkoły w Cekcynie. Często reprezentował Koło Tucholę na zjazdach okręgowych w pierwszych latach, odznaczając się wielką ruchliwością i nieustępliwością w swych słusznych żądaniach. Brał bardzo czynny i wybitny udział w wszelkich pracach organizacyjnych naszego Stowarzyszenia dopóty, dopóki stan zdrowia mu na to pozwalał. Gdy coraz bardziej wzmagająca się choroba uniemożliwiła mu czynną współpracę, pozostał jednak członkiem naszej organizacji i to Koła Grudziądz, którego członkowie licznie wzięli udział w ostatniej przysłudze, oddając szczątki Zmarłego matce-ziemi. Niech odpoczywa w pokoju!

Zamknięcie redakcyjne:

niniejszego numeru: dn. 30. IV. 1930 r.
następnego numeru: dn. 31. V. 1930 r.